

Ailelerin ve Öğretmenlerin Okul Öncesi Dönemde Değer Eğitimine İlişkin Görüşleri

Burcu Kubat

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsüne Okul Öncesi
Eğitim Yüksek Lisans Tezi olarak sunulmuştur.

Doğu Akdeniz Üniversitesi
Eylül 2020
Gazimağusa, Kuzey Kıbrıs

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü onayı

Prof. Dr. Ali Hakan Ulusoy
L.E.Ö.A. Enstitüsü Müdürü

Bu tezin Okul Öncesi Eğitim Yüksek Lisans derecesinin gerekleri doğrultusunda hazırlandığını onaylarım.

Doç. Dr. Eda Yazgın
Temel Eğitim Bölüm Başkanı

Bu tezi okuyup değerlendirdiğimizi, tezin nitelik bakımından Okul Öncesi Eğitim Yüksek Lisans derecesinin gerekleri doğrultusunda hazırlandığını onaylarız.

Prof. Dr. Ayşe Işık Gürşimşek
Tez Danışmanı

Değerlendirme Komitesi

1. Prof. Dr. Ayşe Işık Gürşimşek

2. Yrd. Doç. Dr. Elif Bozcan

3. Yrd. Doç. Dr. Nihan Koran

ÖZ

Evrensel ve kültürel değerleri gelecek nesillere aktarmak temel olarak eğitim yoluyla sağlanmaktadır. Toplumun değerlerini ve kültürünü çocuklara ilk olarak aile daha sonraki dönemlerde ise okullar aktarmaktadır. Bu süreçlerde aile ve öğretmenlere büyük sorumluluklar düşmektedir. Çocukların küçük yaşlardan başlayarak, evrensel ve kültürel değerler konusunda farkındalık kazanmaları ve bunları yaşamlarında uygulamaları önemlidir. Sağlıklı bir değer eğitiminin çocuklara sunulması için öncelikle ailelerin ve öğretmenlerin değer eğitimi konusunda yeterlikleri ile çocuğa kazandırılması gereken değerlere ilişkin değerlendirmelerinin bilinmesi gerekmektedir.

Bu çalışma ailelerin ve öğretmenlerin okul öncesi dönemde değer eğitimine ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın katılımcılarını; KKTC Gazimağusa ilçesi Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı'na bağlı bulunan okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 4 ve 5 yaş grubunda çocuğu olan 152 aile ve 50 okul öncesi öğretmeninden oluşmaktadır. Araştırmada basit seçkisiz örnekleme yönteminden yararlanılmıştır. Araştırmada katılımcıların sosyo-demografik özelliklerini ve değer eğitimine ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan ve “Aile Sosyo-Demografik Bilgi Formu” ve “Öğretmen Sosyo-Demografik Bilgi Formu” kullanılmıştır. Aileler ve öğretmenlerin değerlere ilişkin sıralamalarının belirlenmesi amacıyla Kohn (1977) tarafından geliştirilip Schaefer ve Edgerton (1985) tarafından yeniden düzenlenen Gürşimşek (2009) tarafından Türkçe'ye uyarlanan “Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği” (Rank Order of Parental Values) kullanılmıştır. Çalışmada ailelerin ve öğretmenlerin değerlere yönelik görüşleri ve

derecelendirmelerinde yüzdellik analizi, çeşitli değişkenler arasındaki ilişkilerin belirlenmesi amacıyla T-Testi ve ANOVA istatistikleri uygulanmıştır.

Çalışmadan elde edilen bulgulara bakıldığında, katılımcıların büyük çoğunluğu değer eğitiminin çocuğa aile-öğretmen iş birliği içerisinde kazandırılmasının gerekliliği belirtilmiştir. Ailelerin en fazla önemli gördükleri değerlerin başında saygı, iş birliği ve sevgi değerlerinin geldiği görülmüştür. Öğretmenlerin en çok önemsediklerin değerlerin ise, saygı, sevgi ve nezaket olduğu belirtilmiştir. Gürşimşek (2009) tarafından Türkçe'ye uyarlanan Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği'ne bakıldığında, sosyal alt boyutunda anne-babalar ve öğretmenlerin puanlarının eşit olduğu görülmektedir. Uyma alt boyutunda anne-babaların puanları, öğretmenlerin puanlarına göre daha düşük olduğu görülürken, öz-yönetim alt boyutun puanlarında bu durumun tam tersi olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Evrensel Değerler, Değer Eğitimi, Öğretmen Görüşleri, Aile Görüşleri

ABSTRACT

Transferring the basic universal values to future generations is provided through education. The family transfers the values and culture of the society to the children first, then the schools in the following periods. In these processes, parents and teachers have great responsibilities. It is important for children to be aware of universal and cultural values starting from an early age and apply them in their lives. In order to present a healthy value education to children, it is necessary to know the competencies of parents and teachers regarding value education and their beliefs on the values that should be transported to the child.

This study was carried out with the aim of determining the beliefs of parents and teachers about value education during preschool period. The participants of the study; consist of 152 families and 50 preschool teachers who have children in the 4-5 age group attending the pre-primary education institution affiliated to the Ministry of Education and Culture in the Famagusta district of the Turkish Republic of Northern Cyprus. Simple random sampling method was used in the research. In the research, "Teacher Socio-Demographic Information Form" and "Family Socio-Demographic Information Form" prepared by the researcher were used to determine the socio-demographic characteristics of the participants and their views on value education. "Rank Order of Parental Values" developed by Kohn (1977) revised by Schaefer and Edgerton (1985), and adapted to Turkish by Gürşimşek (2009) was used to determine the rankings of families and teachers regarding values. The opinions and ratings of families and teachers about values were determined by percentage analysis and T-Test and ANOVA statistics were

used in order to determine the relationships between the study variables and values.

The results of the study determine that the vast majority of participants stated that the value education should be provided to the child with a family-teacher cooperation. It was observed that values of respect, cooperation and love are the values that families consider most important. It is stated that the values that teachers most care about are respect, love and kindness. When results of Parental Values Scale, is examined, it is seen that the scores of parents and teachers are equal in social sub-dimension. While the scores of parents in the compliance sub-dimension are lower than the scores of the teachers, the scores of the self-management sub-dimension are the opposite of this.

Keywords: Universal Values, Values Education, Teacher Opinions, Family Views

TEŞEKKÜR

Tez sürecimde beni destekleyen ve araştırmama katkı sağlayan kişilere teşekkürü bir borç bilirim. Araştırmamın planlanma sürecinden bitimine kadar olan sürede fikirleri ile bana yol gösteren, değerli zamanlarını bana ayıran, tecrübelerini ve bilgilerini benden esirgemeyen, öğrencisi olduğum için mutluluk ve onur duyduğum saygıdeğer danışman hocam Prof. Dr. Ayşe Işık GÜRŞİMŞEK'e teşekkürü bir borç bilirim. Lisans ve yüksek lisans eğitim sürecimde bilgilerini ve deneyimlerini aktaran kıymetli bölüm hocalarıma çok teşekkür ederim. Tez sürecim boyunca desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen değerli arkadaşlarım Uzm. Hamza Fatih SAPANCA'ya ve Uzm. Seher İŞLER'e teşekkür ederim.

Yüksek lisans eğitim sürecimde sabır ve sevgisi ile beni destekleyerek yanımda olan eşim Naim YETER'e teşekkür ederim. Her konuda desteklerini benden esirgemeyen, tüm fedakârlıkları ile beni bugünlere getiren, lisans ve yüksek lisans eğitim sürecimde ne kadar uzağımda da olsalar sıkıntıda ve mutluluğumda varlıkları ile huzur bulduğum, her zaman desteklerini gönülden hissettiğim, haklarını ödeyemeyeceğim canım ailem; babam Eşref KUBAT'a, annem Nihal KUBAT'a, abim Burak KUBAT'a ve kardeşim Berker KUBAT'a sonsuz teşekkürler.

Burcu KUBAT

İÇİNDEKİLER

ÖZ	iii
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR.....	vii
TABLO LİSTESİ.....	xiii
1 GİRİŞ	1
1.1 Problem Durumu.....	1
1.2 Araştırmanın Önemi.....	5
1.3 Araştırmanın Amacı	7
1.4 Sınırlılıklar	9
1.5 Sayıtlar	9
2 KURAMSAL ÇERÇEVE	10
2.1 Değer Kavramı ve Önemi	10
2.2 Değer Özellikleri.....	13
2.3 Değer Sınıflandırılmasına İlişkin Kuramsal Yaklaşımlar	15
2.3.1 Rokeach Değer Sınıflaması	15
2.3.2 Schwartz Değer Sınıflandırması.....	17
2.3.3 Eduard Spranger Değer Sınıflaması	18
2.4 Değer Eğitimi	20
2.4.1 Değer Eğitiminin Amacı ve Önemi	23
2.4.2 Farklı Düşünür ve Yaklaşımlara Göre Değer Eğitimi	25
2.5 Okul Öncesi Dönem ve Değer Eğitimi	31
2.5.1 Okul Öncesi Dönemde Kazanılması Beklenen Değer.....	32
2.5.1.1 Sevgi	34

2.5.1.2 Saygı	34
2.5.1.3 Hoşgörü.....	35
2.5.1.4 İş Birliği	35
2.5.1.5 Nezaket	36
2.5.1.6 Dürüstlük.....	37
2.6 Değer Eğitimi ve Aile	37
2.7 Değer Eğitimi ve Okul	41
2.8 Konu İle İlgili Araştırmalar.....	44
2.8.1 Konu İle İlgili Olarak Çeşitli Araştırmacılar Tarafından Yürütülen Çalışmalar.....	44
3 YÖNTEM.....	53
3.1 Araştırmanın Modeli	53
3.2 Evren ve Örneklem	54
3.2.1 Evren.....	54
3.2.2 Örneklem	54
3.3 Veri Toplama Araçları	55
3.4 Veri Toplama Süreci ve Çalışmada Dikkat Edilen Etik İlkeler	56
3.4.1 Veri Toplama Süreci.....	56
3.4.2 Çalışmada Dikkat Edilen Etik İlkeler	58
3.5 Verilerin Analizi.....	59
4 BULGULAR	61
4.1 Katılımcıların Sosyo-Demografik Özelliklerine İlişkin Bilgiler	61
4.1.1 Anne-Babaların Sosyo-Demografik Özelliklerine İlişkin Bilgiler.....	61
4.1.2 Öğretmenlerin Sosyo-Demografik Özelliklerine İlişkin Bilgiler	64

4.2 Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği'nin Psikometrik Özelliklerine İlişkin Bulgular	67
4.3 Katılımcıların Değer Eğitimine Yönelik Görüşlerine İlişkin Bulgular	68
4.3.1 Anne-Babaların Değer Eğitimine Yönelik Görüşlerine İlişkin Bulgular .	68
4.3.2 Öğretmenlerin Değer Eğitimine Yönelik Görüşlerine İlişkin Bulgular ...	69
4.4 Anne-baba ve Öğretmenlerin Çocukların Sahip Olmasını Gerekli Gördükleri En Önemli Değer Konusundaki Görüşlerine İlişkin Bulgular	71
4.5 Katılımcıların Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği Puanlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesine Yönelik Bulgular	73
4.5.1 Anne- Babaların Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği Puanlarının Gelir Düzeylerine Göre Analize İlişkin Bulgular	73
4.5.2 Anne- babaların Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği Puanlarının Eğitim Durumlarına Göre Analize İlişkin Bulgular	74
4.5.3 Öğretmenlerin Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği Puanlarının Kıdem Yılına Göre Analize İlişkin Bulgular	76
4.5.4 Öğretmenlerin Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği Puanları Çalıştıkları Kurum Çeşitlerine Göre Analize İlişkin Bulgular	78
4.5.5 Öğretmenlerin Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği Puanlarının Mezun Oldukları Bölüme Göre Analize İlişkin Bulgular	79
4.6 Anne-babaların ve Öğretmenlerin Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular	81
5 TARTIŞMA VE SONUÇ	83
5.1 Çalışmanın Birinci Alt Problemine İlişkin Bulguların Tartışması ve Yorumlanması	83

5.2 Çalışmanın İkinci Alt Problemine İlişkin Bulguların Tartışması ve Yorumlanması.....	85
5.3 Çalışmanın Üçüncü Alt Problemine İlişkin Bulguların Tartışması ve Yorumlanması.....	86
5.4 Çalışmanın Dördüncü Alt Problemine İlişkin Bulguların Tartışması ve Yorumlanması.....	89
5.5 Çalışmanın Beşinci Alt Problemine İlişkin Bulguların Tartışması ve Yorumlanması.....	90
5.6 Çalışmanın Altıncı Alt Problemine İlişkin Bulguların Tartışması ve Yorumlanması.....	91
5.7 Çalışmanın Yedinci Alt Problemine İlişkin Bulguların Tartışması ve Yorumlanması.....	92
5.8 Çalışmanın Sekizinci Alt Problemine İlişkin Bulguların Tartışması ve Yorumlanması.....	93
5.9 Çalışmanın Dokuzuncu Alt Problemine İlişkin Bulguların Tartışması ve Yorumlanması.....	94
6 ÖNERİLER.....	98
6.1 Araştırmacılara Yönelik Öneriler.....	98
6.2 Uygulamaya Yönelik Öneriler.....	99
KAYNAKLAR.....	101
EKLER.....	126
Ek 1: KKTC, Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı İlköğretim Dairesi Müdürlüğü Ölçek Uygulama İzin Yazısı.....	127
Ek 2: DAÜ, Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Ölçek Uygulama Onay Yazısı.....	128

Ek 3: Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu.....	129
Ek 4: Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu.....	133
Ek 5: Turnitin Raporu	136

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Rokeach'ın Amaçsal ve Araçsal Değer Sınıflandırması	16
Tablo 2: Schwartz'a Göre Değer Sınıflandırılması.....	18
Tablo 3: Spranger'e Göre Değer Sınıflandırılması	19
Tablo 4: Katılımcı Anne-Babaların Eğitim Durumlarına Göre Dağılımları	61
Tablo 5: Katılımcı Anne-Babaların Aylık Gelir Durumlarına Göre Dağılımları	62
Tablo 6: Katılımcı Anne-Babaların Çalışma Durumlarına Göre Dağılımları.....	63
Tablo 7: Katılımcı Anne-Babaların Aile Yapılarına Göre Dağılımları	63
Tablo 8: Katılımcı Öğretmenlerin Mezun Oldukları Üniversiteye Göre Dağılımları	64
Tablo 9: Katılımcı Öğretmenlerin Kıdem Yıllarına Göre Dağılımları	65
Tablo 10: Katılımcı Öğretmenlerin Mezun Oldukları Bölüme Göre Dağılımları	65
Tablo 11: Katılımcı Öğretmenlerin Çalıştıkları Kurum Türüne Göre Dağılımları....	66
Tablo 12: Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği Minimum- Maximum Değerler ve Ortalama Standart Sapma Değerlerine İlişkin Bulgular.....	67
Tablo 13: Katılımcı Anne-Babaların Değer Eğitiminin Kim/Kimler Tarafından Verilmesi Gerektiğine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı	68
Tablo 14: Katılımcı Anne-Babaların Değer Eğitime Yönelik Bilgi Düzeylerine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı	69
Tablo 15: Katılımcı Öğretmenlerin Değer Eğitimi Kim/Kimler Tarafından Verilmesi Gerektiğine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı	70
Tablo 16: Katılımcı Öğretmenlerin Değer Eğitime Yönelik Bilgi Düzeylerine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı	70

Tablo 17: Katılımcı Anne-Babaların ve Öğretmenlerin Değer Eğitimi Kapsamında Çocuklara Kazandırılması Gereken Temel Değerlere İlişkin Görüşlerinin Dağılımı	72
Tablo 18: Anne-Babaların Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği Puanlarının Gelir Düzeylerine Göre T-Testi Sonuçları.....	73
Tablo 19: Anne-Babaların Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği Puanlarının Eğitim Durumlarına Göre Ortalamaları ve Standart Sapma Değerleri	75
Tablo 20: Anne-Babaların Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği Puanlarının Eğitim Durumlarına Göre ANOVA Sonuçları.....	75
Tablo 21: Öğretmenlerin Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği Puanlarının Kıdem Yılına Göre Puan Ortalamaları ve Standart Sapma Değerleri.....	77
Tablo 22: Öğretmenlerin Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği Puanlarının Kıdem Yılına Göre ANOVA Sonuçları	77
Tablo 23: Öğretmenlerin Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği Puanlarının Çalıştıkları Kurum Çeşitlerine Göre T-Testi Sonuçları	78
Tablo 24: Öğretmenlerin Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği Puanlarının Mezun Oldukları Bölüme Göre T-Testi Sonucu	80
Tablo 25: Anne-Babaların ve Öğretmenlerin Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği Alt Boyut Puanlarına Göre T-Testi Sonuçları	81

Bölüm 1

GİRİŞ

Araştırmanın birinci bölümünde problem durumu, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, araştırmanın sınırlılıkları, araştırmanın varsayımları ve tanımlar yer almaktadır.

1.1 Problem Durumu

Çocuk nasıl davranacağını ve nasıl hareket edeceğini doğduğu andan itibaren öğrenmeye başlamaktadır. Öğrenme model alma veya deneme yanılma yoluyla gerçekleşmektedir. İlk altı yıl çocuğun karakterinin büyük ölçüde şekillendiği dönem olarak bilinmektedir. Bu dönemde eğitimin büyük bir önemi bulunmaktadır. Çünkü çocukluk döneminde kazanılan davranışların yetişkinlikte bireyin kişilik yapısını, inançlarını, değerlerini, tavırlarını ve alışkanlıklarını ciddi anlamda etkilediği gözlenmektedir (Oktay, 2010).

Değer toplumsal yaşamın ve birlikte yaşama kültürünün ayrılmaz parçasıdır ve insanları diğer canlılardan ayıran en önemli unsurdur. Toplumsal hayatta sadece yasalara uymak yeterli olmadığından dolayı, kültürel olarak paylaşılan temel ortak değerlere de ihtiyaç duyulmaktadır. Toplumlar, bu ortak değerleri eğitim ve kültürlenme yoluyla nesilden nesile aktarmakta, bireylerin çocukluktan başlayarak bu değerleri içselleştirerek büyümesi sağlanmaktadır. Bu nedenle bireyin kişiliğini oluşturan temel değerlerin yanlış ve eksik gelişmesi toplumu olduğu kadar çocuğun topluma uyumunu da olumsuz etkileneceğinden ailelerin ve öğretmenlerin temel görevi çocukları doğru değerlerle erken yaşta başlayarak tanıştırmaktır. Çocuklarda

doğru gelişmeyen bir davranışı değiştirmek yeni davranış geliştirmekten daha zor olmaktadır (Uyanık Balat ve Balaban Dağal, 2011). Bu yüzden ailelerin, öğretmenlerin, akranların, kendinden yaşça büyük ve küçük çocukların, akrabaların, kısacası toplumda çocuğa model olan tüm bireylerin ve yazılı-görsel medyada yer alan; kitaplar, elektronik oyunlar, televizyon, e-kitaplar vb. tüm çevresel diğer faktörlerin olumlu evrensel değerlere vurgu yapması gerekmektedir (Uyanık Balat, 2013).

Aynı toplumda yaşayan insanların, sağlıklı etkileşim ve iletişim içinde birlikteliklerini sürdürebilmeleri için, değerlere ihtiyaç vardır. İnsanlar değerleriyle yaşamakta ve değerleri ile var olmaktadır. Toplumsallaşmanın ailede başlaması nedeniyle, çocuğun yaşamında etkili olacak değerlerin kazanılması da öncelikle ailede gerçekteşmektedir. Çocuk ailesinde gördüğü ve ailesinde var olan değerler ile büyür ve öncelikle bu değerleri benimser. Aile ile birlikte yakın çevre ve okul yaşantısının da değerlerin kazanımında büyük rolü bulunmaktadır (Akbaş, 2004). Çocuklarda doğru karakter geliştirmek ilk olarak ailenin sorumluluğu olmakla birlikte, aynı zamanda okullar başta olmak üzere farklı kişi, çevre ve kurumların da paylaşılmış sorumluluğu bulunmaktadır. Bu şekilde toplum içerisinde rol model almak, öğrenmek ve özdeşleşmek gibi süreçler sonunda iyi karakterli bireyler yetişir. Bu nedenle öğrenim çağında bulunan çocuklara ahlaki yönden kararlar alma, doğru davranışlar ve alışkanlıklar kazandırma hususunda anne-babaların, öğretmenlerin ve yetişkinlerin desteklemeleri ve ilgi göstermeleri son derece gerekmektedir (Hökelikli, 2011).

Çocuklar eğitim-öğretim sürecine başlamadan önce ilk olarak değer eğitimi sorumluluğu ailelerdedir (Doğanay, 2009). Çocuğun yaşamın ilk yıllarında ailede karşılaştığı değerlerin büyük bir bölümü okul yıllarında pekiştirilmekte ve kalıcı hale

gelmektedir. Çocuğun okula başlaması ile okullara ve özellikle de öğretmenlere değer eğitiminin kazandırılma sürecinde önemli görülmektedir. Okulların en önemli sorumluluklarından birtanesi, programlarda yer alan açık olarak ifade edilen veya edilmeyen değerleri çocuklara kazandırmak, çocukları belirli kurallar çerçevesinde disipline etmek, çocukların ahlaki gelişimlerine katkıda bulunarak onların karakterlerini olumlu yönde etkilemektir (Akbaş, 2008). Okullar tarafından evrensel ve kültürel değerleri kapsayan nitelikli değer eğitimin çocuklara kazandırılması ile, değer yargılarını bilen, onurlu bireyler yetiştirilmektedir. Okullarda verilmesi gereken değer eğitiminin, birçok nedenlere dayalı yeteri kadar yer verilmediği, değer eğitimine yeterli önem verilmediği görülmektedir. Değerlerle ilgili belirli bir plan ve program yapılandırılmasının olmaması, okullarda değer eğitiminin verilmesini engelleme nedenlerinden biri olmaktadır (Doğanay, 2009).

Eğitim; bireyin zihinsel, duygusal, bedensel ve kişilik olarak sahip olduğu becerilerini, belirlenen amaçlar doğrultusunda geliştirme süreci olarak bilinmektedir. Eğitim bireyi tüm gelişim alanlarında destekleyerek, kişilerde kalıcı davranış değişiklikleri oluşturmaktadır. Eğitim, toplumun değer yargılarını bilen ve olumlu kişilik özelliklerine sahip insanlar yetiştirmeyi hedeflemektedir (Akbaş, 2004). İnsanların kişiliği toplumu, toplumun değer yargıları bireyleri etkilemektedir. Toplumun değer yargılarını gelecek nesillere aktarmak ancak eğitim ile sağlanmaktadır. Toplumun benimsediği değerler ve kültürler eğitim yoluyla insanlara aktarılabilmektedir (Karalar ve Kiracı, 2010). Bu nedenle yaşantımızda eğitimin büyük bir önemi ve yeri bulunmaktadır. Eğitim kurumlarında, öğrencilerin akademik gelişimleri, gelecekte iyi yetişmiş bir birey olmak için gerekli yeterlikleri kazanmaları, evrensel ve kültürel değerleri içselleştirmeleri büyük önem taşımaktadır. Eğitim süreci içerisinde nitelikli değer eğitiminin verilmesi ile de,

ahlaki ve manevi yönden değerlerini bilen çocuklar yetiştirilmesine olanak sağlanmaktadır.

Değerlerin üç boyutu vardır. Bunlar; bilişsel, duyuşsal ve davranışsal olarak üçe ayrılmaktadır. Bilişsel boyut, değerleri farketmek, kavramak ve kavramakta olduğu değerleri nerede kullanılacağını bilmeyi sağlamaktadır. Duyuşsal boyut, duygusal tepkileri ve olumlu, olumsuz, iyi veya kötü gibi yargıları içermektedir. Davranışsal boyut ise, kazanılmış olan öğrenmelerin davranışa dönüşmesini sağlamaktadır. Değerlerin davranışlara dönüşebilmesi için, öncesinde bulunan boyutlarla ilgili kazanımların olması gerekmektedir (Akbaş, 2004). Temel olarak değer eğitimi yoluyla, çocukların evrensel-kültürel değerleri bilmesi ve uygun davranışlar sergilemeleri amaçlanmaktadır.

Erken çocukluk dönemi, birçok gelişimsel kazanımın temellerinin atıldığı yıllara dayanmaktadır. Erken dönemde değerlerin kazandırılmasının çocuğun, bilişsel ve sosyal gelişimlerini de olumlu yönde etkilediği görülmektedir (Uyanık Balat, 2005). Çocuğun erken dönemde edindiği kazanımlar, toplumda insanlarla barışık yaşamasına ve edindiği değerlerin ileriki yaşantısına aktarabilmesine olanak sağlamaktadır. Bu açıdan bakıldığında; okullarda kazandırılan değerler büyük önem taşımaktadır.

Okul öncesi dönem, çocuğun değer yargıları, kültür yapısına uygun davranışları ve alışkanlıkları kazanması açısından önemli bir dönemdir. Okul öncesi dönemi bilim insanları “hayati dönem” olarak adlandırılmaktadır (Önder, 2011). Bu nedenlerden dolayı günümüzde okul öncesi dönemde kazandırılması hedeflenen değerler, verilen değer eğitimi ile daha da önemsenmektedir. Okul öncesi eğitim programlarında, akademik becerilerin yanında değerlere ve değer eğitimine de yer verilmesi gerekmektedir (Uyanık Balat ve Balaban Dağal, 2011).

Okul öncesi döneminden itibaren çocuğa kazandırılması gereken değerler yeni nesillere aktararak, toplumsal bütünlüğün, huzurun sağlanabilmesi ve sürdürülebilmesi için önemsenmektedir (Hökelekli, 2011 ve Alpöge, 2011). Değerler eğitime ilişkin yapılan çalışmalarda, değer kazanımının çocukların yaşamlarını birçok açıdan etkilediği görülmektedir. Okul öncesi dönemde çocukların tüm yaşamlarını etkileyecek olan evrensel ve kültürel değerleri doğru biçimde kazandırılabilmesi için anne-babaların yanı sıra öğretmenin de büyük bir sorumluluğu ve önemi bulunmaktadır. Öğretmenin çocuklar için en önemli rol model olduğu belirtilmektedir. Bu sebeple öğretmenin değerlerine sahip çıkan, erdemli, değer kazanımları hakkında bilgi ve beceriye sahip olması önem taşımaktadır (Aydın ve Akyol Gürler, 2012).

Alan yazında ilgili araştırmalara bakıldığında; eğitim kurumlarında değer eğitiminin kazandırılması ile ilgili planlı ve işlevsel yapılanma görülmemektedir. Benzer biçimde ailelerin değer eğitime ilişkin görüşleri de yeterince araştırılmamış gözükmektedir. Belirtilen bu gerekçelerden hareketle bu çalışmada, ailelerin ve öğretmenlerin okul öncesi dönemde hangi değerleri önemli gördükleri, değer eğitiminin nasıl ve ne zaman verilmesi gerektiğine ilişkin görüşleri ile çocuklara öncelikli olarak hangi değerlerin kazandırılması gerektiğine ilişkin değerlendirmelerini incelemek amaçlanmıştır.

1.2 Araştırmanın Önemi

Değer, yaşam biçimimizi şekillendirmeyi sağlayan unsurlar olarak bilinmektedir. Bireysel ve toplumsal davranışları yönlendirmede etkili olan değerler, görüş ve tutumları yönlendiren ve bir toplumun kültürünü yansıtan olgular olarak tanımlanmaktadır (Uyanık Balat, 2006). Değer, tutumlarımızın ve davranışlarımızın arkasında bulunan gerçek etkenlerdir (Bono, 2007 ve Avcı, 2007).

Değer, yaşam boyu öğrenilmektedir, fakat erken dönemde kazandırılması çocuğun yaşam sürecinde büyük önem taşımaktadır. Değer yargıların çocuğa benimsetilmesi ve kazandırılması sürecinde ilk olarak aile, aileden sonra okullara önemli görevler düşmektedir. Ailede başlayan değer eğitimi, okullarda daha sistemli şekilde ele alınarak sürdürülmektedir. Değer eğitiminin kazanımı sürecinde aile ve öğretmen iş birliği içerisinde olması önemsenmektedir (Uyanık Balat ve Balaban Dağal, 2006).

Çocuğun aile içerisinde aldığı eğitim ile okul da verilen eğitim arasında eşgüdüm sağlanmalıdır. Okul çocuğun içinde bulunduğu toplumun kültürel ve evrensel değerleri kazanmasına yardımcı olmaktadır (Akkiprik, 2007). Okulda verilecek olan eğitimde, çocuğun gelişim alanlarının desteklenmesi ve bununla birlikte çocuğa ahlaki kavramların kazandırılması büyük önem taşımaktadır. Bu sebeple eğitim-öğretim kurumları ve öğretmenler değer eğitiminin kazandırılmasında önemli yer tutmaktadır (Bolay, 2007).

Okullardaki eğitimin ilk basamağı okul öncesi eğitimden oluşmaktadır. Okul öncesi eğitim yılları değerlere ait temellerin atıldığı ilk ve en önemli dönem olarak bilinmektedir. Bu dönem temel değerlerin atılması ile birlikte çocuğun gelişim alanlarının da desteklendiği kritik ve önemli bir süreçtir (Yel ve Aladağ, 2009). Okul öncesi dönemde kazandırılan değerler çocuğun gelecek yaşamında insanlarla iletişimini, hangi özelliklere sahip olacağını ve toplumsal yaşama uyumluluğunu belirleyen etkenlerdir. Bu dönemde olumlu ilişkiler kuran, iyi bir yetiştirilme ve geliştirilme ortamına sahip olan çocuklar, gelecek yaşantısında daha mutlu ve başarılı olduğu görülmektedir (Demirhaniscan, 2007).

Okul öncesi dönemde çocuk, saygı, sorumluluk, paylaşma, yardımlaşma, gibi içinde yaşadığı toplumda kabul gören, davranış ve düşünce kalıplarını benimsemeye

başlamaktadır (Öztürk Samur, 2011). Bu dönemde kazandırılan değerler, çocukların olumlu davranışlar ve alışkanlıklar kazanmaları açısından büyük önem taşımaktadır. Çocuğun bu dönemde sorumluluğunu fark ederek, kontrol becerisini kazanması önemsenmektedir. Çocuğun okul öncesi dönemde kazanacağı beceriler, ileri süreçte akademik başarısını ve sosyal yaşamını olumlu yönde etkileyecektir (Uyanık Balat ve Balaban Dağal, 2006).

Demokratik ve çağdaş toplumsal yapının oluşabilmesi için değerler büyük önem taşımaktadır. Değerler tutum ve inanç kazanım sürecinde önemli yere sahiptir (Yapıcı, 2015; Doğanay, 2009). Değerler yaşamın şekillenmesi sürecinde etkili olması ile bu çalışmanın yapılmasını önemli kılmaktadır. Ailelerin ve öğretmenlerin okul öncesi dönemde hangi değerleri önemli gördükleri, değer eğitiminin nasıl ve ne zaman verilmesi gerektiğine ilişkin görüşleri ile çocuklara öncelikli olarak hangi değerlerin kazandırılması gerektiğine ilişkin değerlendirmelerini incelemek amacıyla yapılan bu çalışma değer eğitimi ile ilgili olarak gelecekte yapılacak yeni çalışmalara katkıda bulunması ve başka çalışmalar için yol göstermesi açısından önemlidir.

1.3 Araştırmanın Amacı

Bir toplumun en çok önem verdiği temel evrensel değerlerdir. Toplumun güvenli ve huzurlu olması için değerler ve değer eğitiminin çocuğa kazandırılması gereklidir. Temel değerlerin olmadığı yerde insanların huzursuzluğuna neden olacak unsurlar artmaktadır. Huzurlu ve sağlıklı toplum yaratmak için öncelikle bilinçli ailelere ve daha sonraki süreçte öğretmenlere ihtiyaç duyulmaktadır. Değer eğitimi çocuğun hayatını şekillendirmesinde önemli yer tutmaktadır. Ailelerin ve öğretmenlerin amacı; değerlerini bilen, değerlerini benimseyen çocuklar yetiştirmek ve değerleri içselleştirilerek beklenen davranışa dönüştürmeyi sağlamaktır. Değer

eğitimi çocuğun gelecekte temel değerlere sahip huzurlu ve barış içinde yaşaması için gereklidir.

Alanyazında konu ile ilgili çalışmaların genellikle öğretmen görüşleri ve aile görüşleri ayrı olarak ele alınmıştır. Aileler ile öğretmenlerin görüşlerini karşılaştırmaya yönelik çalışmaların sınırlı kaldığı görülmektedir. Çocuğun en kritik gelişim döneminde, değerlerin kazandırılmasında sorumluluğu paylaşan aileler ile öğretmenlerin bu konuda benzer ve farklı görüşlerinin anlaşılması bu çalışmanın temel amaçları arasındadır. Ayrıca bu görüşlerin çeşitli değişkenlere göre ne ölçüde farklılık gösterildiğinin anlaşılması da çalışmanın bir diğer amacıdır. Yapılan bu araştırmada ailelerin ve öğretmenlerin okul öncesi dönemde hangi değerleri önemli gördükleri, değer eğitiminin nasıl ve ne zaman verilmesi gerektiğine ilişkin görüşleri ile çocuklara öncelikli olarak hangi değerlerin kazandırılması gerektiğine ilişkin görüşlerini belirlemek amaçlanmıştır.

Yukarıda açıklanan genel amaç doğrultusunda çalışmanın problem cümlesi; ailelerin ve öğretmenlerin okul öncesi dönemde değer eğitimine ilişkin görüşleri ve bu görüşler üzerinde etkili olabilecek çeşitli değişkenler nelerdir? sorusu çalışmanın araştırma problemini oluşturmaktadır.

Bu problem cümlesine dayalı olarak araştırmada şu alt problemlere yanıt aranmaktadır:

1. Anne-babaların, değer eğitiminin kim/ kimler tarafından verilmesi gerektiğine ilişkin görüşleri ile değer eğitimi konusunda bilgi düzeylerine yönelik değerlendirmeleri nedir?
2. Öğretmenlerin, değer eğitiminin kim/ kimler tarafından verilmesi gerektiğine ilişkin görüşleri ile değer eğitimi konusunda bilgi düzeylerine yönelik değerlendirmeleri nedir?

3. Anne-babaların ve öğretmenlerin değer eğitimi kapsamında çocuklara kazandırılması gereken temel değerlere ilişkin görüşleri nelerdir?
4. Anne-babaların Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği puanları, anne-babaların gelir düzeylerine göre farklılaşmakta mıdır?
5. Anne-babaların Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği puanları anne-babaların eğitim durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?
6. Öğretmenlerin Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği puanları kıdem yıllarına göre farklılaşmakta mıdır?
7. Öğretmenlerin Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği puanları çalıştıkları kurum çeşitlerine göre farklılaşmakta mıdır?
8. Öğretmenlerin Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği puanları mezun oldukları bölüme göre farklılaşmakta mıdır?
9. Anne-babaların ve öğretmenlerin Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği alt boyut puanları farklılaşmakta mıdır?

1.4 Sınırlılıklar

1. 2018–2019 eğitim - öğretim yılı içerisinde Gazimağusa ilinde bulunan 4-5 yaş çocuklarını kapsayan devlet anaokulları ve özel anaokullarında görev yapan 50 öğretmen ve 152 ebeveyn ile sınırlandırılmıştır.
2. Ailelerin ve öğretmenlerin değer eğitimine ilişkin görüşleri ile ilgili bilgiler, kullanılan veri toplama araçlarında bulunan sorulara verdikleri yanıtları ile sınırlıdır.

1.5 Sayıtlar

1. Aileler ve öğretmenler “Aile Demografik Bilgi Formu”, “Öğretmen Demografik Bilgi Formu” ve “Kohl Değerler Skalası”ni içtenlikle yanıtlamışlardır.

Bölüm 2

KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümün kuramsal açıklamalar kısmında, değer kavramı ve önemi, değerlerin özellikleri, değerlerin sınıflandırılması, okul öncesi dönem ve değer eğitimi, değer eğitiminin amacı ve önemi, değer eğitimine yönelik teorik bakış açıları, okul öncesi dönemde kazanılması beklenen değerler, değer eğitimi ve aile, değer eğitiminde okul ve öğretmen yer almaktadır. İlgili araştırmaların alt bölümünde ise literatür taramaları sonucunda ulaşılmış olan yurtiçi ve yurtdışı kaynaklı araştırmalar incelenmiştir.

2.1 Değer Kavramı ve Önemi

Değer kavramı, “wal” kökünden türetilmiştir. Hint-Avrupa dil grubunda yer almaktadır ve “güç” anlamına gelmektedir. Latince “kıymetli olmak” anlamına gelen “valere” kökünden gelen değer kavramını ilk olarak Znaniecki tarafından kullanılmıştır (Asan, Ekşi, Doğan ve Ekşi, 2008; Aydın, 2003).

Değer sözcüğü soyut bir kavram olması nedeniyle evrensel bir tanımını yapmak pek mümkün olmamaktadır. Alan yazın incelendiğinde değerler ile ilgili araştırmacılar tarafından farklı tanımlar yapıldığı görülmektedir. Değerler, toplum veya insanlar tarafından kabul görülen, insanların davranışlarına yön veren, toplumun bütünlüğünü sağlayan, sosyal ihtiyaçları karşılayan, doğruyla yanlış ayırt etmeyi sağlayan ve huzurlu bir hayat sürülmesine yardımcı olan yargılar olarak tanımlanmaktadır (MEB, 2005a; Fidan, 2009; Turan ve Aktan, 2008; Balcı ve Yanpar Yelken, 2010; Öztürk, 2009;). Değerler, toplumun sosyal ihtiyaçlarını

karşılama ile birlikte, bireyin bilincinde yer eden ve davranışa yön veren güdülerdir. Değerler, yaşamı kolaylaştıran toplumsal davranış kalıpları olarak tanımlanmaktadır (Özkan, 2010). Doğan (2004) değer kavramını, insanın alışkanlıkları, davranışları ve hayat tarzını etkileyen davranış kalıpları olarak tanımlamaktadır. Değerler genel olarak davranışlarımıza yön veren ilkeler ve inançlar olarak tanımlanmaktadır (Halstead ve Taylor, 2000).

Değerler, soyut bir kavram olmakla birlikte iyi olduğu düşünülen, değerlendirilen ve değerli olan şey demektir (Kılıç, 2002). Soyut ölçülerden bazıları mizaç, algı, tutum, kişilik özellikleri, eğitim gibi durumlardan oluşmaktadır. Soyut ölçülerle birlikte değerler davranışı yönlendirmektedir. Şişman (2002) değer, belirli durum ve şartlara bağlı olmaksızın doğruyu-yanlışı, iyiyi ve kötüyü belirlemeye yarayan ölçütler olduğunu söylemektedir.

TDK (2014), değer; “bir şeyin önemini belirlemeye yardımcı soyut ölçü, bedel, kıymet, üstün nitelik, ulusun sahip olduğu kültürel ve sosyal değerleri içine alan maddi ve manevi öğelerin tümü olarak tanımlanmaktadır.

(MEB, 2005b) göre değerler;

- Toplumların ve ya insanların benimsenmekte olduğu birleştirici olgulardır.
- Toplumundaki insanların sosyal ihtiyaçları ve insanların iyiliği için yapıldığına inanılan ölçütlerdir.
- Duygu ve heyecan ve bilinci kapsayan yargılardır.
- İnsanların bilincinde olan ve davranışı yönlendiren güdülerdir.
- Normlardan farkı normlardan daha da genel ve soyut bir nitelik taşımasıdır. Değer normu da içerir.

Çağlar'a (2005) göre değerler, insanların tutum ve düşüncelerinde standart olan kültürel öğeler olarak adlandırılmaktadır. Değer; değerli görülen, kıymetli, arzu edilen kavramlar demektir. Değer, eleştirilen niteliklerin genel adı olarak tanımlanmaktadır. Değer, soyut bir kavram olmakla birlikte değerli olan, iyi olduğu düşünülen ve değerlendirilen şey demektir (Kılıç, 2002). Soyut veya somut kavramları belirlemeye yarayan soyut ölçülerdir (Köknel, 2007). Değer; uyumlu, olgun, üretken, iyi bir insan olmanın şartları olarak bilinmektedir (Hökelekli, 2011). Değer, bir davranışı başlatmaya veya durdurmaya yarayan bir etken olarak görülmektedir. Değerler, insanların yaşam sürecinde yönünü belirleyen ilkeler olarak tanımlanmaktadır (Çalışkur, 2010).

Değerler, bireylerin davranış, düşünce ve duyguları ile yakından ilgilidir. Değerler, insanın amacına ulaşmasında duygularını ve hareketlerini etkileyen davranışlar olarak bilinmektedir (Çetin, 2015). Değerler, bireyin duygu, düşünce, tutum ve davranışların da ölçüt olmakla birlikte toplumsal bütünlüğü sağlamaktadır. Toplumun bütünlüğü o toplumda bulunan insanların ortak değerleri ile belirlenmektedir (Sarı, 2005 ve Dilmaç, Deniz ve Deniz, 2009).

Değer; ailelerimizi, ait olduğumuz grupları ve ilişkilerimizi bir arada tutan ahlak, dürüstlük ve adalet gibi erdemleri değerlendirmeyi içermektedir. Ulusların sahip olduğu kültürel, ekonomik, bilimsel ve sosyal değerlerin tümü, "değerler" olarak adlandırılan maddi ve manevi öğeleri oluşturmaktadır. İçinde yaşanan toplumun kültürel değerlerinin yanı sıra evrensel olarak kabul görmüş ortak değerlerin yeni nesillere aktarılması da son derece önemlidir. Gerçeği irdelemek, adaleti aramak, kendini koruyabilmek, kendi öz saygısını öne çıkartmak, vicdanlı davranmak, bütün insanların birbirine bağlı olmasına saygı duymak, birbirine yardımcı olmak, insanlara karşı hoşgörü, saygı ve sevgi sunarak başkalarına zarar

vermeden kaçınmak, çevreyi ve tüm canlıları koruyarak doğaya saygı göstermek temel evrensel değerler olarak tanımlanmaktadır (Güven, 2010).

Değer kavramı, insan davranışını ve insanın karşı tarafa olan davranışını yönlendirmektedir (Demirhaniscan, 2007). Değerler, kişiler ve kişilerarası ilişkilere bağlı olan önemli bir etkenler olarak görülmektedir. Değerler yaşantıları ve eylemleri yaşanır, anlamlı ve değerli kılmaktadır (Çağlar, 2005). Bu nedenle yaşam içerisinde değerlerin büyük öneme sahip olduğu savunulmaktadır. Değerler insanların bilgi, düşünce ve duyuşsal davranışları için süzgeç görevi görmektedir (Huitt, 2004).

Günümüzde bireylerin sahip oldukları değerler, insan davranışlarında önemli bir etken olarak kabul edilmektedir. Değerlerin hem bireysel tutumları, davranışları ve bilişsel süreçleri etkilediği; hem de toplumun kültürel kalıpları ile etkileşimde bulunarak onları yansıttığı savunulmaktadır (Köknel, 2007)

2.2 Değerlerin Özellikleri

Değerler, bireysel ve toplumsal hayatı etkilemekle birlikte farklı özelliklere de sahiptir. Bu özellikler topluma, bireye, ortama ve zamana göre farklılaşmaktadır. Değerlerin özelliklerinin bilinmesi, hem bireysel hem de toplumsal yaşam açısından önemsenmektedir. Değerler insanların kişiliğini, bakış açısını ve davranışlarını belirlemektedir (Yeşil ve Aydın, 2007). Değerler insanların ve toplumların tanınmasında ölçüt olarak kabul edilmektedir. Değerler neyin iyi, neyin kötü olduğunu ve derecelerini gösteren bir ölçüdür. Değerler zamana ve topluma göre değişim göstermektedir, ancak bu değişimler değerleri ortadan kaldırmamakta, yer ve zamana göre farklı durumlarda yeniden ortaya çıkmalarını sağlamaktadır (Aydın, 2003).

İnsanların yaşamları için önem arz eden değerlerin birçok özellikleri bulunmaktadır. Bu özelliklerden bazıları şu şekildedir:

- Değerler insanların iyiliği için olan ölçütlerdir.
- Duygu ve düşünceleri ilgilendiren yargılardır.
- Değerler, insanın davranışlarına yön veren güdülerdir.
- Değerler, insanın pratik yönelimidir.
- Değerler, insanda olması gerekenlerle ilgilenmektedir.
- Değerler kalıcıdır, bir davranış üzerinde etkisi uzun sürelidir.
- Değerler inançtır, bir şeye inanmanın sonucudur (Rokeach,1973; Özlem, 2002; MEB, 2005a).

Fichter (2009), Aydın ve Akyol Gürler (2012) göre ise;

- Değerler, insanların tercihleri sonucu ortaya çıkmaktadır.
- Değerler, yaşamın düzenlenmesine yardımcı olurlar.
- Değerler, köklü inançlardan oluşmaktadır.
- Değerler, kültürün taşıyıcısıdır.

Silah (2005), Mehmedoğlu (2006a) göre değer özellikleri ise;

- Değerler öğrenilebilen ve öğretilen olgulardır.
- İnsanlar ve toplumlar tarafından benimsenmektedir.
- İnsanların menfaatine yönelik ölçütlerdir.
- İnsanların bilincindeki davranışları yönlendirendir.

Yazıcı'ya (2006) göre değer özellikleri ise şöyle sıralanmaktadır:

- Bireye hedef belirler.
- Bireysel ve toplumsal faaliyetlere yön verir.
- Bireylerin davranışlarını değerlendirmesinde destek olur.
- Bireyin kendinden ve toplumdan ne beklediğini bilmesini sağlamaktadır.
- İyiyi-kötüyü, haklıyı-haksızı, ahlaki olan ve olmayanı ayırt edebilmeyi sağlar.

Görüldüğü gibi tüm açıklamalarda değerlerin en önemli özellikleri insanlar ve toplumlar tarafından benimsenmesi, insanların kişiliklerini, bakış açılarını ve davranışlarını belirleme olduğu görülmektedir. Değerlerin kültür taşıyıcısı olmaları, öğretilen ve öğrenilebilen olgular oldukları tüm tanımlarda ortak vurgu olarak ortaya çıkmaktadır.

2.3 Değerlerin Sınıflandırılmasına İlişkin Kuramsal Yaklaşımlar

Değerlerin farklı alanlarda konu olması, değerlerin ne anlam ifade ettiği konusunda çok sayıda tanımlar yapılması, değerlerin sınıflandırılmasında çeşitliliğe yol açmaktadır. Değerlerin sınıflandırılması, değerlerin sınırlandırılmasına, kategorileştirilmesine ve bunun sonucunda benzerlik ve farklılıkların ortaya çıkmasına katkıda bulunmaktadır. Eğitimciler ve sosyal bilimciler, farklı değer sınıflandırmalarının değişik toplumlarda ve kültürel yapılar içinde nasıl değiştiğini ve ne tür öğelerin ön plana çıktığını anlamaya yönelik çeşitli çalışmalar gerçekleştirmektedir. Bu çalışmalarda değerlere ilişkin sınıflandırmaların kişilere ve toplumlara göre değişiklik gösterdiği vurgulanmaktadır (Yiğittir ve Öcal, 2010).

2.3.1 Rokeach Değer Sınıflandırılması

Değer kavramı birçok araştırmacı tarafından farklı şekillerde ele alınmış olup, sınıflandırıldıkları görülmektedir. Bireyin sahip olduğu değerlerin, sosyal ve biyolojik açıdan ihtiyaçları eşit veya sınırlı olduğu bilinmektedir (Rokeach,1973). Bu doğrultuda Rokeach (1973), amaç değerler ve araç değerler şeklinde iki tür değerden bahsetmektedir.

Rokeach insan davranışlarının, amaç (terminal) ve araç (instrumental) değerleriyle şekillendiğini belirtmektedir. Araç değerler; amaca ulaşmak için kullanılacak davranışları içerirken, amaç değerler hayattaki en temel değerleri

anlatmaktadır (Akbaş, 2004). Rokeach, amaç ve araç değerlerin her ikisinin de bireyin topluma uyumu ve toplumun varlığı için gerekli olduğunu savunmaktadır.

Rokeach'ın amaç değerleri; başarı arzusu, rahat yaşam, ilham veren heyecanlı yaşam, barış içinde dünya, doğa güzelliği ve sanat, eşitlik, özgürlük, aile güvenliği, mutluluk, olgun sevgi, iç huzur, benlik saygısı, sosyal kabul, bilgelik, haz, kurtuluş, gerçek dost, güzellikler dünyası, özgürlük, ulusal güvenlik olarak on sekiz başlıktan oluşmaktadır (Rokeach, 1973).

Rokeach'ın araç değerleri; bağımsız, sorumluluk sahibi, sevecen, yansıtıcı, yararlı (başkalarının iyiliği için çalışma), temiz (düzenli, tertipli), neşeli (tasasız, mutlu), cesur, itaatkâr (hürmetkâr, saygılı), kibar, iradeli (kontrollü, disiplinli), hırslı (çalışkan, can atan), geniş görüşlü (açık fikirli), yetenekli, öz disiplin, yardımsever, dürüst (samimi, doğru), ve mantıklı olarak on sekiz başlıktan oluşmaktadır (Rokeach, 1973).

Tablo 1: Rokeach'ın Amaçsal ve Araçsal Değer Sınıflandırılması

Amaç (Terminal) Değer		Araç (Instrumental) Değer	
Güzellikler Dünyası	Gerçek sevgi	Ufku geniş	Bağımsızlık
Aile Güvenliği	Ulusal güvenlik	Neşeli	Mantıklı
Mutluluk	Kurtuluş	Cesaretli	Hayal gücü kuvvetli
Rahat bir yaşam	Sosyal tanınma	Affedici	Sevgi dolu
Başarma isteği	Bilgelik	Dürüst	Sorumlu
Heyecanlı bir hayat	İç huzur	Hırslı/istekli	Öz-kontrol
Özgürlük	Zevk	Kabiliyetli	İtaatkâr
Barış içinde dünya	Gerçek dostluk	Temiz	Entelektüel

Kaynak: (Akbaş, 2004; Aslan, 2011; Tokdemir, 2007).

Rokeach araç ve amaç değer sınıflamasında, iki değer sistemi birbirinden ayrı olarak sınıflandırılmaktadır, ancak bunların birbirleri ile içsel bağlılık gösteren sistemler olduğu savunulmaktadır. Amaç değer; varoluşun son durumlarını

vurgulayan değerler olarak tanımlanmaktadır. Araç değer ise; davranışların tarzlarını belirleyen değerler olarak bilinmektedir (İşcan, 2007). Bir davranışın biçimini yansıtan değerler, yaşamda amaç edilen değerlere ulaşmak için bir araçtır. Bir davranışın tarzı, amaç değerin kazanımı için araç olabilirken, birkaç amaç ise değerlerin kazanımında araç olabildiği belirtilmektedir.

2.3.2 Schwartz Değer Sınıflandırması

Değer konusunda bir diğer sınıflandırma ise Schwartz tarafından yapılmıştır. Schwartz 1992 yılında Türkiye dâhil olmak üzere altmışı aşkın ülkede on değer tipi ve bunlarla birlikte alt değerleri incelemiştir. Schwartz birçok kültürde araştırmalar yaparak, araştırmaların sonuçları ile güdüsel özelliklerle beraber farklılıklarında göz önünde bulundurarak on değer kategorisi tanımlamıştır (Bardi ve Schwartz, 2003). Schwartz (1992), belirlemiş olduğu elli altı değeri on ayrı kategoriye göre ayırmıştır.

Tablo 2: Schwartz'a Göre Değer Sınıflandırılması

Değer Grupları	Değer
Güç (power): İnsanlara üzerinde üstünlük, denetleme gücüdür.	Otorite sahibi ve sosyal anlamda güç sahibidir. İnsanlar tarafından kabul edilmek ve sürdürebilmektir.
Uyarılım (stimulation): Heyecan, yenilik arayışı demektir.	Cesur, heyecanlı ve değişken bir hayat yaşamaktır.
Başarı (success)	Başarılı, yetkin ve zeki olmaktır.
Evrenselcilik (universalizm): Doğayı korumak ve iyiliğini düşündürmektir.	Açık fikirli, erdemli, iç uyumlu, adaleti önemseyen, eşitliği göz ardı etmeyen huzurlu bir dünya istemektir.
Hazcılık (hedonism): İnsanın keyif duyması ve bireysel zevktir.	Yaşamdan zevk ve keyif almak.
Güvenlik (security): İnsanlarla olan ilişkinin sürekliliği ve kendi huzurudur.	Aile ve ulusun güvenliğini sağlamak. Toplum düzeninin sürdürülmesini önemsemektir.
Öz yönelim (self-direction): Keşif ve yaratmadır. Bağımsız düşünmedir.	Kendine ve amacına uygun seçim yapabilmek ve özgür olmaktır.
Geleneksellik (tradition): Kültüre ve düşüncelere saygı duymaktır.	Geleneklerine saygılı, alçakgönüllü, sakin ve ılımlı bir hayattır.
Uyma (conformity): İnsanların beklentilerine aykırı dürtülerin ve davranışların sınırlandırılmasıdır.	Kendini denetleyen, itaatkâr ve kibar olmaktır.
İyilikseverlik (benevolence): Yakın olduğun insanların iyiliğini istemektir.	Dürüst, alçak gönüllü, yardımcı olmayı seven, bağışlayıcı ve gerçek arkadaşır.

Kaynak: (Döring ve ark, 2010; İşcan, 2007; Schwartz, 1994, 2006; Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000).

Schwartz değer teorisi on değer tiplerine bağlı olarak, hem değer önceliklerinin nasıl farklılaştığını ve hem de değer sisteminin bileşenlerindeki farklılaşmanın anlaşılmasını sağlamaktadır (Schwartz, 1992).

2.3.3 Eduard Spranger Değer Sınıflandırılması

Spranger, değer konusunda sınıflandırma yapan bir başka araştırmacıdır. Spranger değerleri, kişinin dünya görüşünü etkileyen, kurallara dayanan ya da dayanmayan, zevk duyulan veya nefret edilen ön yargılar olarak belirtmiştir (Bruno ve Lay, 2008). Alman psikolog Eduard Spranger "Types of Men" isimli kitabında insanların davranışlarına değerlerin etkileri olduğunu ifade etmiştir. Spranger, teorik

değerlerin bilimsel ve akılcı yolla bilginin ve doğrunun keşfine dayandığını belirtir. Teorik değer en iyi olarak bazı durumlarla ve problemlerle karşılaştığında işe yaradığı üzerinde durur. Sosyal değerlerin, bireylerin ya da grupların etkileşim içerisinde bulunmaları ve iyiliksever görünüme sahip olmayı gerektirdiklerini belirtmiştir. Politik değer, güç ve saygınlık ile ilgilidir. Başka insanlar üzerinde güç ve eleştiri odaklı görünüm içermektedir. Dini değer yorumlayıcı ve felsefi temele sahiptir. Dünyayı daha iyi yapmaya dayanır. Estetik değer, dünyayı sanatsal açıdan görür, form ve uyum ile bir bakış gerektirir. Ekonomik değer, ürünlerin işlevselliği ve kullanılabilirliği ile ilgilidir, işlevsel bir bakış açısına dayanır (Hall, Guo ve Davis, 2003).

Spranger'e göre değerler 6 temel gruptan oluşmaktadır. Bunlar: teorik (bilimsel), ekonomik, estetik, sosyal, siyasi, ve dini değer gruplarıdır. Spanger'in Değer Teorisi değer grupları Tablo 3'de verilmiştir (Akbaş, 2004).

Tablo 3: Spranger'e Göre Değer Sınıflandırılması

Teorik (Bilimsel) Değer	Bilimsel değerleri olan eleştireci akılcı, entellektüel ve deneyseldir. Bilgiye, eleştirel düşünceye ve gerçeğe önem verir.
Ekonomik Değer	Ekonomik değerlerin yaşamda önemsenmesi gerektiğini belirtir. Pratik ve yararlı olanlara önem verir.
Estetik Değer	Sanat, toplum için zorunluluk olarak kabul eder. Uyum, form ve simetriye önem verir.
Sosyal Değer	En önemli sevgi insan sevgisidir. Başkalarını sevmeye, yardım etmeye ve bencil olmamak esastır. Bencil değildir. Nazik ve sempattir.
Politik Değer	İlk olarak en önemli esas kuvvettir. Kişisel güç, etki ve şöhret önemsenir.
Dini Değer	Dünyayı bir bütün olarak kavrar. Kendisini dünyanın bütünlüğüne bağlar.

Kaynak: (Akbaş, 2004; Aslan, 2011; E. Güngör, 2000; Tokdemir, 2007)

Spanger değer sınıflandırılması kişilere özgü değildir. Bu değerler insanların dünyaya bakış açısını belirleyen, karar alma süreçlerini etkileyen ve bilginin yorumlanmasını sağlayan bakış açılarıdır (Hall, Guo ve Davis, 2003).

Bu bölümde farklı araştırmacılarca değerlere ilişkin yapılan tanımlamalar ve sınıflandırmalar yer almıştır. Değer sınıflandırılmasına ilişkin kuramsal yaklaşımları izleyen bölümde ise değer eğitimi, değer eğitiminin amacı ve önemi ile farklı yaklaşımlara göre değer eğitimi konularında detaylı bilgiler verilecektir.

2.4 Değer Eğitimi

Eğitim, ülkeleri yeni değer dünyasına sıkıntısız olarak katacak en önemli araçtır. Değer, eğitimle kuşaktan kuşağa aktarılarak kendine, ailesine, topluma ve tüm insanlığa faydalı bireyler yetiştirmeyi sağlamaktadır. Bütün bunların sağlam ve sağlıklı bir yapı içerisinde gerçekleşmesi için eğitim önemlidir (Ulusoy ve Dilmaç, 2014).

Değer eğitimi, değerleri kazandırmak için açık girişim olarak tanımlanmaktadır. Değer eğitimi, temel insani değerleri kazandırmak, kendisi ve çevresi ile barışık kişiler yetiştirmek, toplumsal düzeni koruyarak etkili okul kültürü yaratmayı kapsamaktadır (Aydın ve Gürler, 2013). Değer eğitimi etiğin ve eğitimin çok yönlü birleşimi demektir. Bu nedenle okulda, ailede, eğitim kurumlarında değerlerin kazandırılması ve aktarılması önemli görülmektedir. Değer eğitimi insanın bulunduğu her yerde yapılabilmektedir. Her yetişkin kendinden küçük olanlar için iyi yada kötü bir model olmaktadır. Sokak, ev, yaz kursları, okul servisi, koridorlar, kamplar, okul v.b her yer değer eğitiminin bir parçasını oluşturmaktadır (Kirschenbaum, 2000 ve Bolay, 2007).

Değer eğitimi, çocuğa sorumluluk, dürüstlük, hoşgörü, çalışkanlık, azim ve merhamet gibi değerleri kazandırmayı, çocuğun karar verme ve seçim yapma

sürecini daha sağlıklı kontrol edebilmesini sağlamaktadır (Belet ve Deveci, 2008; Altan, 2011). Ahlaki değerlere sahip, iyi huylu, iyi karakterli, sorumluluk duygusu taşıyan insan yetiştirmede değerler eğitimi önemlidir (Altan, 2011).

Değer eğitimi, çocuğun kendi ile barışık ve uyumlu olmasına, kendini tanımasına, davranışının tutarlı olmasını sağlamaktadır. Çocuğun iç motivasyonunun geliştirilmesine ve bunu davranışa dönüştürülmesine fırsat vermektedir (Akbaş, 2008). Kazandırılan değerler ile çocuk dürüstlük, adalet, doğruluk gibi değerleri içselleştirip, ahlak yargısını geliştirerek sorumluluk almayı öğrenmektedir (Stephonson, Ling, Burman ve Cooper, 2005). Bailey (2000) değer eğitiminin empati geliştirme, iş birliği geliştirme, akıl yürütmeyi teşvik etme ve öz saygı geliştirme olarak dört süreci kapsamı gerektiğini savunmaktadır. Değer eğitimi, çocuğun öğrendiklerini şekillendirerek, alışkanlıklarla birlikte karakter edinimlerini sağlamaktadır. Çocuğun karakter ve kişilik ediniminde doğru değerlerin kazandırılmış olması önemsenmektedir. Çocuğa ahlaki bilgi vermenin yanında, duygu ve davranış boyutunu içeren yaklaşımda da bulunulması gerekmektedir.

Değer eğitimi; sosyo-kültürel ve toplumsal alanları içselleştirebilmektir. Değerlerin içselleştirilme sürecinde öncelikle aile daha sonra öğretmen ve okulun rolü büyük önem taşımaktadır (Ekşi, 2006). Okul öncesi dönemde ele alınan değerlerin şekillenme sürecinde, çocuğun ailede kazandığı değerler, okulda aldığı eğitim, sosyal alanda kurduğı iletişimlerle birlikte kişisel değerleri oluşmaktadır (Sridhar, 2001). Değerlerin kazandırılma sürecinde çocuk ilk olarak değerleri bilişsel, sonra duygusal ve son olarak da davranışsal olarak öğrenmektedir (UNESCO, 2002; Sridhar, 2001). Bu süreçte ailelere ve öğretmenlere büyük sorumluluklar düşmektedir.

Değer eğitiminin belirli bir yeri veya zamanı yoktur. Her yerde ve her yaşta değerler eğitiminden söz edilebilmektedir. Değer eğitimi, insanın bulunduğu çevre ve edindiği deneyim ile ilişkilidir. İnsanların yaşadıkları toplumlarda var olan değerler ve davranışlar büyük önem taşımaktadır. Toplumda değerlere, geleneklere ve göreneklere ihtiyaç duyulmaktadır (Yeşil ve Aydın, 2007). Değerler olmadan toplum içerisinde düzen sağlanamamaktadır.

Değer eğitiminin, sosyal hayat içerisinde çok önemli bir yeri bulunmaktadır. Sosyal hayatın sistemli gelişmesi yasalar ve değerlerle bütünleşerek gerçekleşmektedir. Sosyal ve toplumsal hayatlar sadece kanunlara uymakla ve yasalarla sürdürülememektedir (Terzis, 2007). Örneğin; sevgi, saygı, hoşgörü, yardımlaşma gibi değerler sadece yasalarla öğretilmemektedir. Değerler, soyut kavramlardır ve soyut kavramlar somutlaştırılarak kalıcı hale getirilmektedir. Değerlerin en etkili biçimde kalıcı hale gelebilmesi, eğitim süreci içerisinde gerçekleşmektedir. Değer, eğitim programları içerisinde hem açık hem de örtük amaçları arasındaki unsurlar olarak yer almaktadır.

Değer eğitimi, eğitim kurumlarında planlı öğrenme etkinlikleri ve diğer yandan öğretmenin öğrenciler için oluşturdukları kültürel ortamlarda daha sağlıklı olarak gerçekleşmektedir. Değer eğitiminin bir bütün içerisinde ele alınarak verilmesi, çocuğun yaşadığı toplumu ve kendini anlaması ile birlikte evrensel değerleri benimsemesini mümkün kılmaktadır (Arıkan, 2011).

Değer eğitiminin bazı özelliklerinden bahsedecek olursak; insanın yaşadığı toplumun değerlerini bilerek bilinçlenmesi, değerleri insanın kendini gerçekleştirme ölçütüyle değerlendirmek ve somut problemler doğrultusunda bilgiyi günlük hayata dönüştürmektir (Kale, 2007).

Değer eğitimi ile ilgili ve hangi değerlerin çocuklara ne zaman ve nasıl kazandırılması gerektiği konusunda çok çeşitli görüşler bulunmaktadır. Bu doğrultuda UNESCO “Living Values International, 2017” diğer adıyla “Yaşayan Değerler Eğitimi”ni desteklemektedir. Ayrıca “Quality Education” sayesinde “The World Declaration on Education for All” duyurusu ile harekete geçirilen anlayışın ismi olmaktadır. UNESCO’nun değerlerin kazanımı sürecinde önerdiği evrensel değerler; yardımlaşma, sorumluluk, alçakgönüllülük, mutluluk, sadelik, dürüstlük, saygı ve sevgiden oluşmaktadır. UNESCO’ya göre hoşgörü, dürüstlük, sorumluluk, mutluluk, barış, sadelik, saygı, iş birliği, alçakgönüllülük, birlik ve sevgi değerleri çocuklara kazandırılması gereken en önemli değerler olarak belirtilmektedir.

UNESCO çocukluk sürecinde değer eğitimini 7 temada toplamıştır (UNESCO, 2002). Bunlar şu şekildedir;

- Farklılıklara saygılı olmak, çok kültürlü bir eğitim verilmesi,
- “Çocuk Hakları Sözleşmesi” doğrultusunda pratik uygulamalar yapmak,
- Çocuğa evrensel değerleri kazandırmak ve potansiyelini daha fazla geliştirmek,
- Şiddetin televizyon ve film ile birlikte daha fazla betimlenmesi,
- Doğaya karşı sevgi ve saygı,
- Çocuğun hayal gücünün geliştirilmesi ve desteklenmesinde yaratıcılık,
- Çok kültürlü program ile birlikte, farklı kültürel gruplar oluşturarak çocuğa deneyimler kazandırmayı sağlamaktadır.

2.4.1 Değer Eğitiminin Amacı ve Önemi

Değerler, insanın karakterini ve kişiliğini olumlu yönde etkileyen en temel unsurlardır. Değerler, kişiliğimizle birlikte tutumlarımıza da yol gösteren ve rehberlik yapan inançlarımız, aynı zamanda kişisel kurallarımızdır. Davranışlarımızı

etkileyen, ahlakımızı belirleyen ilkeler ve standartlardır (Hökelekli, 2013). Değer eğitimi ise, insan kişiliğinin iyileşmesini, gelişmesini ve sorumluluklarını bilmesini kapsamaktadır. Değer eğitimi, insanların kültürel ve toplumsal yargıları ile evrensel değerleri kazanmalarına olanak sağlamaktadır (Doğan, 2007).

Değer eğitimi sürecinde temel amaç; toplumsal ve evrensel değerlere sahip ve bu değerleri davranışlara dönüştürebilen çocuklar yetiştirmektir (El-Hassan ve Kâhil, 2005). Formal ve informal yollar aracılığı ile verilen değer eğitiminin amacı; çocuğun dürüst, nezaketli, adaletli, saygılı ve sorumluluk sahibi olmasını sağlamaktır (Stephenson, Ling, Burman ve Cooper 2005). Değer eğitimi yoluyla çocuğun kişiliğinin her yönden gelişmesine, iyi ahlaki özelliğe sahip olmasına, en iyi tarafının ortaya çıkmasına ve insanlık yönünden en iyiye ulaşmasını sağlamak (Aydın ve Akyol Gürler, 2012); kendi kendine yetebilen ve evrensel değerleri kurallar çerçevesinde davranışına yansıtan çocuklar yetiştirmek amaçlanır (Sridhar, 2001).

Çocuğun kişiliğini olumlu yönde geliştirmesi, insani mükemmelliğe ulaşması ve bunu devam ettirebilmesi (Aydın ve Akyol Gürler, 2013), iyi karakterli, saygılı, sorumluluklarını bilen, azimli, adaletli, erdemli bir birey olarak yetişmesi (Altan, 2011) değer eğitiminin temel amaçları arasındadır. Türk Milli Eğitim Temel Kanunu ve ders programlarında belirtildiği üzere değer eğitimi yoluyla, ahlak, beden, zihin, ruh ve duygu açısından sağlıklı şekilde gelişmiş, kişilikli çocuklar yetiştirmek hedeflenmektedir (Ekşi, 2003). Eğitim sisteminin temel amacı, toplumsal değişim sürecinde, sorumluluklarını bilen, arzularını, isteklerini kolaylıkla dile getirebilen ve olumlu kişiliğe sahip iyi insanlar yetiştirmektir (Doğanay ve Sarı, 2004).

Değer eğitiminde amaç; dürüstlük, sevgi, saygı, iş birliği, merhamet ve yardımlaşma gibi değerlerin kazanımında çocuğu desteklemektir (Dinç, 2011). Çocuğun hem kendi mutluluğu hem de başka insanların mutluluğuna yardımcı

olmasını sağlayacak düzeye getirilmesidir (Aydın ve Akyol Gürler, 2014). Çocuklar küçük yaşlarda televizyon, internet gibi birçok iletişim kanalları ile her türlü mesajlara açıktırlar. Bunun yanında akranları, anne-babaları ve öğretmenleri ile de iletişim kurarak mesajlar almaktadırlar. Çocuk bu uyarıcılar karşısında nelerin doğru, nelerin yanlış olduğunu ayırt etmekte zorluk çekmektedir. Çocuğa doğruyu, yanlıştan ayırt edebilme becerisi değerler eğitimi yoluyla kazandırılabilir. Çocuğun bu beceriyi kazanması, ileriki yaşamında kendi kararlarını kendi alabilmesi ve aldığı kararların sorumluluğunu bilmesi açısından önem taşımaktadır (Brannon, 2008; Singh and Lu, 2003).

Değer eğitimi, çocuğun sorumluluk, dürüstlük, azim, hoşgörü, özdenetim, adalet, merhamet, çalışkanlık, karar ve seçimlerini kontrol edebilmesini sağlamaktadır. Bireysel disiplin değerlerinin kazandırılması ile birlikte ve değerlerini bilen çocuklar yetiştirmeyi amaçlamaktadır (Belet ve Deveci, 2008; Altan, 2011). Değer eğitimi insanlarda; sorumluluk, cesaret, azim, sevgi, saygı, inanç gibi önemli ahlaki ve medeni değerleri kazandırmayı amaçlamaktadır.

2.4.2 Farklı Düşünür ve Yaklaşımlara Göre Değer Eğitimi

Yunan düşünürleri, değer eğitimine ilişkin düşünceleri ile geçmişte etkili olmuş ve gelecek için ışık tutmuştur. Farklı filozoflar tarafından farklı bakış açıları ifade edilmiştir. Eski Yunan filozoflarının görüşleri, fikirleri değerler ve değer eğitimi üzerine bir bakış açısı için başlangıç noktası olarak görülmektedir (Galbraith and Stephenson, 1993).

Aşağıda öncelikle ilk çağ filozoflarının değerlere ilişkin önermelerine kısaca değinilecek, farklı düşünürlerin ve bilim insanlarının değerlerin gelişimi ve eğitimi konularındaki görüşleri özetlenecektir.

Aristoteles (384-322 M.Ö.)

Aristoteles değer eğitimi alanında yapılan araştırmaların temel dayanağı olarak gösterilmektedir. Liberal eğitim anlayışı ilk kez Aristoteles tarafından filizlenmiştir. Aristoteles değer eğitimini psikolojik açıdan, erdem ve karakter olarak tanımlamaktadır. Günümüze kadar değer eğitimi alanında yapılan birçok araştırma Aristoteles'in eserlerinden ve fikirlerinden ilham alınarak geliştirilmiştir. Aristoteles "Adil davranılarak adil, cesur davranılarak cesur insanlar oluruz" der. Aristoteles dürüstlük, eşitlik, cesaret ve adalet gibi faziletli davranışların değerlerin gücünü arttıracaağını savunmaktadır (Diaz, 2009). Ahlaktaki mükemmelliğin mizacın sonucu olduğu belirtmektedir. Aristoteles, bir insan için erdemin iki u noktasının (dürüstlük ya da dürüst olmama) olduğunu ifade etmektedir (May, 2010). İnsan iki u noktayı düşünerek davranışı açıklayabilmektedir. U noktaları düşünerek tercih yapmaktadır. Aristoteles davranışların erken dönemde şekillenmesinin önemli olduğu savunmaktadır. Aristoteles, ahlak ve değer eğitiminin ailede başladığını, daha sonra eğitim kurumlarında devam ettiğini ve bu noktada nasıl bir yol izlenilmesi gerektiği üzerinde durulmasının önemini belirtmektedir (Söylemez, 2007).

John Dewey (1859-1952)

Değer eğitiminin tarihi eskiye dayanmaktadır. Değer eğitiminin olmaması durumda medeniyetin sürmesi çok zordur. Tarihsel bakıldığında, her medeniyet kendi değerlerini korumaya çalışmaktadır. Değer eğitiminin tarihi, John Dewey'in yaşantıya dayalı eğitim modeline dayandırılabilir (Bacanlı, 2006). Gelişimsel ve bilişsel ahlak eğitiminin ortak zemini John Dewey'in geleneksel ahlak anlayışına dayanmaktadır. John Dewey, değerlerde doğrudan öğretimden çok içeriğin önemli olduğunu düşünmektedir. Değerlerin ğretimden çok pekiştirilmesinin daha etkili olduğu ifade edilmektedir. John Dewey, değer ve ahlaki eğitim için ğretim

programları sürecinde ayrı bir alan gerekmediği ve ayrı bir ders olarak programa dâhil edilmemesi gerektiğini savunmaktadır. Değer ve ahlak eğitimi için deneyimlerin ve çalışmaların bütüncül olması önemsenmektedir. Checkoway (2001), ahlak ve değer eğitiminin öğretim programına sonradan dâhil edilen program olmaması gerektiğini belirtmektedir.

Piaget (1896 – 1980)

Piaget, insanların yaşadıkları ortamlara adapte olmaları ve beyinde bulunan hücrelerinin gelişmesi ile bilişsel gelişim gerçekleştiği savunulmaktadır. Piaget gelişim aşamalarını beş kavram ile nitelendirerek açıklamıştır. Bunlar; şema, uyum sağlama, özümleme, uyma ve dengelemeden oluşmaktadır. Gelişim aşamalarında yer alan kavramlar insanın yaşamış olduğu toplumdaki örüntüleri ifade etmektedir (Bilgin, Yazgan İnanç ve Kılıç Atıcı, 2007).

Piaget, bilginin öğrenen kişiler tarafından etkin olarak oluşturulduğunu edilgen olarak çevreden alınmadığını savunmaktadır. Bilginin kazanımı uyum süreci olarak görülmekle birlikte, bu süreçte öğrenen kişinin aktif katılımı önemsenmektedir. Piaget bilginin oluşturulmasını, kişinin biliş süreci ile bilgi arasında haberleşmesi ile olduğunu savunmaktadır. Bilginin oluşturulmasında kişinin hazır bulunuşluk ve gelişme düzeyi önemli görülmektedir (Yazgan İnanç, Bilgin ve Kılıç Atıcı, 2007). Doğumla başlayan bu süreçte bilişsel gelişimin, organizmanın çevreye yönelik uyumu olduğunu ifade etmektedir. Bu uyum süreci boyunca organizma çevreden gelen uyarıcıları alarak, işler ve uyumlu bir bütün haline getirmektedir. Piaget'e göre bu gelişim, davranışçılarında söylediği gibi boş bir levha olup dışsal faktörlerle doldurulması sonucu değil, tam tersi kişinin aktif olarak rol aldığı eylemler yada bu eylemlerin üzerinde girilen bilişsel süreçlerin sonuçları ile gerçekleşmektedir (Atay, 2011).

Piaget, bilişsel gelişime dayandırarak açıkladığı ahlak gelişimini iki kategoriye ayırmaktadır. Birincisi “dışsal kurallara bağlılık dönemi” iken, ikincisi ise “ahlaki özerklik dönemi” olarak bilinmektedir. Çocukların ahlaki yaşamlarını temel alan, çocukların doğruları ve yanlışları ile inançları hakkında bilgi edinmek amacıyla çocukların oyunlarındaki şekilleri üzerinde durmaktadır. Piaget çocuklar üzerine yaptığı çalışmalar sonucunda değer eğitime yön veren ahlaki gelişim kuramını oluşturmuştur. Çocukların ahlaki gelişimlerini daha iyi anlamak için, kuralları nasıl yorumladıklarını bilmenin önemi belirtilmektedir. Çocuğun oyununu gözlemlemek ve izlemek çocuğun ahlaki gelişim düzeyleri hakkında bilgi sahibi olmamızı sağlamaktadır (Senemoğlu, 2010).

Lawrence Kohlberg (1927-1987)

Lawrence Kohlberg Piaget’in araştırmalarını takip ederek farklı bir değer gelişim kuramı ortaya koymuştur. Kohlberg’e göre ahlak; iyi-kötü, doğru-yanlış gibi durumlar karşısında bilinçli olarak yargılama, karar verme ve verilen karar doğrultusunda davranışta bulunmayı kapsamakta olan bilişsel bir yapıdır. Kohlberg’e göre ahlak, insanın belirlediği ve evrensel ilkeler ile örtüşebilecek seviyedeki o ilkeler doğrultusunda yargıda bulunması ile birlikte uygun davranışta bulunma yeteneğidir (Çiftçi, 2003). Kohlberg yaptığı araştırmalarda, ahlaki değerlerin başka insanlar tarafından değil, insanların kendi bilişsel ahlaki gelişme düzeylerine göre şekillenerek akıl yürütme sonucunda oluştuğunu ifade etmiştir (Doganay, 2006).

Kohlberg 1975 yılında ahlaki muhakeme aşamalarından meydana gelen bir teoriyi açıklamıştır. Kohlberg, üç evreli ve ikişer aşamadan oluşan ahlaki ikilem yaklaşımını ortaya koymuştur. Bu evre ve aşamalar şunlardır:

1. Gelenek öncesi evre

Gelenek öncesi evrede, cezadan kaçınma ve ödüllendirilme beklentisi söz konusudur. Gelenek öncesi evre erken çocukluk ve bebeklik döneminde ahlaki gelişimin başladığı zamanlardaki evredir. Bu evrede kültürel etkilerin sonucunda oluşan fiziksel sonuçları göz önüne almaktadır. Sonuçlara göre “iyi ve kötü” olarak nitelendirmeler yapılmaktadır. Bu evre iki asamadan oluşmaktadır.

I. Asama (4- 6 yas)

Ödül ve ceza aşaması: Yapılan her davranışın karşılığında ödül veya ceza alınacağı önemlidir. Ödül alınan, cezadan kurtulmayı sağlayan davranışlar doğru ve iyi olarak kabul edilir. Çocuk cezadan çekindiği için kuralları yerine getirmektedir. Bu aşamada çocuğun zevk duyarak, isteklerinin yerine gelmesi önemsenmektedir.

II. Asama (6- 9 yaş)

Karşılıklı çıkarıya dayalı ilişki: Çocuk bu dönemde adil olanı sorgulamaya başlar fakat gerçek adaleti ayırt edemez. Bu aşama “Değiş tokuş aşaması” olarak adlandırılır. Çocuk kendi çıkarını düşünerek karşısındaki kişinin çıkarını korumaktadır. Çocuk karşısındaki kişinin de seçimleri olduğunu fark etmeye başlar. Bu aşamada karşılıklı alışverişe dayalı ilişki kurar.

2. Geleneksel evre

Geleneksel evre çocuğun okula başlama sürecinde olan evredir. Kurallara uyma evresi olarak adlandırılır. Bu evrede toplum kuralları önemlidir ve kurallara uyulması gerekir. Çocuk bu süreçte gelenek öncesi evreye geçiş yapabilir. Çocuğun beklentisini koruması önemsenmektedir.

III. Asama (9- 15 yas)

Diğer insanlarla uyum içinde olma: Bu aşamada başka insanların onayı önemsenmektedir. Duyusal konulara olan ilgi artarak, güven ve sadakat kavramları

gelişir. Başkalarına yardımcı olmak ve mutlu olmak ile iyi davranış meydana gelir. Çocuk kendine göre kurallar yaratarak bu kurallara uyar.

IV. Asama(15- 18 yas)

Otoriteye uyma: Çocuk bu aşamada toplumsal hayatı bütün olarak algılar. Bu aşama düzen ve kanun aşamasıdır. Doğru ve yanlış toplumsal kurallar belirler. Herkes kendi görevini yaparak, düzen ve otoriteye saygı duyarak kurallara uyması gerekir.

3. Gelenek ötesi evre

Gelenek ötesi evre ahlaki gelişimin en üst noktasıdır. Kişi ahlaki yönden özerkliğine sahiptir. Özgürlüğün ve insan haklarının önemsendiği temel evrensel değerleri benimserler. Gelenek ötesi evrede bireysel ahlaki çıkarımlar söz konusudur.

V. Asama(18- 20 yas)

Sosyal anlaşma aşaması olarak adlandırılmaktadır. Bu aşamada insan hakları ve toplum kuralları önemsenmektedir. Davranışlar, tüm toplum tarafından kabul edilen kurallara göre tanımlanmaktadır. Gençler sahip oldukları değerleri yaşanan sosyal ortama ve insanlara göre değişebileceğini fark etmektedir. İyi ve güzel olanın toplum yararına olduğunu düşünmektedir.

VI. Asama (20 yas üstü)

Ahlaki ve evrensel değerlerin aşamasıdır. Bu aşamada toplumsal değerler yerine evrensel değerler göz önünde bulundurularak bireysel kararlar alınmaktadır. Kişinin vicdanı önemli yer tutmaktadır.

Albert Bandura (1925 -)

Sosyal öğrenme kuramı, bir diğer adıyla sosyal bilişsel kuram bilişsel yönü ele alan bir kuramdır (Demirbaş ve Yağbasan, 2005). Bu kurama göre, model alma yoluyla ve gözlemleyerek başka insanların davranışlarından öğrenilmektedir.

Bandura'ya göre sosyal öğrenme, insanın yalnızca taklit etmesi değildir. Çocuğun gözlem yapması sonucunda durumları bilişsel olarak işlemesi ile ulaştığı bilgi olarak ifade etmektedir (Senemoglu, 2010). Bandura'ya göre bilgilerin doğrudan öğrenilmesi gerekmemektedir, başka insanları gözlemleyerek ve model alarak birçok şeyin öğrenilebileceğini belirtmektedir (Demirbaş ve Yağbasan, 2005). Öğrenmede deneyimlemek ve gözlem yapmak önemli yer tutmaktadır. Çocuklar birçok şeyi yaşadığı çevreden gözlemleyerek öğrenmektedir. Bu nedenle çocuğa değer eğitiminin kazandırılma sürecinde çevre, aile ve daha sonra öğretmenlere büyük sorumluluklar düşmektedir. Çocuğa aile ile başladığı değer kazanım sürecine okul ve öğretmen ile devam etmektedir. İlk olarak ailede aldığı değer eğitimi ve daha sonraki okul sürecinde, başkaları ile etkileşim kurarak sosyal öğrenme de gerçekleşmektedir (Miller, 2013). Sosyal öğrenme ile çocuklar daha üretken, fikirlerini paylaşabilen, başkalarının düşüncelerine saygılı, birlikte çalışma becerisine sahip ve farklı düşüncelerin farkına varabilen bireyler haline gelmektedir (Watson, 2001).

2.5 Okul Öncesi Dönem ve Değer Eğitimi

Okul öncesi eğitim, 0-6 yaş arasını kapsayan çocuğun kişiliğinin oluşumu, şekillenmesi, temel alışkanlıkların kazandırılması ileriki yıllara etkisi ile en kritik ve en önemli dönemlerden biridir (Arı, 2003). Yaşamın ilk yıllarında çocuğa verilen eğitim, fiziksel ve sosyal çevrenin katkısı ile gelişimini olumlu yönde etkilemektedir. Bu yıllarda çocuğun alacağı eğitim geleceği açısından büyük önem taşımaktadır. Bireyin potansiyelinin yüksek sınırlara kadar geliştirilebilmesi için erken zamanda ona sağlanacak olanaklar önemsenmektedir. Erken dönemde eğitim ile kazanılan davranışların büyük bir çoğunluğu yetişkinlik yıllarında bireylerin alışkanlıklarını, inançlarını, değer yargılarını ve kişilik yapılarını biçimlendirdiği savunulmaktadır (Oktay, 2000).

Değerlerin çocuğa kazandırılmasında en önemli ilk dönemin okul öncesi olduğu bilinmektedir. Okul öncesi dönemde, değer eğitiminin önemli amaçları bulunmaktadır. Bu amaçlar çocuğa kazandırılma sürecinde, çocuğu doğru yönlendirmek ve doğru bilgilendirmek büyük önem taşımaktadır. Okul öncesi dönemde çocuğun topluma ve kendisine karşı sorumluluğu konusunda farkındalık yaratmak, iş birliği becerisi kazandırmak önemsenmektedir. Başkalarının görüşlerine ve düşüncelerine saygı duymasını sağlamak, kendine, çevresine ve ailesine karşı saygılı olmasını sağlamak gerekmektedir (Aydın ve Akyol Gürler, 2014).

Çocuğun okul hayatının ilk basamağı olan okul öncesi dönem, gelişim alanlarının desteklenmesi, kişiliğinin bir bütün olarak şekillenmesi, akademik becerilerin yanında evrensel değerlerin çocuğa kazandırılması gibi birçok gelişim açısından önem taşımaktadır. Okul öncesi dönemde kazandırılan değerler, çocuğun kendi sorumlulukları yerine getiren, sağlıklı etkileşim kurabilen ve sağlam kişiliğe sahip karakterli bir çocuk olarak yetişmesinde büyük rol oynamaktadır.

Okul öncesi eğitim sürecinde değer eğitiminin çocuğa kazandırılmasında bireysel, ahlaki ve toplumsal değerleri kapsayan bir eğitim anlayışı benimsenerek, bir bütün içerisinde verilmesi gerekmektedir. Bu süreçte kurallar ile kuralların nedenleri birlikte öğretilmeye çalışılmaktadır. Çocuğun sadece doğruyu veya yanlışı görmesini sağlamak yeterli olmamaktadır. Çocuğun değerleri kendi değerleri içinde değerleri anlamlandırması, tecrübe etmesi ve farklı sonuçlar yaşaması için fırsat verilmesi gerekmektedir (Lovat, 2011). Bu dönemde çocuğun sevgiyi ve güveni hissetmesi, kendini daha rahat ifade etmesini sağlamaktadır.

2.5.1 Okul Öncesi Dönemde Kazanılması Beklenen Değer

Okul öncesi dönem, değerler ile ilgili bilgilerin temellerinin atıldığı ilk dönem olarak bilinmektedir. Okul öncesi dönem, toplumların kültürlerine uygun

davranışlar ile alışkanlıkları ve içinde yaşadığı toplumda bulunan değer yargılarının kazanılmaya başlanıldığı dönem olarak bilinmektedir. Değerler ise, toplumdan topluma farklılık gösteren, öğrenilebilen ve öğretilen olgular olarak tanımlanmaktadır. Değerler, amaçlı ve bilinçli davranışların ölçütü olup sosyal olarak kabul edilen olgu ve isteklerdir (Özensel, 2003).

Değerler yaşam boyu öğrenmektedir fakat erken dönemde kazandırılması önemsenmektedir (Uyanık Balat ve Balaban Dağal, 2006). Erken dönemde kazandırılan sevgi, saygı, merhamet, hoşgörü, yardımlaşma, iş birliği, sabır, nezaket gibi temel değerler çocuğun toplumsal hayatta değerleri uygulanması açısından önemli yer tutmaktadır (Uyanık Balat, 2005). Erken dönemde çocuğa kazandırılan birçok değer, çocuğun ileriki dönemde değerleri sürdürebilmesi ve toplumla barışık yaşaması açısından önemsenmektedir. Değer eğitimi sürecinde, çocukların olumsuz davranışlarını olumlu davranışa çevirmek veya çocukta bulunan olumlu davranışları daha da geliştirilmesini sağlamak amaçlanmaktadır.

Değer eğitiminde amaç; saygı, sorumluluk, sevgi, erdem, inanç, cesaret, azim ve adalet gibi temel değerleri kazandırmakla birlikte iyi karakterli çocuklar yetiştirmektir (Altan, 2011). Çocuğun en iyi tarafını ortaya çıkararak, kişiliğinin her yönü ile gelişmesini sağlamaktır. Çocuğun kendine ve topluma fayda sağlayacağı değerleri; kişisel, bilişsel ve sosyal gelişimlerine uygun olarak kazanmalarını desteklemektir.

Değerlerle ilgili alan yazın çalışmaları ve yapılan çalışmalar incelendiğinde okul öncesi dönemde sevgi, saygı, hoşgörü, iş birliği, nezaket ve dürüstlük temel değerlerinden sıkça bahsedilmektedir (Neslitürk ve Çeliköz, 2015; Erkuş, 2012). Toplumun sahip olduğu değerler azımsanmayacak kadar fazladır. Yapılan çalışmalar doğrultusunda; okul öncesi eğitim dönemi çocukları sevgi, saygı, hoşgörü, iş birliği,

nezaket ve dürüstlük gibi değerleri aileler ve öğretmenler tarafından kazandırılmasının öneminden bahsetmektedir.

2.5.1.1 Sevgi

Sevgi, değerlerin temelini oluşturmaktadır. Sevgi insan hayatında en önemli gereksinim olarak önem taşımaktadır. Sevgi, sadece basitçe bir istek ya da tutku değildir. Hem kendini gerçekleştiren, hemde kendini düşünmeyen bilince sahip bir değerdir. Sevgi başkalarına karşı daha dikkatli, güler yüzlü ve kibar olma davranışlarını nitelemektedir. Sevgi değeri, olumlu duyguları simgelemektedir. Kişisel bağlanmayı içeren karmaşık ve güçlü bir duygudur (Ulusoy, 2002).

Sevgi değerine insanların duyguları ve yaşantıları sadece kendi çevreleri ile ilgili değil, tüm dünyayı kapsamaktadır (Benazus, 2002). Daha iyi bir dünya ve daha iyi bir insan olabilmek için sevgi duygusu şart görülmektedir. Sevgi saygının temelini oluşturmakla, birlikte tüm insanların eşitliğini ifade etmektedir. Gerçek sevgi; yardımseverlik, anlayış ve nezaketi beraberinde getirmektedir (Tillman, 2000).

2.5.1.2 Saygı

Saygı değeri, kişilere karşı daha özenli, ölçülü ve dikkatli davranmak olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2017). Saygı, sosyal ilişkilerin temelini oluşturmaktadır. Saygı, karşılıklı ilişkilerin verimli olmasını sağlamaktadır. Saygılı ilişkilerde bulunan insanlar nazik ve yardımsever olmaktadır.

Saygı, çocuklara kazandırılması gereken en temel değerler arasında yer almaktadır. Saygı, çocuğun hayatı boyunca ihtiyaç duyacağı değer olması ile büyük önem taşımaktadır (Haydon, 2006). Saygı değerinin çocuğa kazandırılması ile birlikte çocuğunda başkaları tarafından saygı görmesi, düşüncelerine önem verildiğini farketmesi, iletişiminin karşılıklı olması ile birlikte iyi ahlaklı ve kişiliği

gelişmiş bireyler olmasına fırsat tanımaktadır (Uyanık Balat ve Balaban Dağal, 2006,).

2.5.1.3 Hoşgörü

Eğitimde, çocukların doğuştan sahip oldukları becerilerin geliştirilmesi, temel değerlerin sürekliliğini sağlamak ve kültürel değerleri koruyabilmek hoşgörü değeri ile sağlanmaktadır. Hoşgörü değeri kazandırılan çocukların ileriki süreçlerde barış ve özgürlüğe daha yatkın oldukları ve çocukların keşfetme yeteneğinin geliştiği savunulmaktadır (Ekinci, 2015).

Hoşgörü sözcüğü Türk Dil Kurumuna göre “Her durumda anlayış gösterebilme ve kusur görmemek” şeklinde açıklanmıştır. Aslan’a (2011) göre, bireylerin kendi görüşlerine ve düşüncelerine zıt olan görüşlere ve düşüncelere olabildiği kadar müsamaha göstermektir. Hoşgörü; paylaşmak, farklılıklara saygı duymak, yardımlaşmak ve çevresine duyarlı olmak gibi kavramlardan oluşmaktadır. Hoşgörüsüzlüğün kaynağı ise, korku ve bilgi yetersizlikleri olduğu belirtilmektedir.

Hoşgörü değerinin erken dönemde çocuklara kazandırılması büyük önem taşımaktadır. Yapılmış olan araştırmalara bakıldığında, çocukların farklılıklara karşı saygı ve topluma karşı duyarlılık gibi kavramları erken yaşlarda öğrenmelerinin öneminden bahsedilmektedir (Tatar, 2009).

2.5.1.4 İş Birliği

İş birliği, ortak bir hedef doğrultusunda başka insanlarla birlikte çalışmayı yürütmek olarak tanımlanmaktadır (Uyanık Balat ve Balaban Dağal, 2006). İş birliği yapmak, sonuca daha kolay ve çabuk ulaşılmasını sağlamaktadır. İş birliği içerisinde çalışanların paylaşımları ve sonucunda sosyal etkileşim düzeyleri artmaktadır. Okul öncesi dönem çocuklarının başkaları ile iş birliği yapabilmeleri için, iş birliğinin gerekliliği olduğu ve daha güzel bir yaşam için önemli olduğu

öğretilmesi gerekmektedir. Çocuklara iş birliği değerinin kazandırılması için, olumlu disiplin ve iletişim örneklerinin çoğaltılması, sosyal etkileşimin sağlanması, yardımlaşma davranışlarının onaylanması gerekmektedir (Alisinanoğlu ve Özbey, 2009).

İş birliği, insanların karşılıklı saygı ilkesine dayanmaktadır. İşbirliğinin temelini paylaşma, cesaret, saygı ve yardımseverlik oluşturmaktadır. İnsanların sahip oldukları değerler ancak desteklendiğinde iş birliği sağlanmaktadır. Bu durumda iş birliği, tüm insanların değerlerini bilmeleri ve pozitif davranışlara yönelmelerini gerektirmektedir (Tillman, 2000).

2.5.1.5 Nezaket

Nezaket, başka insanlara karşı saygılı, nazik olmak demektir. Nezaket, zor öğrenilen tutum ve davranışların bütünüdür. Nezaket, görgülü olmanın en önemli parçasıdır. Görgülü ve nezaketli olmak, insanlarla daha uzun süreli iletişim kurabilmeyi sağlamaktadır. İnsanlarla olan iletişimin kalitesini ve seviyesini yükseltmektedir. İnsanın karşısındaki insana göstereceği nezaket aynı zamanda kendine verdiği değer ile ilişkilidir. Bununla birlikte karşısındaki insana nazik davranışta bulunmak yoluyla kişi başkalarının da nazik davranışlarda bulunmasını sağlamaktadır (Alıcı, 2012). Toplumda nezaket kurallarına uyulması toplumsal hayatı düzenlemek ve güzelleştirmek açısından önemlidir (Kurtoğlu, 2004). Toplum içinde nezaket kurallarına uyulmaması durumunda ise, istenmeyen ve kaba davranışlar ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle ilk önce aile daha sonra eğitim kurumlarına nezaket değerinin kazanımında büyük sorumluluklar düşmektedir (Mısırlı, 2011).

2.5.1.6 Dürüstlük

Değerler; gereksinim duyulan, uygulamaya dayalı güçlü inançlardır. Dürüstlük değeri; tutarlılık, güvenilir, içten, kibar, affedici ve adalet gibi kavramları da kapsamaktadır. Dürüstlük, karşımızdaki insanları ikna etme durumunda önemli bir nitelik olarak bilinmektedir (Gow ve Wilson, 2014). Karşımızdaki insanların söylemlerini ve davranışlarını doğru yönde değerlendirmeyen insanların karşılıklı iletişimleri de sağlıklı olmamaktadır. Bu durumda sağlıklı iletişim ve yakın ilişki kurmak kolay olmamaktadır. Dürüstlük, yalan, hile gibi olumsuz davranışları değil; net, doğru ve gerçek davranışları içermektedir.

Değer eğitimi kapsamında çocukların olumsuz davranışların olumlu davranışlara dönüştürülmesi veya olumlu davranışların daha da geliştirilmesi için temel değerlerin kazandırılması gerekmektedir. Temel değerlerin kazandırılma sürecinde, çocuğun davranışları anlamlandırması ve şekillendirmesi ancak dürüstlük ile sağlanmaktadır. Çocuğa dürüstlük değerinin kazandırılmasında, yetişkinlerin verdikleri sözleri tutmaları ve çocukta güven oluşturmaları önemsenmektedir (Sapsağlam, 2017)

2.6 Değer Eğitimi ve Aile

Yaşam boyu eğitim anlayışı ile değer eğitimi ilk olarak ailede başlamaktadır. Çocuğa temel değerleri kazandırılması, öncelikle ailenin sorumluluğunu alması ile gerçekleşmektedir (Yılmaz, 2009). Çocuğun ilk toplumsal çevresini aile oluşturmaktadır. Aile çocuğun korunmasını, beslenmesini, sevgi, güven gibi gereksinimlerini ve fiziksel gereksinimlerini karşılayan bir kurum olarak bilinmektedir. Çocuğun bu gereksinimlerinin aile tarafından karşılanıyor olması, çocuğun kendine güveninin artmasına ve sevgi duygusunun gelişmesine olanak sağlamaktadır (Ulusoy ve Dilmaç, 2014).

Akman'a (2011) göre, ailede değer eğitiminin amacı; " Topluma katkıda bulunan bireyler yetiştirmek, kendisi ile barışık, iyi-kötü, doğru-yanlış arasında seçimler yapma ve ona göre hareket etmelerini sağlamaktır" şeklinde belirtilmektedir. Böylelikle çocuk ailede ve çevrede kazanmış olduğu değerleri sosyal yaşama aktarabilmektedir. Çocuğun içinde yaşamış olduğu toplumun kültürünü benimsemesi ve kazanması sürecinde aile büyük önem taşımaktadır. Zaman içerisinde kültürel değişmelerle birlikte ailelerin yapılarında da birçok değişiklikler yaşanmaktadır. Oluşan bu değişikliklerden en çok çocuklar etkilenmektedir. Bu süreçte ailelerin çocuklarına sunmuş oldukları değerler önem taşımaktadır. Çocuğun ilgi, gereksinim ve tercihlerini dikkate alarak doğru değer kazanımı gerçekleştirmeleri gerekmektedir. Bu doğrultuda uygun ortamlar ve koşullar oluşturularak temel değerlerin kazanımlarının sağlanması önemlidir. Uygun ortamlar ve koşullar sayesinde çocuklar; değerleri daha kolay kazanmakta, pekiştirerek içselleştirmekte ve davranışlara dönüştürebilmektedir (Senemoğlu, 2007).

Aileler, çocukların ilk öğretmeni olarak görülmektedir. Anne-babanın, çocuğun yaş ve gelişimine uygun olarak doğru veya yanlış konusunda çocuğu bilgilendirmesi ve mantıklı kurallar doğrultusunda bu bilgilerin aktarılması çocuğun değerleri daha kolay anlamasına olanak sağlamaktadır (Aydın, 2010; Dhall, 2008 ve Uyanık Balat ve Balaban Dağal, 2009). Ailelerin yaşantısında etkili ve dengeli iletişimlerin kurulması için, önce çocukları birey olarak kabul ederek gereksinimlerine ve ilgilerine cevap verebilmek gerekmektedir. Çocuklar yetişkinlerin davranışlarını gözlemleyerek taklit etme yoluyla çeşitli davranışları kazanmaktadır. Yetişkinleri model alarak ve taklit ederek başlayan değer eğitimi, ileriki süreçlerde çevrelerden ve okullardan kazanılan bilgilerle gelişmektedir (Yılmaz, 2009).

Toplumsal devamlılığın sağlanması için çocuğa kültürel unsurların aktarılması gerekmektedir. Kültürel unsurların yeni kuşaklara aktarılma sürecinde aile büyük önem taşımaktadır. Bu süreçte toplumun değerleri, gelenekleri-görenekleri, inançları ve alışkanlıkları öne çıkmaktadır. Toplumun sosyal ve kültürel gelişmelerinin tüm aşamalarında ailelerin varlığı söz konusu olmaktadır. Ailelerde atılan ilk temeller çocukların yaşamlarının her aşamasında etkisini göstermektedir. Yaşanılan ilk tecrübeler, çocukların yaşamlarının ileriki süreçlerinde kişiliklerini biçimlendirme sürecini etkilemektedir (Özkan, 2006).

Değerler her zaman yaşamı temsil etmekte, yönlendirmekte ve farklılık oluşturmaktadır. Teknolojinin ve medyanın hızla ilerlemesi ile birlikte çocuk birçok şey görüp-duymakta, olumlu ve olumsuz olaylarla karşılaşmaktadır. Çocuklar ilk olarak dürtüleri ile hareket eder ve kendilerine haz veren şeyleri yapmak isterler. İlerleyen zamanlarda çocuklar anneleri ve babaları ile kurdukları özdeşim ile iyiyi-kötüyü ve doğruyu-yanlışını ayırmaya başlamaktadır. Bu süreçte anne-babanın bilinçli davranması ve çocuğu doğru yönlendirmeleri büyük önem taşımaktadır (İşcan, 2007). Anne-babanın bu dönemde beraber hareket etmesi ve iyi model olması, çocuğun ise bunları görerek izlemesi önem taşımaktadır. Çocuk ile geçirilen kaliteli vakit ve paylaşım günleri değerlerin kazandırılma sürecinde büyük rol oynamaktadır. Örneğin; kitap okuma, yaşamdan örnekler verme ve masal anlatma yöntemlerini kullanarak değerler çocuklara daha kolay yollarla aktarabilmektedir.

Bilişsel yolla içselleştirilmiş değerlerin daha kalıcı ve sürekli olduğu savunulmaktadır. Çocuklara karşı duyulan sevgi ve saygı ortamında, çocuğun kendine özgü değer oluşturabilmesi daha da kolaylaşmaktadır. Ailenin bu süreçte çocuğun kendi değerlerini seçme konusunda özgür davranmasını sağlaması, çocuğun değer sistemini kazanması açısından büyük önem taşımaktadır. Çocuğun değer

sistemini seçme sürecinde alternatif değer sistemleri aramasına fırsat verilerek, çocuğa yön gösterilmesi gerekmektedir (De Ruyter, 2002). Ailede sosyal ilişkiler iyi düzeyde ise, çocuk doğru modeller yoluyla motive ediliyorsa, sosyal bir birey olarak büyümektedir.

Okul öncesi dönem çocuklarına değerlerin kazandırılması sürecinde dikkat edilmesi gereken hususlar şu şekilde belirtilmiştir:

- Ailelerin değer eğitimi konusunda model olmasının anahtar olduğu belirtilmektedir. Değer eğitimi sürecinde ailenin büyük bir rolü bulunmaktadır (Gökçek, 2007). Bu nedenle aileler çocuklarının kendilerini gözlemlediklerini unutmamalıdır.
- Kazandırılması hedeflenen değerler belirlenirken çocuğun yaş ve gelişim aşamaları göz önünde bulundurulmalıdır.
- Fiziksel ve sosyal ortam değerlerin kazandırılma sürecinde önem taşımaktadır.
- Değer eğitiminin kazandırılması için ailelerin çocuğa zaman ayırması gerekmektedir.
- Ailelerde belirlenmiş olan değerlerde fikir birliğine varılmalı ve davranışların kabullenirliği durumunda açık ve tutarlı mesajların verilmesine dikkat edilmelidir (Akman, 2011).

Köylü (2016), değer eğitiminin ailede ilke ve prensiplerini şu şekilde belirtmiştir:

- Aile üyelerinin hep birlikte kaliteli zaman geçirebilecekleri, etkili iletişimde bulunarak mutlu ve huzurlu olacakları aile ortamları yaratılmalıdır.

- Anneler ve babalar çocuklarının sosyal, psikolojik ve biyolojik gelişim özelliklerini göz önünde bulundurmalıdır.
- Anne baba çocuğa, dengeli bir disiplin uygulamalıdır.
- Anne baba çocuğa davranışlarıyla örnek olmalı, iyi bir model oluşturmalıdır.
- Çocuğun eğitimde başarılı olması için ailenin davranış birlikteliği içerisinde olması gerekir.
- Çocuğa anne baba tarafından anlaşılır bir şekilde değerlere ilişkin bilgilendirilme yapılmalıdır.
- Aile; çocuğu değerleri olumsuz etkileyen çevre şartlarından korumalıdır.

Görüldüğü gibi ailelerin değer eğitim sürecinde çocuk ile özdeşerek, sevgi, saygı ortamında ve örnek rol model davranışlar ile birlikte değerlerin kazandırılması için uygun ortamlar yaratmaları büyük önem taşımaktadır.

2.7 Değer Eğitimi ve Okul

Çocuklar toplumun geleceğini oluşturmaktadır. Her toplum yetiştireceği yeni nesiller için eğitim sistemi içerisinde toplumda yer alan temel kültürel değerleri referans almaktadır. Toplumun sahip olduğu değerler, eğitimin her kademesinde hedef belirlemeye yarayan ölçütler olarak savunulmaktadır. Toplumda yer alan değerlerin çocuğa kazandırılması ve bununla birlikte nitelikli insan yetiştirmek değer eğitimi ile sağlanmaktadır (Kaymakcan ve Meydan, 2011).

Değer eğitimi okullardaki uygulamaların merkezini oluşturmaktadır. Değer eğitimi sürecinde okullar çocuklara temel evrensel değerleri ve içinde yaşanan toplumun öne çıkan kültürel değerlerini kazandırmaktadır. Okullar çocukların temel değerleri kazanmasını ve gelecekte sağlıklı kişilik yapısına sahip çocuklar yetiştirmeyi amaçlamaktadır (Uyanık Balat ve Balaban Dağal, 2006).

Okullardaki değer eğitiminin gerçekleşmesinde iki yol bulunmaktadır. Birinci yol; okul, akraba, aile ve medya ile birlikte değerlerin değişimine etki etmesidir. İkinci yol ise, toplumun kùltürlerini ve değerlerini okulların yansıması olarak bilinmektedir (Coşkun Ergin ve Ekşi 2012). Okullar değerleri, çocukların yaşantılarının bir parçası haline getirip kazandırmak için en uygun ortamlar olduğu savunulmaktadır (Hökelekli ve Gündüz, 2007). Bu yolda okullar model olmayı, öğretmeyi, ahlaki erdemleri, toplum değerlerini ve sorumlulukla birlikte çocukların kendilerini yönlendirmelerini sağlamaktadır (Kirschenbaum, 2000).

Okulların temel amaçlarından biri, toplum değerlerini bir sonraki kuşaa aktarabilmek, çocuğun aile içinde kazanmış olduğu değerleri pekiştirmek ve yeni değerlerin kazandırılmasına katkıda bulunmaktır. Okullardaki değer eğitiminde olumlu ve olumsuz duyguların çocuklara kazandırılması ile birlikte, toplum tarafından istenilen değerlerin gelecek nesillere aktarılması hedeflenmektedir (Bacanlı, 2006). Bu süreçte okulların bir plan ve program içerisinde değer eğitiminin verilmesi, eğitimcinin ise iyi bir model olarak değerlerine sahip çıkan örnek bir kişi olması okulların temel amaçlarını oluşturmaktadır. Okullarda farklı değerlerin ortaya konulduğu ve sonuçlarının tartışıldığı ortamların oluşturulması çok önemsenmektedir (Yörükoğlu, 2003).

Okullar; toplum huzurunun sağlanması, insanların sosyalleşmesi, toplumun kùltürlerinin ve değerlerinin çocuklara aktarılması ve toplumsal hayata hazırlanması sürecinde başrolde bulunmaktadır (Joshi, 2007). Çocuklara değerlerin kazandırılması, değerlerin öğretilmesi ve benimsetilmesinde okullar vazgeçilmez ve öncü kurumlar olarak görùlmektedir (Aral ve Kadan, 2018). Okulların, çocuklara açık olarak ifade edilen veya edilmeyen değerleri kazandırması, çocukları belli

kurullarla disipline etmesi, ahlaki gelişimlerine katkıları sağlaması en önemli sorumlulukları arasında yer almaktadır (Akbaş, 2008).

Okullar, çocuklara kazandırılmış olan değerlerin ortaya çıkmasını sağlayarak, değerlerin özümsemesini, benimsenmesini, anlamlandırılmasını ve bu değerleri yaşamlarına aktarabilmelerini sağlamaktadır (Uyanık Balat ve Balaban Dağal, 2006).

Okullarda verilen değer eğitimi; duyguların, düşüncelerin, manevi, ahlaki kavramların ve değerlerin çocuklara kazandırılması açısından büyük önem taşımaktadır. Okullar değer eğitimi sürecinde, çocuğun fiziksel, duygusal, zihinsel, toplumsal, evrensel, ahlaki ve manevi değerleri doğru yönde kazanmalarını ve benimsemelerini amaçlamaktadır (Tozlu ve Topsakal, 2007).

Kaliteli bir okul öncesi eğitim programında akademik becerilerle birlikte, değer eğitimi de aynı düzeyde önemsenmektedir (Uyanık Balat ve Balaban Dağal, 2011). Kaliteli program doğrultusunda, değer eğitimi süreci çocuğun değer kazanımını daha da kolaylaştırmaktadır (Alpöge, 2011). Çocuklara hangi değerler kazandırılmalıdır? sorusunun belli bir cevabı yoktur. Bu dönemde en önemli görev, öğretmenlere de düşmektedir (Uyanık Balat ve Balaban Dağal, 2006). Müfredatı uygulayan ve etkili olan kişi öğretmenlerdir (Şen, 2007). Öğretmenler, temel insani değerleri benimseten ve yaşatan çocuklar yetiştirmeyi amaçlayan kişi olarak tanımlanmaktadır (Erkuş, 2012). Değer eğitimi sürecinde çocuğun kişisel, bilişsel, evrensel ve toplumsal değerlerin kazanım sürecinde önemli katkısı olan öğretmenin, çocuğa ahlaki özellikler yönünden örnek kişi olması beklenmektedir (Özden, 2002).

Öğretmenin, değer eğitiminde çocuğun yaşını ve yaşamını göz önüne alarak davranması gerekmektedir. Öğretmen, çocuğun davranışına büyük tepkiler göstermeden ve yadırgamadan doğruyu bulmasını sağlamaktadır (Alpöge, 2011). Bu dönemde çocuk öğretmenin kişilik özelliğini, giyimini, konuşmasını model

almaktadır (Uyanık Balat, 2011). Bu nedenle, öğretmenin öğrenci için rol model olması, ahlaki ve sosyal yönden düşüncesini paylaşabilmesi ve sınıfta olumlu ilişkiler kurulabilmesi gibi ilkelere sahip olması önemsenmektedir (Şen, 2012).

Halstead ve Taylor'a (2000) göre; değer eğitiminin özünü öğretmenler oluşturmaktadır. Öğretmenlerin sınıfta kullandığı yöntemler, sınıfı organize etme biçimleri, öğrencilere davranış tarzları ve yaklaşımları kendi öznel değerlerini yansıtmaktadır. Bu süreçte çocuk öğretmenin değer yargılarından kesinlikle etkilenmektedir. Değer eğitiminin kazandırılma sürecinde en çok kullanılacak yöntemler ve teknikler; öğrenci merkezli, proje çalışmaları, işbirlikli öğrenme, drama etkinlikleri, grup çalışması ve eğitimsel oyunlar olarak belirtilmektedir. Dilmaç (2002) ise öğretmenlerin; bilmeceler, oyunlar, piyesler benzeri çocuklarla birlikte yapılacak grup etkinlikleri sayesinde tüm değerlerin geliştirebileceğini savunmaktadır.

2.8 Konu İle İlgili Araştırmalar

Araştırmanın bu kısmında literatürden elde edilmiş olan Türkiye ve Yurtdışında değerler ve değer eğitimi ile ilgili görüşler konusunda yapılan çalışmalara yer verilecektir.

2.8.1 Konu İle İlgili Olarak Çeşitli Araştırmacılar Tarafından Yürütülen Çalışmalar

Pekdoğan ve Korkmaz (2017), okul öncesi eğitim sürecinde 5-6 yaş çocuklara verilen değer eğitimi konusunda öğretmen görüşlerini belirlemek amacıyla bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Öğretmenlerin değer eğitimi ile ilgili görüşlerini belirlemek amacı ile yarı yapılandırılmış olan görüşme formu 15 okul öncesi öğretmeni ile gerçekleştirilen araştırmanın sonucunda, okul öncesi öğretmenlerin değer eğitimini uygulama süreçlerinde en fazla beyin fırtınası yöntemini

kullandıkları, araç gereç olarak oyuncakları, etkinlik olarak ise oyun etkinliklerini kullandıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenler, öğrencilerine en fazla yardımlaşma ve sevgi değerlerinin kazandırmaya çalıştıklarını belirtmişlerdir. Değer eğitimiyle ilgili olarak öğretmenlere seminerler, hizmet içi eğitimler veya kurslar verilerek öğretmenlerin değer eğitimi konusunda yetkinliklerinin geliştirilmesi önerilmiştir.

Erikli'nin (2016) yaptığı araştırmada; anasınıfına devam etmekte olan beş-altı yaş çocukları için hazırlanmış “Okul Öncesi Değer Eğitimi Programı”nın çocukların çeşitli değerleri kazanmalarına etkisi incelenmiştir. Uygulanan programın sonunda, deney grubunda arkadaşlık, saygı, iş birliği, paylaşma ve dürüstlük ile ilgili değer kazanımlarının anlamlı ölçüde arttırdığı ve programın etkili olduğu görülmüştür.

İpek'in (2014) yaptığı çalışmada; anasınıfına devam eden beş yaş öğrencilerinin değer eğitimi programı ile duygusal ve sosyal uyumlarını incelenmiştir. Çalışma grubu Ankara Gölbaşı Toki Anaokulu'nda bulunmakta olan beş yaşındaki 40 çocuktan oluşmuştur. Çocuklar deney ve kontrol grubu olarak ikiye ayrılmıştır. Deney grubu 21 öğrenci, kontrol grubu ise 19 öğrenci olarak belirtilmiştir. Çocuklara yardımseverlik, sevgi, iş birliği, saygı ve arkadaşlık değerlerini kazandırma ve duygusal-sosyal uyumlarını arttırmak amaçlı değer eğitim programı uygulanmıştır. Çalışmanın veri toplama aracı olarak “Marmara Sosyal ve Duygusal Uyum Ölçeği” kullanılmıştır. Değer eğitimi programında uygulanan ölçekler programın uygulanma öncesinde ve sonrasında öğretmenler tarafından doldurulmuştur. Bulgulara bakıldığında, değer eğitim programının çocuklar üzerinde etkili olduğu, değişim sağladığı ve duygusal-sosyal uyum seviyelerini olumlu düzeyde etkilediği ortaya konulmuştur.

Dereli-İman (2014) tarafından yapılan çalışmada, değer eğitimi programı okul öncesi eğitimi alan çocukların sosyal beceri, sosyal problem çözebilme ve psiko-

sosyal gelişime etkisini belirlenmek amaçlanmıştır. Araştırmada veri toplama aracı Wally Çocuk Sosyal Problem Çözme Dedektif Oyun Ölçeği, Değer Eğitimi Programını Değerlendirme Görüşme Formu, Okul Öncesi Çocuklar İçin Psiko-Sosyal Davranışlar Ölçeği, Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği ve Aile Katılım Formu kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, psiko-sosyal gelişim ve sosyal problem çözme becerisi puan ortalamalarında anlamlı bir farklılık görülmüştür.

Atabey'in (2014), sosyal değer programı ile anasınıfına devam eden çocukların sosyal değer kazanımına etkisinin incelenmesi amacıyla gerçekleştirdiği araştırmada "Okul Öncesi Sosyal Değer Kazanımı Ölçeği" geliştirmiştir. Çalışmanın örneklemini olarak, Ulu Önder İlkokulu'nun anasınıfında bulunan sabah grubunda bulunan 20 çocuk deney grubunu oluştururken, anasınının öğleden sonra grubunda olan 20 çocuk kontrol grubunu oluşturmuştur. Araştırmadan elde edilen sonuçlar "Sosyal Değer Eğitimi Programının", çocukların sosyal değerleri kazanmaları sürecinde etkili olduğu ve bu etkinin kalıcılığı saptanmıştır.

Neslitürk (2013), anasınıfına devam etmekte olan çocukların annelerine, "Anne Değerler Eğitimi Programı" (ADEP) kapsamında verilen eğitimin 5-6 yaş çocuklarının sosyal becerileri gelişimlerine etkisini incelemiştir. Deney grubundaki çocukların annelerine 120-150 dakika olarak 9 hafta, 18 oturum şeklinde "Anne Değerler Eğitimi Programı" (ADEP) uygulanmış, kontrol grubunda ise "Anne Değerler Eğitimi Programı" (ADEP) ile ilgili uygulama yapılmamıştır. Sonuçlar değerlendirildiğinde, uygulanmış olan programın deney grubundaki çocukların kendini ifade etme, empati, iş birliği, iletişim, grupla birlikte hareket etmek, sorumluluk ve kendini kontrol etmeyle ilgili sosyal becerilerinde anlamlı seviyede artışa yol açtığı gözlenmiştir.

Yazar ve Erkuş'ın (2013) yaptığı araştırmada; okul öncesi eğitim öğretmenlerinin okul öncesinde bulunan programı ile ilgili değer eğitimine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada öğretmenler çocuğa kazandırılması beklenen en önemli ilk üç değer olarak saygı, sevgi ve hoşgörü değerlerini belirtmiştir.

Durgel (2011) tarafından yapılan araştırmada, Hollanda'da bulunan 3- 6 yaş grubu çocuğu olan bine yakın Hollandalı, Türk ve Alman annelerin çocuklarını yetiştirmedeki tutum ve davranışları incelenmiştir. Almanya ve Hollanda'da yaşamakta olan Türk göçmen ve Avrupalı annelerin çocuklarını yetiştirmedeki davranışlarında bakılmıştır. İstanbul'da yaşamakta olan Türk annelerle birebir görüşmeler yapılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın sonucunda, Alman ve Hollandalı anneler çocuklarının özerk, mutlu ve sağlıklı bireyler olmasını, Türk anneleri ise aile içi yakın ilişkiler kurmak, terbiyeli olmak, büyüklerine saygılı olmak ve büyüklerine itaatkâr olmak bir birey olarak büyümelerini önemsedikleri belirtilmiştir.

Elbir ve Bağcı'nın (2013) yaptığı araştırmada; değer eğitimiyle ilgili yapılan lisans üstü düzeydeki çalışmaları değerlendirmek amaçlanmıştır. Çalışmada, on altı tane yüksek lisans tezi ve beş tane doktora tezini incelenmiştir. Araştırmanın sonucuna genel olarak bakıldığında, öğretmenler ve öğretmen adayları değer eğitimi ile ilgili yeterli olarak bilgiye sahip olmadıkları görülmüştür.

Thornberg ve Oğuz'un (2013) "Değer Eğitimi İle İlgili Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi: İsveç ve Türkiye'de Niteliksel Bir Araştırma" konulu çalışmada; İsveç ve Türkiye'de, öğretmenlerin değer eğitimine ilişkin görüşleri nitel görüşmeler yapılarak incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda, 52 öğretmenin değer eğitimine yönelik eleştirel yaklaşımları olmadığı belirtilmiştir. Değer eğitimiyle ilgili

ilk önemli metod çocuklarla günlük etkileşimleri sırasında örnek bir model olmaları gerektiğinden bahsedilmiştir. Öğretmenlerin değer eğitimi ile ilgili yapmış oldukları tanımlarda günlük bir dille ifade ettikleri belirtilmiştir. Değer eğitimi kapsamında profesyonel bilgi eksikliği olduğu saptanmıştır.

Döring (2008) çalışmasında, çocukların değer önceliklerini belirlemek amacıyla Çocuklar İçin Resimlerle Değer Anketi'ni (PBVS-C ölçeği) geliştirmiştir. Çalışmanın bulgularına bakıldığında, Schwartz kuramında bulunan değer boyutları ile araştırma bulguları karşılaştırılarak analizi yapılmıştır. Elde edilen bulgular Schwartz'ın kuramı ile benzerlik gösterdiği saptanmıştır.

Tarçoçin, Berktaş ve Uyanık Balat'ın (2013) yaptıkları araştırmada; okul öncesi eğitim öğretmenlerinin sınıf içinde etkinlikler sırasında kullanılan evrensel değerler gözlem yolu ile incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın grubunu Tekirdağ ilinin Hayrabolu ilçesinde bulunan ve Bingöl ilinin merkezinde bulunmakta olan iki ilköğretim ve bir bağımsız anaokulunda görev yapan dört okul öncesi eğitim öğretmeni oluşturmuştur. Çalışmaya katılmış olan öğretmenlerin sınıfta kullandıkları sözel ifadeler ses kayıt cihazı ile kaydedilmiş, öğretmen davranışları betimleyici notlar alınarak kayıt edilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara bakıldığında öğretmenlerin sınıf içindeki etkinliklerde çocuklarla iletişimlerinde on iki değeri kullandıkları saptanmıştır. Belirtilen bu evrensel değerler içerisinde en fazla kullanılan değerlerin yardımlaşma, saygı, nezaket, sabır ve sorumluluk olduğu belirlenmiştir.

Coşkun Ergin ve Ekşi (2012) tarafından yapılan çalışmada; uygulanmış olan Değer Eğitim Programı'nın okul öncesi dönemde bulunan çocukların sosyal becerilerine ve problemleri davranışlarına olan etkilere bakılmıştır. 48-60 aylık 16 öğrenciye ön-test ve son-test uygulanmıştır. Araştırmanın verilerinin toplanma

sürecinde “Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği (PKBS-2)” kullanılmıştır. Çalışmanın sonucunda, değer eğitimi programına katılan öğrencilerin sosyal beceri gelişiminde artış ve problem davranışlarında belirli düzeyde azalma olduğu saptanmıştır.

Johansson (2002) yaptığı çalışmada İsveç’te bulunan çocukların dürüstlük değerini kazanma sürecinde öğretmenin hangi yöntemleri kullandıkları araştırılmıştır. Araştırmanın analizinde, çocukların dürüstlük değerini nasıl kazandıklarına ilişkin bazı perspektifler görülmüştür. Öğretmenler çocuklara dürüstlük değerini kazandırmak ve teşvik etmek için empati kurma, başkalarının görüşlerini anlama ve model olma yollarını kullandıkları belirtilmiştir.

Uyanık, Beceren ve Özdemir (2011) tarafından gerçekleştirilen araştırmada; okul öncesi dönemde ve altı yaş çocukları olan ailelerin hangi değerlere sahip olmak istediklerine ilişkin görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın sonuçlarına bakıldığında, ailelerin çocuklarda bulunmasını istedikleri değerlerin, sorumluluk, saygı, dürüstlük, mutluluk, merhamet, adalet, iyi bir vatandaş olma, güvenilir olmak ve barış olduğu sonucuna varılmıştır.

Yıldırım (2009), öğretmenlerinin değer eğitimi ile ilgili görüşlerini belirlemek ve öğretmenlerin deneyimlerini betimlemek amacıyla gerçekleştirdiği çalışmada, öğretmenlerin “vatanseverlik” değerini en önemli değerler arasında benimsediklerini belirlemiştir. Öğretmenler, çocuklara değerleri kazandırma sürecinde sınıf içi ve sınıf dışı etkinliklerin gerekli ve önemli olduğunu belirtmişlerdir.

Gökçek’in (2007), okul öncesi eğitim almakta olan 5-6 yaş çocuklara hazırlanmış olan “Karakter Eğitim Programı”nın çocuklar üzerinde etkileri incelenmiştir. Okul öncesi döneminde bulunan beş altı yaş çocukları için hazırlanmış

olan yedi değerden oluşan “Karakter Eğitimi Programı” 44 ocuk ile gerçekleşmiştir. Program zgven, saygı, liderlik, nezaket, sorumluluk, yardımseverlik ve sabırdan oluşan yedi anahtar değer üzerinden yrtlmştir. Araştırmada 44 ocuğun ailelerine karakter eğitimi ile ilgili görüşleri sorulmuştur. Çalışmanın sonucuna bakıldığında, aileler değer eğitiminin müfredatta bulunması gerektiğini ve bu eğitimlerin okul öncesi dönemden itibaren verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Aileler evde verilen karakter eğitimin yeterli olmadığını, okul öncesi eğitim çocuğun pozitif karakter gelişimi konusunda yardımcı olduğunu düşünmüşlerdir. Uygulanmış olan programın sonucuna bakıldığında, programda yer almış olan değerlerde olumlu yönde davranış değişiklikleri saptanmış.

Hooli ve Shammari (2007) yaptıkları çalışmada; anaokulu ğrencilerinin ahlaki değerleri kazanma sürecindeki durumları araştırmışlardır. Araştırmada nicel ve nitel yöntemler kullanılmıştır. Kuveyt’in altı ilçesinde eğitim veren 11 ğretmen ve eğitim gören 600 çocuğun katıldığı çalışmada nitel ve nicel veriler toplanmıştır. Her 6 bölgede de anaokulu “Ahlaki Değer Anketi” (Kindergarten Moral Value Questionnaire KMVQ) uygulanarak katılan öğretmenler ve çocuklar gözlemlenmiştir. Araştırmada sekiz farklı değer üzerinde durulmuştur. Bunlar sadakat, doğruluk, dürüstlük, mantık, sabır, adalet, merhamet ve minnettarlık oluşmuştur.

El Hassan ve Kahil (2005) yaptıkları araştırmada, “Yaşayan Değerler Eğitimi Programı”nın Lübnan’da bulunmakta olan özel ilkokul ğrencilerinin tutum ve davranışlarına etkisi incelenmiştir. Araştırmanın alışma grubu, ikinci ve nc sınıfta bulunan 76 çocuktan oluşmaktadır. n-test ve son-test kontrol grubu olarak deneysel desen kullanılmıştır. Deney grubuna, kontrol grubunun uygulamış olduğu normal eğitim programına ilave olarak barış, sevgi ve saygı değer eğimleri

verilmiştir. Araştırmanın sonucunda, deney grubundaki öğrencilerde, kontrol grubuna kıyasla kendilik algısında önemli farklılıklar olduğu görülmüştür.

Knafo (2003), yaptığı çalışmasında ailedeki otoriter davranışların çocukların değerlerini nasıl etkilediğini incelemiştir. Araştırma İsraili babalar ile gerçekleşmiştir. Çalışmaya seksen iki otoriter baba ve çocukları ile iki yüz elli iki otoriter olmayan baba ve çocukları katılmıştır. Çalışmaya göre, otoriter babalar çocuklarında geleneksellik, uyum ve güç değerlerine yüksek düzeyde önem vermelerini; evrensel, öz yönelim ve iyilikseverlik değerlerini ise daha az düzeyde önem vermelerini bekledikleri belirtilmiştir. Otoriter olan babaların çocukları, otoriter olmayan babalar ve çocukları ile karşılaştırılma yapıldığında otoriter olan babaların çocuklarının güç değerine daha fazla önem verdikleri ve evrensellik değer türüne daha az düzeyde önem verdikleri vurgulanmıştır. Çocukların güç değerine yüksek düzeyde önem vermesi babaların otoriter rolü ile birleştiğinde çocukların zorba davranışlarının arttığı görülmüştür. Çalışmanın sonuçlarına bakıldığında; otoriter babaların iyi birey yetiştirmek için çaba harcadıklarını fakat değerlerini etkileyemediklerini belirtmiştir. Buna karşın grup dışı reddetmeyi ve sosyal üstünlüğü vurgulayan değerler çocuklara daha da kolay aktarılmıştır.

Astill, Feather ve Keeves (2002) yaptıkları çalışmada, çocukların önem verdikleri değerlere arkadaşlarının ve ailesinin etkisi, bununla birlikte değer boyutlarına öğretmenlerin ve okulun etkisi olup olmadığı araştırılmıştır. Çalışma Güney Avustralya'da bulunan 11 okul ve 12. sınıf düzeyi öğrencilerden oluşmaktadır. Çalışmada Schwartz'ın Değerler Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına bakıldığında, öğrencilerin cinsiyet, ailenin gelir durumu, kültürel geçmiş, ailelerin ve arkadaşların sahip oldukları değerler, öğretmenlerden ve okullardan daha etkili olduğu belirtilmiştir.

Azizoğlu, Gökmenoğlu ve Ünal Bozcan yaptıkları çalışmada, KKTC'deki devlet anaokullarında görev yapan öğretmenlerin etkinlikleri sırasında okumayı en çok tercih ettiği 225 resimli ocuk kitabının örtük program kapsamında işlediği değerler araştırılmıştır. Araştırmanın örneklemini iki ilçedeki altı anaokulunda görev yapan 25 öğretmenin etkinliklerinde sıklıkla kullandığı toplam 225 resimli ocuk kitabından oluşmaktadır. Çalışmada Değer Ölçüt Listesi ve üç bölümden oluşan Değer Kontrol Listesi kullanılmıştır. Doküman incelemesi yolu ile içerik analizi yapılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına bakıldığında, mutluluk, duyarlılık, arkadaşlık, sevgi ve toplumsal kurallara uyma gibi değerler yapılan bu çalışmada incelenen bir çok kitaplarda da işlenmektedir, fakat barış, özgürlük, özeleştiri, vatanseverlik, uyum ve saygı değerlerinin seyrek işlendiği görülmüştür.

Bölüm 3

YÖNTEM

Çalışmanın bu kısmında araştırmanın modeli, evren ve örneklem, veri toplama aracı, çalışmanın veri toplama süreci ve çalışmada dikkat edilen etik ilkeler ve çalışmanın analizi sürecinde kullanılacak olan istatistiksel metodlar yer almaktadır.

3.1 Araştırmanın Modeli

Araştırma kapsamında; 4-5 yaş çocuğa sahip ailelerin ve öğretmenlerin okul öncesi dönemde hangi değerleri önemli gördükleri, değer eğitiminin nasıl ve ne zaman verilmesi gerektiğine ilişkin görüşleri ile çocuklara öncelikli olarak hangi değerlerin kazandırılması gerektiğine ilişkin değerlendirmeleri ve belirtilen değişkenlerle birlikte ailelere ve öğretmenlere ilişkili farklı sosyo-demografik değişkenler incelenmiştir.

Elde edilen verilerin nedenleri ve sonuçları, koşulları, değişkenleri ve katılımcılara müdahale etmeden farklı değişkenler ile belirlenmeye çalışılan betimsel araştırmadır. Bu araştırmalar, olayları olduğu şekilde araştıran, o anki durumu belirlemek amaçlı yapılan araştırmalardır. Betimsel araştırmalarda olaylar ve durumlar ayrıntılı olarak ele alınır, araştırılır ve aralarındaki ilişkiler incelenerek betimlenmeye çalışılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Araştırmanın verilerinin toplanma sürecinde tarama (survey) yöntemi kullanılmıştır. Tarama yöntemi betimsel çalışmalarda sıklıkla kullanmakta olan bir yöntemdir. Tarama (survey) çalışmaları daha çok geniş kitleleri betimlemeyi hedef alan çalışmalardır. Bu çalışmalar en fazla “nasıl, ne zaman, hangi sıklıkta, nerede, hangi düzeyde, ne” gibi

sorulan soruların yanıtlanmasını sağlamaktadır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz, ve Demirel, 2014).

3.2 Evren ve Örneklem

3.2.1 Evren

Araştırmanın evreni, 2018-2019 Eğitim Öğretim yılında KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı'na bağlı bulunan okul öncesi eğitim sınıfındaki 4-5 yaş grubu çocukların aileleri ve öğretmenlerden oluşmaktadır. Hedeflenen evren, ulaşılması zor bir evrendir ve araştırmacının idealidir. Ulaşılabilir evreni ise, Kuzey Kıbrıs'ın Gazimağusa ilçesinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı anaokuluna devam eden 4-5 yaş grubu çocuklarının aileleri ve öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmacının ulaşılabilir evreni, gerçekçi seçimi olup ulaşılabilir olan evrendir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz, ve Demirel, 2014).

3.2.2 Örneklem

Araştırmanın örneklemini 2018-2019 Eğitim Öğretim yılı, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde okul öncesi eğitimi almakta olan 4-5 yaş çocuklarına sahip 152 ebeveyn ve 50 öğretmen oluşturmaktadır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı'na bağlı 3 resmi ilköğretim okulları bünyesinde bulunan anaokulu ile 9 özel anaokuluna devam eden çocukların ailelerine ve öğretmenlere ulaşılmıştır. Veriler tüm katılımcılar için gönüllülük ilkesine dayanılarak toplanılmıştır.

Bu çalışmada basit seçkisiz örnekleme yönteminden yararlanılmıştır. Basit seçkisiz örnekleme yöntemi; örneklem grubunun evreni temsil eder nitelikte olduğu ve evren özelliklerini taşıyan grubun belirlendiği yöntem olarak tanımlanmaktadır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2014). Yapılan bu araştırma ölçülebilir, araştırılabilir ve analiz edilebilir verilerle işlem yapılmasından dolayı

nicel çalışmadır. Örnekleme oluşturan ebeveynler ve öğretmenler ile ilgili detaylı bilgiler, bulgular bölümünde tablolarla açıklanacaktır.

3.3 Veri Toplama Araçları

Veri toplama araçlarının birinci kısmında, katılımcılar ile ilgili demografik bilgilerinin belirlenmesi için araştırmacı tarafından geliştirilmiş “Aile Demografik Bilgi Formu” ve “Öğretmen Demografik Bilgi Formu” kullanılmıştır. Ailelere (görüşülen kişi, öğrenim durumu, çalışma durumu, çocuk yaşı, aile yapısı) ve öğretmenlere (cinsiyet, öğrenim durumu, kıdem yılı, çalıştığı bölüm, mezun olunan üniversite, kurum türü) ait kişisel bilgiler, önemli gördükleri değerler ve değerler eğitiminde yeterlilik düzeyleri ile ilgili sorular sorulmuştur. “Aile Sosyo-Demografik Bilgi Formu” 14 sorudan oluşmaktadır. “Aile Sosyo-Demografik Bilgi Formu”nun ilk 8 sorusu demografik özellikler ile ilgili olup, sonraki 6 soru değer eğitimi ve ailelerin öncelikli olarak önem verdikleri değerlere ilişkin sorular bulunmaktadır. “Öğretmen Sosyo-Demografik Bilgi Formu” ise 12 sorudan oluşmaktadır. “Öğretmen Sosyo-Demografik Bilgi Formu” ilk 6 soru öğretmenlerin demografik özellikleri ile ilgilidir. Sonraki 6 soru ise öğretmenlerin değer eğitimi ve öncelikli önem verdikleri değerlere ilişkin sorulardan oluşmaktadır.

Veri toplama aracının ikinci bölümünde, Aileler ve öğretmenlerin değerlere ilişkin sıralamalarının belirlenmesi amacıyla Kohn (1977) tarafından geliştirilip Schaefer ve Edgerton (1985) tarafından yeniden düzenlenen, Gürşimşek (2009) tarafından Türkçe’ye uyarlanan “Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği” bulunmaktadır. “Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği” katılımcıların her grupta yer alan 5 ifadeyi en önemliden en az önemli gördüklerine göre sıralamaları istenmektedir (1= en önemli 5=en az önemli). Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği’nde bulunan beş değer ifadeleri, üç grup değerden oluşmaktadır. Ebeveyn

Değerlerini Derecelendirme Ölçeği'nde verilen her ifade çocuklarının kazanmaları için önemli gördükleri değerleri tanımlamaktadır. Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği'nde uyma (toplam 6 ifade), *öz-yönetim* (toplam 6 ifade) ve *sosyal* (toplam 3 ifade) alt boyutlarına ilişkin ifadeler yer almaktadır. Her grupta, uyma ve öz-yönetim boyutlarından ikişer ifade bulunurken, sosyal alt boyuttan ise bir ifade yer almaktadır. Uyma ve öz-yönetim boyutunda alınabilen en düşük puan 5, en yüksek puan ise 25 olup, sosyal alt boyutunda en düşük puan 3, en yüksek puan 9'dur. Değerlendirme sürecinde katılımcıların yaptıkları sıralama puanları tersine döndürülerek (1=5, 2=4, 3=3, 4=2, 5=1) hesaplanmaktadır. Ailelerin ve öğretmenlerin vermiş oldukları en yüksek puan alt boyuttaki ifadelerden en önemli gördüklerini belirtmektedir. Uyma alt boyut "Kendini ve giyeceklerini temiz tutması" "İyi bir öğrenci olması", "Yetişkinlere karşı terbiyeli olması", "Ahlaklı ve iyi huylu olması", "Temiz ve düzenli olması", "Ebeveynlerine ve öğretmenlere itaat etmesi" ifadelerinden oluşmaktadır. Sosyal alt boyut; "Nazik ve saygılı olması", "İnsanlarla iyi geçinmesi" ve "Diğer çocuklara nazik olması" ifadelerinden oluşmaktadır. Öz-yönetim alt boyutu ise; "Çocuğun kendi düşünceleri doğrultusunda hareket etmesi", "Hayal gücünü kullanması", "Sorumluluk sahibi olması", "Kendine yeterli olması", "Pek çok konuda meraklı olması" gibi ifadelerden oluşmaktadır. Katılımcıların her gruptaki ifadelere vermiş oldukları puanlar toplanarak, toplam puanları bulunmaktadır.

3.4 Veri Toplama Süreci ve Çalışmada Dikkat Edilen Etik İlkeler

3.4.1 Veri Toplama Süreci

Araştırma verileri, KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı tarafından verilen izin ile 2018-2019 öğretim yılında devlete bağlı anaokulları ve özel anaokullarında bulunan 4-5 yaş çocuklarına sahip annelere babalara ve öğretmenlere araştırmacı

tarafından ulaştırılmış olup, gerekli olan açıklamalar yapılarak araştırmanın ölçekleri ve sosyo-demografik bilgi formları ailelere ve öğretmenlere verilmiştir. ‘‘Sosyo-Demografik Bilgi Formu’’ ve ‘‘Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme leği’’ ailelere ve öğretmenlere uygulandıktan sonra araştırmacı tarafından okullardan toplanmıştır. Toplam 152 aile ve 50 öğretmene ulaşılmış. Katılımcılar gönüllü olarak ölçekleri ve formları doldurmuşlardır. Eksik doldurulan form veya ölçek bulunmamaktadır. Verilerin analizinde, istatistiksel analiz tekniklerinden, yüzdelik, T-Testi ve ANOVA kullanılmıştır.

Yapılan araştırmanın veri toplama süreci şu şekildedir;

1. Araştırmada kullanılacak lme aralarınının hazırlanma aşamasında uzman görüşleri ve yardımları alınarak hazırlanmıştır.
2. Kullanılacak olan lme araçlarının etik olması açısından değerlendirilebilmesi için Doğu Akdeniz Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu’ndan ve ölçeklerin uygulanabilmesi için KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı İlköğretim Dairesi Müdürlüğü’nden gerekli izinler ve onaylar alınmıştır (Ek 1- Ek 2).
3. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı tarafından ölçekleri uygulama izinleri alınarak, ölçekler uygulanmaya hazırlanmıştır. Belirlenen okullarda, okul müdürleri ve eğitimcilerle iletişime geçilip yönetim izinleri alınarak her çocuğun annelerine-babalarına ve çocukların öğretmenlerine ölçeklerin uygulanma izinleri ve bilgilendirme formları gönderilmiştir.
4. Ölçeklere dönüş yapan 152 anne-baba ve 50 ğretmen tarafından elde edilen veriler psikometrik özellikleri sınanması için bilgisayar ortamına yüklenmiş ve gerekli analizler gerçekleştirilmiştir.

3.4.2 Çalışmada Dikkat Edilen Etik İlkeler

İnsanın aklında irdelenen ahlak olarak tanımlanan etik, insan yaşamında bir iş ve oluştta takip edilmesi gerekli olan kurallar (yöntemler ve kurallar) yeni bir durum karşısında sergilenecek tutum arayışı olarak tanımlanmaktadır. Etik kapsamında, araştırma sürecinde insanlar olduğu sürece tüm araştırmalarda dikkat ve takip edilmesi gereken ve bununla birlikte asla taviz verilmemesi gereken bazı etik ilkeler bulunmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Araştırma süreci boyunca ahlaki ilkelere uygun etik olan tutumlar benimsenerek bilimsel amaca ulaşılmıştır. Uygulanan bilimsel etiğin temel ilkeleri aşağıda belirtilmiştir:

Gizlilik: Çalışmaya katılan ailelerin ve öğretmenlerin kimliği tespit edici herhangi bir soru bulunmamaktadır. Öğretmenlerin ve ailelerin verdikleri yanıtlar gizli tutulmuştur. Sorulara verilen yanıtlar araştırmacı tarafından çözümlenmiştir. Katılımcıların kendilerini deşifre edecekleri, özel hayatlarını etkileyecek herhangi zorlama ile karşılaşmamışlardır.

Verilere sadık kalma: Ailelerin ve öğretmenlerin sorulara vermiş oldukları cevapların verileri saptırılmamış olup, ölçeklerde herhangi bir değişiklik yapılmamıştır. Katılımcıların sorulara verdikleri cevaplar doğrultusunda analizleri yapılarak, elde edilen bulgular herhangi bir değişikliğe uğramadan çalışmada belirtilmiştir.

Bilinçli onay: Çalışmaya katılan ailelerin ve öğretmenlerin onayları alınmış ve gönüllülük ilkesi doğrultusunda araştırma yürütülmüştür. Onay vermeyen ailelere ve öğretmenlere herhangi bir yaptırım uygulanmamıştır. Araştırmanın amacı ailelere ve öğretmenlere detaylı şekilde açıklanmıştır. Katılımcıların istekleri doğrultusunda çalışmaya dâhil edilmişlerdir.

Dürüstlük: Bilgiler ve sonuçlar doğruya dayandırılmış ve doğru sunulmuştur. Çalışmada her açıdan nesnel, dürüst ve tarafsız olunmuştur.

Dikkat: Ölçeklerin uygulanma sürecinde, veriler doğru toplanılmasında özen gösterilmiştir. Sonuçlar sunulurken yanlışlardan kaçınılmıştır. Veri toplama ve yorumlama sürecinde yansız davranılmıştır. Yöntemsel, deneysel ve araştırmacı tarafından kaynaklanan hatalar en aza indirilmesi için çaba gösterilmiştir.

Yasallık: Çalışma her aşamasında yasal prosedürlere uygun olarak yapılmıştır. KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı tarafından gerekli kurumsal izinler alınmıştır. DAÜ Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan gerekli etik onaylar alınmıştır.

3.5 Verilerin Analizi

Aile Sosyo-Demografik Bilgi Formu, Öğretmen Sosyo-Demografik Bilgi Formu, Kohl Değerler Skalası ile elde edilen veriler SPSS 20.00 paket programı ile değerlendirilerek analizleri yapılmıştır.

Çalışmada elde edilen verilerin betimsel istatistik sonuçlarını ve verilerin frekans dağılımını belirlemek için iki veya daha çok değişkene göre frekans dağılımı: Crosstab (Çapraz Tablo) yapılmıştır. Crosstab, araştırmaya katılan katılımcıların iki ve ya daha çok sınırlamalı değişkenler üzerinde yüzdelerini verir. Daha sonra yüzdeler değerlendirilerek, değişkenler arasındaki ilişkinin boyutlarına bakılabilir (Büyüköztürk, 2009). Yapılan ilk analiz sonuçları araştırmacıları tarafından incelenmiş olup, detaylı analizler yapılır.

Araştırmada türlü özellikleri ile ailelerin ve öğretmenlerin puanlarının karşılıklı ilişkilerini belirlemek amaçlı “Tek faktörlü varyans analizi” yapılarak belirlenmiştir. ANOVA’da ise, bir çok örneklemin arasında farkların anlamlılığını belirlemeye yarayan analizlerin yapıldığı sistem olarak bilinmektedir (Büyüköztürk,

2009). Bu sistemde elde edilmiş olan farkların anlamlılığını belirlemede ise Scheffe test kullanılmıştır.

Ailelerin ile öğretmenlerin puanlarının dağılımları bazı değişkenlere göre anlamlı şekilde farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla ANOVA ile birlikte İlişkisiz örneklerde T-Testi yapılmıştır. İlişkisi olmayan örneklerde yapılan T-Testi, 2 örneklem arasındaki puanların dağılımlarının anlamlılık seviyesinin farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amaçlı yapılmaktadır (Büyüköztürk, 2009).

Aile Sosyo-Demografik Bilgi Formu ve Öğretmen Sosyo-Demografik Bilgi Formu'nda ailelere ve öğretmenlere “Okul öncesi dönemde çocuğa kazandırılması gereken en önemli 3 değer ne olmalıdır? sorusu sorulmuştur. Öğretmenlerin ve ailelerin en önemli gördükleri değerler iki grup için ayrı ayrı incelenerek gruplandırılmış, daha sonra iki grubun karşılaştırılması için yüzdelik dağılımları hesaplanmıştır.

Bölüm 4

BULGULAR

Çalışmanın bu başlığı altında öncelikle çalışmaya katılan katılımcıların çeşitli özelliklerine ilişkin sosyo-demografik bilgiler ve kullanılan ölçme aracının psikometrik özelliklerine ilişkin bilgilere ve bunu izleyerek çalışmanın alt problemlerine yönelik bulgulara yer verilecektir.

4.1 Katılımcıların Sosyo-Demografik Özelliklerine İlişkin Bilgiler

Bu kısımda çalışmaya katılan anne-babaların ve öğretmenlerin çeşitli özelliklerine ilişkin bilgileri tablolaştırılarak sunulmaktadır.

4.1.1 Anne-Babaların Sosyo-Demografik Özelliklerine İlişkin Bilgiler

Tablo 4: Katılımcı Anne-Babaların Eğitim Durumlarına Göre Dağılımları

Eğitim Durumu		Lise ve altı	Önlisans ve Lisans	Lisansüstü	Total
Anne	N	25	68	22	115
	%	21.7	59.1	19.1	100.0
Baba	N	7	25	5	37
	%	18.9	67.6	13.5	100.0
Toplam	N	32	93	27	152
	%	21.1	61.2	17.8	100.0

Tablo 4’de anne-babaların eğitim durumlarına yönelik bilgiler yer almaktadır. Annelerin ve babaların eğitim durumları incelenmiş olup, annelerin %21.7’si babaların ise %18.9’u lise ve altı eğitime sahip olduklarını belirtmiştir. Katılımcı annelerin %59.1’i ve babaların % 67.6’sı önlisans ve lisans mezunu oldukları görülmüştür. Örnekleme oluşturan annelerin %19.1’i, babaların ise %13.5’i

lisansüstü düzeyde eğitime sahip oldukları tespit edilmiştir. Annelerin ve babaların eğitim durumlarının ağırlıklı olarak önlisans-lisans olduğu görülmektedir. Lise altı ve lisansüstü dağılımlarına bakıldığında; annelerin dağılımları, babaların dağılımlarına göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tablo 5: Katılımcı Anne-Babaların Aylık Gelir Durumlarına Göre Dağılımları

Aylık Gelir Durumu		Düşük	Orta	Yüksek	Toplam
Anne	n	13	55	47	115
	%	11.3	47.8	40.9	100.0
Baba	n	4	21	12	107
	%	10.8	56.8	32.4	100.0
Toplam	n	17	76	59	152
	%	11.2	50.0	38.8	100.0

Tablo 5’de görüldüğü üzere, katılımcı annelerin aylık gelir durumları %11.3’ü, babaların ise %10.8’i düşük düzeyde olduğunu belirtmiştir. Annelerin %47.8’i, babaların ise, %56.8’i aylık gelirinin orta düzeyde olduğunu ifade etmişler. Katılımcı annelerin %40.9’u ve babaların %32.4’ü ise yüksek düzeyde gelire sahip olduklarını belirtmiştir. Annelerin aylık gelir durumlarının orta seviyede olduğunu belirtenlerin dağılımları, babaların dağılımlarına göre daha düşük olduğu görülmektedir. Aylık gelir durumlarının düşük düzeyde olduğunu belirten annelerin, babalara göre dağılımlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Gelir durumu iyi düzeyde olduğunu belirten annelerin dağılımları, babaların dağılımlarına göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tablo 6: Katılımcı Anne-Babaların Çalışma Durumlarına Göre Dağılımları

Çalışma Durumu		Çalışmıyor	Devlet	Özel	Toplam
			Sektörü	Sektör	
Anne	n	14	42	59	115
	%	12.2	36.5	51.3	100.0
Baba	n	4	19	14	37
	%	10.8	51.4	37.8	100.0
Toplam	n	18	61	73	152
	%	11.8	40.1	48.0	100.0

Tablo 6’da görüldüğü üzere anne-babaların %11.8’i çalışmıyor cevabını verir iken, %40.1’i devlet sektöründe %48.0’ı ise özel sektörde çalıştıklarını belirtmiştir. Katılımcı annelerin %12.2’si çalışmıyor cevabını verir iken, %36.5’i devlet sektöründe çalışıyor ve %51.3’ü özel sektörde çalışıyor olarak cevaplamıştır. Katılımcı babaların ise %10.8’i çalışmıyor, %51.4’ü devlet sektöründe çalışıyor ve %37.8’i özel sektörde çalışıyor olarak belirtmiştir. Annelerin ağırlıklı olarak özel sektöre, babaların ise devlet sektöründe görev yaptıkları görülmektedir. Ebeveyn grubunun genel olarak çalışma durumu incelendiğinde ise, özel sektör çalışan olanların devlet sektörü çalışanlarına göre biraz daha ağırlıklı olduğu belirlenmiştir.

Tablo 7: Katılımcı Anne-Babaların Aile Yapılarına Göre Dağılımları

Aile Yapısı		Çekirdek	Geniş	Tek Ebeveynli	Toplam
		Aile	Aile	Aile	
Anne	n	102	6	7	115
	%	88.7	5.2	6.1	100.0
Baba	n	32	3	2	37
	%	86.5	8.1	5.4	100.0
Toplam	n	134	9	9	152
	%	88.2	5.9	5.9	100.0

Tablo 7’de görüldüğü üzere, katılımcı anne-babaların aile yapılarına göre dağılımları incelenmiştir. Katılımcı annelerin %88.7’si çekirdek aile cevabı vermişken, %5.2’si geniş aile, %6.1’i tek ebeveynli aile olduğunu belirtmiştir. Katılımcı babaların ise %86.5’i çekirdek aile, %8.1’i geniş aile, %5.4’ü tek ebeveynli aile olduğunu ifade etmiştir. Anne ve baba katılımcıların her ikisinin de ağırlıklı olarak çekirdek aile içinde yaşadıkları görülmektedir.

4.1.2 Öğretmenlerin Sosyo-Demografik Özelliklerine İlişkin Bilgiler

Tablo 8: Katılımcı Öğretmenlerin Mezun Oldukları Üniversiteye Göre Dağılımları

Mezun Oldukları Üniversite		Öğretmen Akademisi	Özel ve Devlet Üniversite	Toplam
Kadın	n	19	28	47
	%	40.4	59.6	100.0
Erkek	n	0	3	3
	%	0.0	100.0	100.0
Toplam	n	19	31	50
	%	38.0	62.0	100.0

Tablo 8’de öğretmenlerin mezun oldukları üniversiteye yönelik bilgilere yer verilmiştir. Öğretmenlerin mezun oldukları üniversiteye yönelik durumları ayrı ayrı incelenmiş ve bu doğrultuda kadın öğretmenlerin %40.4’ü öğretmen akademisinden, % 59.6’sı özel ve devlet üniversitesinden mezun olduklarını belirtmiştir. Katılımcı erkek öğretmenlerin ise, %100.0 özel ve devlet üniversitesinden mezun oldukları ifade edilmiştir. Katılımcı öğretmenlerin mezun oldukları üniversitelere göre dağılımlarına bakıldığında % 38.0’ı öğretmen akademisi, % 62.0’ı özel ve devlet üniversitesinden mezun olduğu görülmektedir. Kadın öğretmenlerin yarısından fazlası özel ve devlet üniversitesinden mezun oldukları görülmektedir. Katılımcı erkek öğretmenlerin tamamı özel ve devlet üniversitesinden mezun olduklarını belirtmiştir.

Tablo 9: Katılımcı Öğretmenlerin Kıdem Yıllarına Göre Dağılımları

Kıdem Yılları		1-3	4-7	8 ve üstü	Toplam
Kadın	n	25	15	7	47
	%	53.2	31.9	14.9	100.0
Erkek	n	1	1	1	3
	%	33.3	33.3	33.3	100.0
Toplam	n	26	16	8	50
	%	52.0	32.0	16.0	100.0

Tablo 9’da görüldüğü üzere kadın öğretmenlerin %53.2’si, erkek öğretmenlerin %33.3’ü 1-3 yılları arasında kıdem yılına sahip olduklarını belirtmiştir. 4-7 yılları arası kıdem yılına sahip kadın öğretmenler %31.9 iken, erkek öğretmenler ise %33.3 olduğu belirlenmiştir. Katılımcı kadın öğretmenlerin 8 ve üstü kıdem yıllarına sahip olanlar %14.9, erkek öğretmenlerde %33.3 olduğu belirtilmiştir. Kadın öğretmenlerin yaklaşık yarısının 4 yıl ve üstü deneyime sahip oldukları geri kalanın ise mesleğe yeni başlamış öğretmen oldukları görülmektedir. Erkek öğretmenlerde katılımcı sayısı az olmasına karşılık ağırlıklı olarak 4 yıl üstü deneyime sahip oldukları görülmektedir.

Tablo 10: Katılımcı Öğretmenlerin Mezun Oldukları Bölüme Göre Dağılımları

Mezun Oldukları Bölüm		Okul öncesi	Diğer	Toplam
Kadın	N	39	8	47
	%	83.0	17.0	100.0
Erkek	N	2	1	3
	%	66.7	33.3	100.0
Toplam	N	41	9	50
	%	82.0	18.0	100.0

Tablo 10’da görüldüğü üzere kadın öğretmenlerin %83.0’ı okul öncesi öğretmeni, %17.0’ı farklı branş öğretmeni olduklarını belirtmiştir. Erkek öğretmenlerin ise, %66.7’si okul öncesi öğretmeni olduğunu belirtirken, %33.3’ü farklı branş mezunu olduğunu ifade etmiştir. Kadın ve erkek öğretmenlerin

yarısından fazlası okul öncesi öğretmenliği bölümünden mezun oldukları belirlenmiştir. Diğer cevabını veren kadın öğretmenlerin, erkek öğretmenlere göre daha düşük dağılıma sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 11: Katılımcı Öğretmenlerin Çalıştıkları Kurum Türüne Göre Dağılımları

Kurum Türü		Devlet Anaokulu	Özel Anaokulu	Toplam
Kadın	n	23	24	47
	%	48.9	51.1	100.0
Erkek	n	2	1	3
	%	66.7	33.3	100.0
Toplam	n	25	25	50
	%	50.0	50.0	100.0

Tablo 11’de kadın öğretmenlerin çalıştıkları kurum türüne göre dağılımlarına %48.9’u, devlet anaokullarında, %51.1’i ise özel anaokullarda çalıştığını belirtmiştir. Erkek öğretmenlerin çalıştıkları kurum türüne göre dağılımlarına bakıldığında, kadın %66.7’si devlet anaokullarında çalıştığını ifade ederken, %33.3’ü ise özel anaokullarında çalıştığını belirtmiştir. Kadın öğretmenlerin yarısından fazlası özel anaokullarında çalıştıklarını belirtirken, erkek öğretmenler ise devlet anaokullarında çalıştıklarını belirtmiştir. Devlet anaokulunda çalışan kadın öğretmenlerin, erkek öğretmenlere göre dağılımlarının daha düşük olduğu görülmektedir.

4.2 Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği'nin Psikometrik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Tablo 12: Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği Minimum- Maximum Değerler ve Ortalama Standart Sapma Değerlerine İlişkin Bulgular

Alt boyutlar	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Aile Uyma Toplam	152	10,00	23,00	18,4408	3,14281
Öğretmen Uyma Toplam	50	13,00	24,00	19,5200	2,65145
Aile Öz-Yönetim Toplam	152	11,00	23,00	17,7039	3,38254
Öğretmen Öz-Yönetim Toplam	50	11,00	22,00	16,8200	2,63950
Aile Sosyal Toplam	152	4,00	14,00	8,8816	2,17126
Öğretmen Sosyal Toplam	50	5,00	13,00	8,8000	2,04041

Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği'nin psikometrik özelliklerine ilişkin bulgulara bakıldığında; aile uyma alt boyut ortalaması ($X=18.44$), öğretmen uyma alt boyut ortalamasına ($X=19.52$) göre daha düşük olduğu görülmektedir. Özyönetim alt boyutunda, ailelerin ortalaması ($X=17.70$), öğretmen ortalaması ($X=16.82$) göre yüksek olduğu görülmüştür. Aile sosyal alt boyut ortalamasına ($X=8.88$) ile öğretmen sosyal alt boyut ortalamasınının ($X= 8.80$) birbirine çok yakın olduğu görülmüştür. Uyma alt boyutunda öğretmenlerin ortalalamaları, öz-yönetim

alt boyutunda ise ailelerin ortalamaları daha yüksektir. Sosyal alt boyutunda her iki grubun dağılımları birbirine benzerdir.

4.3 Katılımcıların Değer Eğitimine Yönelik Görüşlerine İlişkin

Bulgular

Bu bölümde ilk olarak katılımcı anne-baba, daha sonra katılımcı öğretmenlerin değer eğitiminin planlanması ve yürütülmesine yönelik görüşlerine ilişkin bulgulara sırasıyla yer verilecektir.

4.3.1 Anne-Babaların Değer Eğitimine Yönelik Görüşlerine İlişkin Bulgular

Çalışmanın birinci alt problemi; “Anne babaların değer eğitiminin kim/kimler tarafından verilmesi gerektiğine ilişkin görüşleri ile değer eğitimi konusunda bilgi düzeylerine yönelik değerlendirmeleri nedir?” olarak belirtilmiştir. Aşağıda sırasıyla bu bilgilere yer verilecektir.

Tablo 13: Katılımcı Anne-Babaların Değer Eğitiminin Kim/Kimler Tarafından Verilmesi Gerektiğine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Değer Eğitimi Kim Tarafından Verilmeli	Kim	Anne-Baba	Öğretmen	Aile-öğretmen	Toplam
Anne	n	19	4	92	115
	%	16.5	3.5	80.0	100.0
Baba	n	6	0	31	37
	%	16.2	0.0	83.8	100.0
Toplam	n	25	4	123	152
	%	16.4	2.6	80.9	100.0

Tablo 13’de görüldüğü üzere, anne-babaların değer eğitimini kim/kimler tarafından verilmesi gerektiğine ilişkin görüşleri yer almaktadır. Katılımcı annelerin %16.5’i anne-baba cevabını verirken, babalarda bu oran %16.2 olarak belirtilmiştir. Katılımcı annelerin %3.5’i değer eğitiminin sadece öğretmen tarafından verilmesi gerektiğini belirtirken, babalarda bu oran %0.0 olduğu ifade edilmiştir. Değer eğitiminin aile ve öğretmen tarafından verilmesi gerektiğini belirten katılımcı anneler

grubun %80.0'ını oluşturuken, babaların %83.8'i aynı yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı anne-babaların %16.4'ü anne-baba, %2.6'sı öğretmen ve %80.9'u aile-öğretmen olarak belirtmiştir. Anne-babaların değer eğitimi kim/kimler tarafından verilmesine yönelik görüşlerine bakıldığında, anne ve babaların her iki grupta değer eğitiminin aile ve öğretmen tarafından birlikte verilmesi gerektiği yönünde ağırlıklı görüş birliğinde oldukları belirlenmiştir.

Tablo 14: Katılımcı Anne-Babaların Değer Eğitime Yönelik Bilgi Düzeylerine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Anne-baba Bilgi Düzeyi		Düşük	Orta	Yüksek	Toplam
Anne	n	13	55	47	115
	%	11.3	47.8	40.9	100.0
Baba	n	4	21	12	37
	%	10.8	56.8	32.4	100.0
Toplam	n	17	76	59	152
	%	11.2	50.0	38.8	100.0

Tablo 14'de anne-babaların değer eğitime ilişkin bilgi düzeyleri yer almaktadır. Bu doğrultuda katılımcı annelerin %40.9'u, babaların %32.4'ü değer eğitime yönelik bilgi düzeylerinin yüksek olduğunu belirtmiştir. Katılımcı annelerin değer eğitime yönelik bilgi seviyelerinin orta düzey olduğunu belirtenler grubun %47.8'i iken, katılımcı babaların %56.8 olduğu belirlenmiştir. Düşük düzeyde bilgi seviyesinin olduğunu belirten annelerin dağılımları %11.3'ü, babaların ise %10.8'i olduğu saptanmıştır. Anne ve babaların değer eğitime ilişkin bilgi düzeyleri genel olarak orta ve yüksek düzeyde olduğunu yorumladıkları, ancak annelerin daha yüksek bir oranın kendini babalara göre değerler eğitimi konusunda daha yeterli olarak değerlendirdikleri görülmüştür.

4.3.2 Öğretmenlerin Değer Eğitime Yönelik Görüşlerine İlişkin Bulgular

Çalışmanın ikinci alt problemi "Öğretmenlerin değer eğitiminin kim/kimler tarafından verilmesi gerektiğine ilişkin görüşleri ile değer eğitimi konusunda bilgi

düzeylerine yönelik değerlendirmeleri nedir?” olarak belirtilmiştir Aşağıda sırasıyla bu bilgilere yer verilecektir.

Tablo 15: Katılımcı Öğretmenlerin Değer Eğitimi Kim/Kimler Tarafından Verilmesi Gerektiğine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Değer Eğitimi Kim/Kimler Tarafından Verilmeli		Aile	Aile- öğretmen	Toplam
Kadın	N	7	40	47
	%	14.9	85.1	100.0
Erkek	N	0	3	3
	%	0.0	100.0	100.0
Toplam	N	7	43	50
	%	14.0	86.0	100.0

Katılımcıların değer eğitiminin kim/kimler tarafından verilmesi gerektiğine ilişkin görüşleri incelenmiştir. Katılımcı kadın öğretmenlerin değer eğitimini aile vermesi gerektiğini belirtenlerin %14.9’u olduğu görülürken, %85.1’i aile ve öğretmen tarafından verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Katılımcı erkek öğretmenlerin %100.0’ü ise, değer eğitiminin aile ve öğretmen tarafından verilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Anne-babalarla benzer biçimde öğretmenlerin de çocuklara değer eğitiminin aile ve öğretmen tarafından birlikte verilmesi gerektiği yönünde ağırlıklı olarak görüş bildirdikleri saptanmıştır.

Tablo 16: Katılımcı Öğretmenlerin Değer Eğitime Yönelik Bilgi Düzeylerine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Öğretmenlerin Bilgi Düzeyleri		Düşük	Orta	Yüksek	Toplam
Kadın	N	8	16	23	47
	%	17.0	34.0	48.9	100.0
Erkek	N	-	3	-	3
	%	-	100.0	-	100.0
Toplam	N	8	19	23	50
	%	16.0	38.0	46.0	100.0

Tablo 16’da katılımcı öğretmenlerin değer eğitime ilişkin bilgi düzeylerine ilişkin değerlendirmeleri yer almaktadır. Bu doğrultuda katılımcı kadın öğretmenlerin %17.0’ı değer eğitimini ilişkin bilgilerini düşük düzeyde, %38.0’ı orta düzeyde ve %48.9’u ise yüksek düzeyde olduğunu ifade etmiştir. Katılımcı erkek öğretmenlerin ise, %100’ü değer eğitimine ilişkin bilgi düzeylerini orta düzey olarak saptanmıştır. Öğretmenlerin değer eğitimine ilişkin bilgi düzeylerine bakıldığında, kadın öğretmenlerin daha yüksek bir oranda kendini erkek öğretmenlere göre değer eğitiminde daha yeterli gördüklerini belirtilmiştir.

4.4 Anne-baba ve Öğretmenlerin Çocukların Sahip Olmasını Gerekli Gördükleri En Önemli Değer Konusundaki Görüşlerine İlişkin Bulgular

Çalışmanın üçüncü alt problem anne-babaların ve öğretmenlerin değer eğitimi kapsamında çocuklara öncelikle olarak hangi değerlerin kazandırılması gerektiği ile ilgilidir. Bu alt problem “Anne-baba ve öğretmenlerin değer eğitimi kapsamında çocuklara kazandırılması gereken temel değerlere ilişkin görüşleri nelerdir?” olarak ifade belirtilmiştir. Aşağıda sırasıyla bu bilgilere yer verilecektir.

Tablo 17: Katılımcı Anne-Babaların ve Öğretmenlerin Değer Eğitimi Kapsamında Çocuklara Kazandırılması Gereken Temel Değerlere İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

DEĞERLER	Anne Baba		Öğretmen		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Saygı	88	57.8	20	40.0	108	62.7
İşbirliği	59	38.8	-	-	59	38.8
Sevgi	40	26.3	18	36.0	58	33.7
Nezaket	42	21.6	10	16.0	52	30.2
Dürüstlük	32	21.0	20	40.0	52	30.2
Sorumluluk	38	25.0	12	24.0	50	29.0
Empati	48	31.5	-	-	48	31.5
Ahlaklı Olma	33	21.7	13	20.0	46	26.7
Adaletli Olma	33	21.7	8	16.0	41	23.8
Paylaşım	29	19.0	11	22.0	40	23.2
Yardımlaşma	25	16.4	11	22.0	36	20.9
Vicdanlı Olma	19	12.5	9	26.0	28	16.2
Merhamet	17	11.1	10	20.0	27	15.6
Temiz- Düzenli	27	17.7	-	-	27	17.7
İyiliksever	18	11.8	-	-	18	11.8
Tutumlu olmak	4	2.6	-	-	4	2.6
Duyarlı olmak	3	1.9	-	-	3	1.9

Tablo 17’de katılımcı anne-babaların ve öğretmenlerin değerler eğitimi kapsamında çocuklara kazandırılması gereken temel değerlere ilişkin görüşleri belirlenmiştir. Katılımcılara “Aile Sosyo-Demografik Bilgi Formu” ve “Öğretmen Sosyo-Demografik Bilgi Formu’nda bulunan en önemli gördükleri 3 değer sıralaması sorulmuştur. En önemli gördükleri ile en az önemli gördükleri değerler belirlenerek, tablolastırılmıştır. Katılımcı anne-babaların ve öğretmenlerin dağılımlarına bakıldığında, ilk sırada saygı değeri yer almaktadır. Katılımcı anne-babalar iş birliği, empati, temiz-düzenli, iyiliksever, tutumlu olmak ve duyarlı olmak değerlerini belirtirken, öğretmenlerden bu değerleri belirtenler olmamıştır. Saygı, sevgi,

dürüstlük, paylaşım, yardımlaşma, vicdanlı olma ve merhamet değerlerini belirten anne-babaların dağılımları, öğretmenlerin dağılımlarına göre daha düşük olduğu görülmektedir. Katılımcı anne-babaların dağılımlarına bakıldığında en düşük dağılımın “Duyarlı olmak” öğretmenlerin dağılımlarında ise “Merhamet” değerinin olduğu görülmektedir.

4.5 Katılımcıların Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği Puanlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesine Yönelik Bulgular

4.5.1 Anne- Babaların Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği Puanlarının Gelir Düzeylerine Göre Analize İlişkin Bulgular

Çalışmanın dördüncü alt problemi “Anne-babaların Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği puanları, anne-babaların gelir düzeyleri farklılaşmakta mıdır?” sorusu ile ilgili olarak elde edilen bulguların t-testi sonuçları Tablo 18’de verilmiştir.

Tablo 18: Anne-Babaların Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği Puanlarının Gelir Düzeylerine Göre T-Testi Sonuçları

Alt boyutlar		N	\bar{x}	S	Sd	T	P
Uyma	Yüksek	28	17.10	3.76	150	2.53	.646
	Orta	124	18.74	2.91			
Öz-Yönetim	Yüksek	28	19.00	3.90	150	2.27	.698
	Orta	124	17.41	3.19			
Sosyal	Yüksek	28	9.03	2.15	150	.415	.455
	Orta	124	8.84	2.18			

Tablo 18 incelendiğinde, anne babaların Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği puanlarının, gelir düzeylerine göre uyma alt boyutunda farklılaşma olmadığı görülmüştür [(t(150)=2.53, p>.646)]. Anne-babaların Ebeveyn Değerlerini

Derecelendirme Ölçeği puanlarının gelir düzeylerine göre puan ortalamaları uyma alt boyutunda yüksek düzeyde geliri olanların ortalamasının ($\bar{x}=17.10$) ve orta düzeyde geliri olanların ($\bar{x}=18.74$) olduğu görülmüştür. Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği öz-yönetim alt boyut puanları farklılaşmamaktadır [$t(150)=.415, p>.455$]. Öz yönetim alt boyut puan ortalamaları yüksek geliri olanlar için ($\bar{x}=19.00$), orta düzeyde geliri olanlar için ($\bar{x}=17.41$) olduğu belirtilmiştir. Sosyal alt boyut puan ortalamalarında farklılık görülmemiştir [$t(150)=2.27, p>.698$]. Anne-babaların Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği puanlarının gelir düzeylerine göre dağılımlarına bakıldığında, yüksek düzeyde geliri olanların ($\bar{x}=9.03$), orta düzeyde geliri olanların ($\bar{x}=8.84$) görülmüştür. Anne-babaların Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği puanlarının uyma, öz-yönetim ve sosyal alt boyutlarında gelir düzeylerine göre farklılaşmadığı anlaşılmaktadır.

4.5.2 Anne- babaların Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği Puanlarının Eğitim Durumlarına Göre Analize İlişkin Bulgular

Çalışmanın beşinci alt problem “Anne-babaların Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği puanları, anne-babaların eğitim durumları doğrultusunda farklılaşmakta mıdır?” sorusu ile ilgili elde edilmiş olan bulguların ortalama ve standart sapma puanları Tablo 19’da ve ANOVA sonuçları ise Tablo 20’de verilmiştir.

Tablo 19: Anne-Babaların Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği Puanlarının Eğitim Durumlarına Göre Ortalamaları ve Standart Sapma Değerleri

Alt boyutlar		N	\bar{x}	Ss
Uyma	1. Lise ve Altı	32	19.00	2.85
	2. Önlisans ve lisans	93	18.70	2.98
	3. Lisan Üstü	27	16.60	3.48
	Toplam	152	18.44	3.14
Öz-Yönetim	1. Lise ve Altı	32	17.34	3.26
	2. Önlisans ve lisans	93	17.19	2.88
	3. Lisan Üstü	27	19.88	4.26
	Toplam	152	17.70	3.38
Sosyal	1. Lise ve Altı	32	8.93	1.79
	2. Önlisans ve lisans	93	8.96	2.31
	3. Lisan Üstü	27	8.51	2.08
	Toplam			

Tablo 20: Anne-Babaların Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği Puanlarının Eğitim Durumlarına Göre ANOVA Sonuçları

Alt boyutlar	Varyansın Kaynağı	KT	SD	KO	F	P	Anlamlı Fark (Scheffe)
Uyma	Gruplararası	104.671	2	52.336	5.623	.004*	1-3
	Gruplariçi	1386.796	149	9.307			
	Toplam	1491.467	151				
Öz-Yönetim	Gruplararası	157.276	2	78.638	7.461	.001*	3-1, 3-2
	Gruplariçi	1570.402	149	10.540			
	Toplam	1727.678	151				
Sosyal	Gruplararası	4.349	2	2.175	.458	.633	
	Gruplariçi	707.519	149	4.748			
	Toplam	711.868	151				

*p<.01

Tablo 19 ve Tablo 20’de görüldüğü üzere, anne-babaların değer eğitiminde eğitim durumlarına ilişkin dağılımları Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği uyma alt boyutundaki dağılımlara göre farklılaşmaktadır [(F(2,149)=5.623, p<.004)]. Değer eğitiminde anne-babaların öğrenim durumuna göre Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği uyma alt boyutu dağılımları, lise ve altı (\bar{x} =19.00), önlisans ve lisans (\bar{x} =18.70), lisansüstü derecesine sahip (\bar{x} =16.60) olduğu görülmüştür. Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği öz yönetim alt boyutunda anne-babaların eğitim durumlarına göre dağılımlar arası anlamlı farklılaşma görülmüştür

[(F(2.149)=7.461, p<.001)]. Değer eğitiminde anne-babaların eğitim durumuna göre Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği öz yönetim dağılımları, lise ve altı (\bar{x} =17.34), ön lisans ve lisans (\bar{x} =17.19), lisansüstü derecesine sahip (\bar{x} =19.88) olduğu görülmüştür. Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeğinin sosyal boyutunda ise, dağılımlar arası anlamlı herhangi bir farklılaşma bulunmamıştır [(F(2.149)=458, p>.633)]. Anne-babaların öğrenim durumlarına göre Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği'nin sosyal alt boyut dağılımları (\bar{x} =8.93) lise altı, (\bar{x} =8.96) ön lisans ve lisans, (\bar{x} =8.51) lisansüstü derecesine sahip oldukları görülmektedir. Anne-babaların Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği puanlarının eğitim durumlarına göre uyma ve öz-yönetim alt boyutlarında farklılaşmaktadır. Sosyal alt boyutunda anlamlı herhangi bir farklılaşma görülmemiştir. Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeğinin uyma alt boyutunda anne-babaların eğitim durumları yükseldikçe ortalamalarının düştüğü görülmektedir. Öz-yönetim alt boyutunda ise, anne-babaların öğrenim durumları yükseldikçe ortalamalarının da yükseldiği görülmektedir.

4.5.3 Öğretmenlerin Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği Puanlarının Kıdem Yılına Göre Analize İlişkin Bulgular

Araştırmanın altıncı alt problemi “Öğretmenlerin Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği puanları, kıdem yılına göre puanları farklılaşmakta mıdır?” sorusundan elde edilmiş olan bulguların ortalama ve standart sapma puanları Tablo 21 ve ANOVA sonuçları ise Tablo 22’de verilmiştir.

Tablo 21: Öğretmenlerin Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği Puanlarının Kıdem Yılına Göre Puan Ortalamaları ve Standart Sapma Değerleri

Alt boyutlar		N	\bar{x}	Ss
Uyma	1-3	26	19.30	2.32
	4-7	16	19.81	3.52
	8 ve Üstü	8	19.62	1.68
	Toplam	50	19.52	2.65
Öz-Yönetim	1-3	26	17.69	2.29
	4-7	16	16.25	2.74
	8 ve üstü	8	15.12	2.64
	Toplam	50	16.82	2.63
Sosyal	1-3	26	8.26	1.75
	4-7	16	8.93	2.01
	8 ve üstü	8	10.25	2.43
	Toplam	50	8.80	2.04

Tablo 22: Öğretmenlerin Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği Puanlarının Kıdem Yılına Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	KT	SD	KO	F	P	Anlamlı Fark (Scheffe)
Uyma	Gruplararası	2.629	3	1.315	.181	.835	
	Gruplariçi	341.851	47	7.273			
	Toplam	344.480	50				
Öz-Yönetim	Gruplararası	47.967	3	23.983	3.842	0.28*	1-3, 3-1
	Gruplariçi	293.413	47	6.243			
	Toplam	341.380	50				
Sosyal	Gruplararası	24.447	3	12.224	3.200	0.50*	1-3,3-1
	Gruplariçi	179.553	47	3.820			
	Toplam	204.000	50				

*p<.05

Tablo 21 ve Tablo 22’de görüldüğü üzere, öğretmenlerin kıdem yıllarına göre dağılımları Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği uyma alt boyutu açısından farklılaşmamaktadır [(F(3,47)=.181, p>.835)]. Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği uyma boyutunda öğretmenlerin 1-3 kıdem yılına göre dağılımları (\bar{x} =19.30), 4-7 kıdem yılı (\bar{x} =19.81), 8 ve üstü kıdem yılına göre ise (\bar{x} =19.62) olarak görülmüştür. Öz-yönetim alt boyutunda öğretmenlerin kıdem yıllarına göre farklılaşma görülmektedir [(F(3,47)=3.842, p<.0.28)]. Öz-yönetim alt boyutunda öğretmenlerin 1-3 kıdem yılı arası dağılımları (\bar{x} =17.69), 4-7 kıdem yıllarına göre

(\bar{x} =16.25), 8 ve üstü kıdem yılı dağılımları ise (\bar{x} =15.12) olarak görülmüştür. Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği sosyal alt boyut dağılımları, öğretmenlerin kıdem yılına göre farklılaşmaktadır [(F(3.47)=3.200, p<.0.50)]. Öğretmenlerin 1-3 kıdem yılı dağılımları (\bar{x} =8.26), 4-7 kıdem yılı dağılımları (\bar{x} =8.93), 8 ve üstü kıdem yılı dağılımları ise (\bar{x} =10.25) olarak ifade edilmiştir. Öğretmenlerin Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği puanlarının kıdem yılına göre bakıldığında, uyma alt boyutunda öğretmenlerin kıdem yılına göre bir farklılık yoktur. Öz-yönetim boyutunda öğretmenlerin kıdem yılları arttıkça (8 ve üstü) ortalamalarının düştüğü buna karşılık sosyal alt-boyutunda ise kıdem yılının artmasının puanlarda belirgin bir yükselmeye neden olduğu görülmektedir.

4.5.4 Öğretmenlerin Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği Puanları Çalıştıkları Kurum Çeşitlerine Göre Analize İlişkin Bulgular

Çalışmanın yedinci alt problem “Öğretmenlerin Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği puanları, çalıştıkları kurum çeşitlerine göre farklılaşmakta mıdır?” sorusu ile ilgili elde edilen bulguların t-testi sonuçlarının puanları Tablo 23’de verilmiştir.

Tablo 23: Öğretmenlerin Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği Puanlarının Çalıştıkları Kurum Çeşitlerine Göre T-Testi Sonuçları

Alt boyutlar		N	\bar{x}	S	Sd	T	P
Uyma	Devlet Anaokulu	25	19.36	2.177	48	.423	.674
	Özel Anaokulu	25	19.68	3.09			
Öz-Yönetim	Devlet Anaokulu	25	17.64	2.32	48	2.29	.026*
	Özel Anaokulu	25	16.00	2.72			
Sosyal	Devlet Anaokulu	25	8.28	1.86	48	1.846	0.71
	Özel Anaokulu	25	9.32	2.11			

*p<.05

Tablo 23’de öğretmenlerin çalıştıkları kurum çeşitlerine göre Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği alt boyut puanları yer almaktadır. Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği’nin uyma boyutunda özel ve devlet anaokullarında çalışan öğretmenlerin ortalamalarının çok yakın olduğu görülmektedir ve dağılımlar arasında fark anlamlı bulunmamıştır [(t(48).423, p>.674)]. Özyönetim boyutunda devlet anaokulunda görev yapan öğretmenlerin ortalamaları (\bar{x} =17.64) iken, özel anaokullarında çalışan öğretmenlerin ortalamaları (\bar{x} =16.00) daha düşüktür. Devlet ve özel kurumlarda çalışan öğretmenlerin ortalamaları arasındaki farklılaşma öz-yönetim alt boyutta anlamlı bulunmuştur [(t(48).2.29, p<.026)]. Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği’nin sosyal alt boyutunda ise devlet anaokulunda çalışan öğretmenlerin ortalamaları (\bar{x} =8.28), özel anaokulunda çalışan öğretmen ortalamaları (\bar{x} =9.32) göre daha düşük olduğu görülmektedir. Farklı kurumlarda çalışan öğretmenlerin ortalamaları arası farklılık bu alt boyutta anlamlı değildir [(t(48).-1.846, p>.071)]. Öz-yönetim alt boyutu ortalamaları açısından devlet anaokulunda çalışan öğretmenlerin, özel anaokullarda çalışan öğretmenlere göre daha yüksek oldukları görülmektedir. Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği uyma ve sosyal alt boyutlarında anlamlı çalışılan kurum açısından herhangi bir farklılaşma görülmemiştir.

4.5.5 Öğretmenlerin Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği Puanlarının Mezun Oldukları Bölüme Göre Analize İlişkin Bulgular

Çalışmanın sekizinci alt problemi olan “Öğretmenlerin Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği puanları, mezun oldukları bölümlerde farklılaşmakta mıdır?” sorusu doğrultusunda elde edilmiş olan bulguların t-testi puan sonuçları Tablo 24’de verilmiştir.

Tablo 24: Öğretmenlerin Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği Puanlarının Mezun Oldukları Bölüme Göre T-Testi Sonucu

Alt boyutlar		n	\bar{x}	S	sd	T	P
Uyma	OÖ Öğretmenliği	41	19.63	2.70	48	.646	.521
	Diğer	9	19.00	2.44			
Öz-Yönetim	OÖ Öğretmenliği	41	16.78	2.61	48	-.224	.824
	Diğer	9	17.00	2.91			
Sosyal	OÖ Öğretmenliği	41	8.58	2.06	48	-1.613	.113
	Diğer	9	9.77	1.71			

Tablo 24 incelendiğinde, öğretmenlerin mezun oldukları bölüme ilişkin puanları yer almaktadır. Okul öncesi öğretmenlerin uyma alt boyutunda mezun oldukları bölümlere göre puanlar arası anlamlı farklılaşma görülmemiştir [(t(48).646, p>.521)]. İstatistiksel sonuçlara bakıldığında, Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği'nin uyma alt boyutunda okul öncesi öğretmenlerin ortalamaları (\bar{x} =19.63) iken, diğer branş öğretmenlerinin ortalamalarının (\bar{x} =19.00) daha düşük olduğu sonucuna varılmıştır. Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği'nin öz-yönetim alt boyutunda farklılaşma görülmemiştir [(t(48).224, p>.824)]. Öz-yönetim alt boyutunda okul öncesi öğretmenlerin ortalamaları (\bar{x} =16.78) iken, diğer branş öğretmenlerin ortalamaları (\bar{x} =17.00) daha yüksek olduğu görülmüştür. Sosyal alt boyutunda, öğretmenlerin mezun olduğu bölümlere göre herhangi bir anlamlılık görülmemiştir [(t(48).-1.613, p>.113)]. Sosyal alt boyutunda okul öncesi öğretmenlerin ortalamaları (\bar{x} =8.58), diğer bölüm mezunu öğretmenlerin ortalamalarına (\bar{x} =9.77) yakın olduğu görülmektedir. Öz-yönetim ve sosyal alt boyutun puanlarına bakıldığında, okul öncesi öğretmenlerin, diğer branşlara göre

daha düşük ortalamada olduğu görülmektedir. Uyma alt boyutunda, okul öncesi öğretmenlerin diğer branşlara göre daha yüksek ortalamada olduğu belirtilmiştir.

4.6 Anne-babaların ve Öğretmenlerin Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Çalışmanın dokuzuncu alt problemi “Anne-babaların ve öğretmenlerin Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği alt boyutlarında aldıkları puanlar farklılaşmakta mıdır?” şeklinde ifade edilmiştir. Tablo 25’de alt problem ile ilgili olarak yapılan t-testi sonuçları görülmektedir.

Tablo 25: Anne-Babaların ve Öğretmenlerin Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği Alt Boyut Puanlarına Göre T-Testi Sonuçları

Alt boyutlar		N	\bar{x}	S	Sd	T	P
Uyma	Anne-baba	152	18.44	3.14	200	2.38	.019*
	Öğretmen	50	19.52	2.26			
Öz-Yönetim	Anne-baba	152	17.70	3.38	200	1.90	.059
	Öğretmen	50	16.82	2.64			
Sosyal	Anne-baba	152	8.88	2.17	200	.241	.810
	Öğretmen	50	8.88	2.04			

* $p < .05$

Tablo 25 incelendiğinde, anne-babaların ve öğretmenlerin Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği alt boyut puanları yer almaktadır. Uyma alt boyutunda anne- babaların ortalamaları ($\bar{x}=18.44$) öğretmenlerin ortalamalarına ($\bar{x}=19.52$) göre daha düşüktür. Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği’nin uyma alt boyutunda anne-baba ve öğretmenlerin ortalamaları arasında farklılaşma görülmektedir [(t(200).2.38, $p<.019$)]. Özyönetim alt boyutunda anne-baba ve öğretmenler arasında farklılaşma görülmemektedir [(t(200).1.90, $p>.059$)]. Öz-yönetim alt boyutunda anne-babaların ortalamaları ($\bar{x}=17.70$) , öğretmenlerin

ortalamalarına ($\bar{x}=16.82$) göre daha yüksek olduğu belirtilmiştir. Sosyal alt boyutunda herhangi farklılaşma görülmemektedir [(t(200).2.41, $p>.059$)]. Sosyal alt boyutunda anne-babaların ortalamaları ($\bar{x}=8.88$) öğretmenlerin ortalaması ($\bar{x}=8.88$) ile aynı olduğu görölmektedir. Anne-babaların ve öğretmenlerin Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği'nin uyma alt boyutunda anne-babaların ortalamaları, öğretmen ortalamalarına göre daha düşük iken öz-yönetim alt boyutunda anne-babaların ortalamaları öğretmen ortalamalarına göre daha yüksek olduğu görölmektedir. Sosyal alt boyutunda ise, anne-babaların ortalamaları ile öğretmenlerin ortalamalarının aynı olduğu görölmektedir.

Bölüm 5

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu kısımda araştırmanın amacı ile birlikte elde edilen bulgular, çalışmanın alt problemleri doğrultusunda literatürde yapılmış olan benzer araştırmaların sonuçları ile tartışılacaktır. Öncelik olarak ailelerin değer eğitimi konusuna ilişkin düşünceleri, çocuklarda hangi değerlere öncelikli olarak önem verdiklerine ilişkin bulgular ve daha sonra “Kohl Değerler Skalası”ndan elde edilen bulgular ile sosyo-demografik formunda ki değişken verilerine ilişkin t-testi ve ANOVA sonuçlarının bulguları literatürde yapılan çalışmalar doğrultusunda tartışılacaktır.

5.1 Çalışmanın Birinci Alt Problemine İlişkin Bulguların Tartışması ve Yorumlanması

Çalışmanın birinci alt problemi “Anne-babaların değer eğitimi kim/kimler tarafından verilmesi gerektiğine ilişkin görüşleri ile değer eğitimi konusunda bilgi düzeylerine yönelik değerlendirmeleri nelerdir?” şeklinde ifade edilmiştir.

Bu çalışmada anne-babaların değer eğitimi kim/kimler tarafından verilmesine yönelik görüşlerine bakıldığında, anne-baba olarak belirten katılımcıların dağılımları birbirine çok yakın olduğu görülmektedir. Aile ve öğretmen bir arada değer eğitiminin verilmesi gerektiğini belirten katılımcılardan annelerin dağılımları, katılımcı babaların dağılımlarına göre daha düşük olduğu belirtilmiştir. Her iki grupta da ağırlıklı olarak aile ve öğretmen iş birliği ile değer eğitiminin verilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Anne-babaların değer eğitimine yönelik bilgi düzeylerine bakıldığında, annelerin ve babaların ağırlıklı olarak orta seviyede olduğu ifade edilmiştir. Yüksek düzeyde bilgi seviyelerinin olduğunu belirten annelerin dağılımları, babaların dağılımlarına göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Bilgi seviyelerinin düşük düzeyde olduğunu belirten anne ve babaların dağılımlarının çok yakın olduğu saptanmıştır.

Selvitopu, Bora ve Taş (2015) alışmalarında ailelere göre çocuklara değerlerin okullarda kazandırması gerektiği yönünde görüş belittikleri, fakat okulların ailelerin beklentilerini karşılayacak yeterlilikte olmadıkları ortaya konulmuştur. Okullarda akademik anlamda başarı ön planda iken, değer kazanımının ikinci planda olduğu belirtilmiştir.

Mentiş'in (1997) yaptığı çalışmada değerin kazandırılma sürecinde aile ve çevrenin önemli olduğu vurgulanmıştır. Anne-babanın eğitim durumları, tv programları ve televizyon izleme sürelerinin değer kazanım süreçlerini etkilediği belirtilmiştir. Okul ortamı, aile, sosyo-ekonomik durum, sınıf ve okulun fiziki şartlarının da değer kazanım sürecinde etkili olduğu vurgulanmıştır. Bu çalışmanın bulguları Akbaş (2004) bulgularını benzerlik göstermektedir. Akbaş (2004) yaptığı çalışmada ailenin, çocuğa değerin kazandırılma sürecinde okul ile iş birliği içerisinde olması gerektiği vurgulanmıştır. Buna karşın, okullarda verilen değer eğitiminin aile ile birlikte pekiştirilmediği, okul ile aile arasında iş birliğinin olmadığı sonuçlarda ifade edilmiştir. Deveci'nin (2015) yaptığı araştırmada, toplumsal düzen için değer eğitiminin önemli ve değerli olduğu ortaya konmuştur. Okul ve aile iş birliği ile değerlerin kazandırılmasının toplumsal düzen için önemli olduğu vurgulanmıştır.

Bu çalışmadan elde edilen bulgular ile alan yazında ilgili araştırmalar birlikte değerlendirildiğinde, ailelerin çocuklara değer eğitimini kazandırma sürecinde okul ve öğretmen ile birlikte hareket etme eğiliminde oldukları görölmektedir.

5.2 Çalışmanın İkinci Alt Problemine İlişkin Bulguların Tartışması ve Yorumlanması

Aaraştırmanın ikinci alt problemi olan “Öğretmenlerin değer eğitimini kim/kimler tarafından verilmesi gerektiğine ilişkin görüşleri ile değer eğitimi konusunda bilgi düzeylerine yönelik değerlendirmeleri nelerdir?” şeklinde ifade edilmiştir.

Değer eğitiminin aile tarafından verilmesi gerektiğini belirten katılımcıların dağılımları, aile-öğretmen olarak belirtenlere göre daha düşük olduğu görölmektedir. Erkek katılımcıların tamamı değer eğitiminin aile-öğretmen iş birliği ile verilmesi gerektiğini savunmuştur. Öğretmenlerin değer eğitimine ilişkin bilgi düzeylerine bakıldığında ise, kadın öğretmenlerin hemen hemen yarısına yakın bir oranı yüksek düzeyde bilgisi olduğunu belirtmiştir. Katılımcı erkek öğretmenlerin tamamı ise bilgi düzeylerinin orta seviyede olduğunu belirtmiştir.

Fidan’ın (2009) yaptığı çalışmada değerlerin kazandırılma sürecinde ilk ve en önemli belirleyicinin aile olduğu belirtilmiştir. Bu çalışmanın bulguları Yıldırım’ın (2009) yaptığı araştırma ile benzerlik göstermektedir. Yıldırım’ın (2009) çalışmasında; değerler eğitimi öncelikle ailede başladığı ve ailenin aktif rol aldığı vurgulanmıştır. Baydar’ın (2009) yaptığı çalışmanın sonuçlarına bakıldığında ise, öğretmenler değerlerin kazandırılmasında ailenin önemli olduğunu vurgulamaktadır. Yazar ve Erkuş’un (2013) çalışmasında; okul öncesi öğretmenleri ve Akdemir’in (2012) çalışmasında, sınıf öğretmenleri okulların değerlerin kazandırılma sürecinde önemli ve büyük bir yer tuttuğunu vurgulanmıştır. Yiğittir ve Keleş’in (2011)

çalışmada, sınıf öğretmenlerinin değer eğitiminin okullarda başladığını ve özellikle okul öncesi dönem ile başlanılmasının doğru olacağını savundukları görülmektedir.

Meydan'ın (2014) araştırmasında; değerlerin öğretim sürecinde, öğretmenin rol model olması etkili olduğu belirtilmiştir. Çetingöz'ün (2015) yaptığı araştırma bulgularına göre, okul öncesi eğitim öğretmen adayları değerler eğitiminde öğretmenin önemli rolü olduğu belirtmiştir. Değer eğitiminde ailenin ve çevrenin öneminden bahsedilen ve yapılan bu çalışma ile benzerlik gösteren araştırmalar ortaya konmuştur (Berkowitz ve Bier, 2005; Tepecik, 2008; Çengelci, 2010; Yıldırım, 2009). Bu doğrultuda değer eğitimi sürecinde aile, toplum ve okul iş birliğinin önemli olduğunu çalışmamız ile benzerlik gösterdiği ve alan yazında da sıklıkla belirtilerek vurgulandığı görülmüştür.

5.3 Çalışmanın Üçüncü Alt Problemine İlişkin Bulguların Tartışması ve Yorumlanması

Araştırmanın üçüncü alt probleminde “Anne-babaların ve öğretmenlerin değer eğitimi kapsamında çocuklara kazandırılması gereken temel değerlere ilişkin görüşleri nelerdir?” şeklinde ifade edilmiştir.

Katılımcı anne-babaların değer eğitimi sürecinde kazandırılması gereken değerlere bakıldığında, ilk sıralarda öne çıkan değerlerin saygı, iş birliği, sevgi, nezaket, dürüstlük ve sorumluluktan oluştuğu görülmüştür. Öğretmenlerde ise saygı, sevgi, nezaket, dürüstlük, sorumluluk ve empati değerleri olarak belirtilmiştir. Katılımcı anne-babalar ağırlıklı olarak saygı, iş birliği ve sevgiden bahsederken, öğretmenler saygı, sevgi ve nezaket değerleri ağırlıklı olarak belirtilmiştir.

Sapsağlam ve Ömeroğlu'nun (2015) yaptıkları araştırmada, değer eğitimi sürecinde okul öncesi eğitim öğretmenleri sorumluluk, saygı, nezaket, sevgi, arkadaşlık, dürüstlük, hoşgörü, iş birliği ve yardımseverlik değerlerine önem

verdikleri sonucuna ulaşmışlardır. Aral ve Kadan'ın (2018) "2013 Okul Öncesi Eğitim Programı"nda bulunan kazanımlara ve göstergelere değerler açısından bakıldığında, "Okul Öncesi Eğitim Programı"nda öncelikle sorumluluk, saygı, sevgi, hoşgörü, dayanışma, adalet, dostluk ve özgürlük değerlerine yer verildiği görülmüştür. 2013 Okul Öncesi Eğitim Programı'nda yer verilen değerler öğretmenlerin önem verdikleri değerler ile örtüştüğü söylenebilir. Okul öncesi öğretmenleri değerlerin okul öncesi dönemden itibaren kazandırılması ile çocukların bilinçli, karakterli ve sosyal yeterliklere sahip olarak yetiştirilmesi açısından önemli olduğunu belirtmişlerdir. Tarkoçin, Berktaş ve Uyanık Balat'ın (2013) çalışmalarında, okul öncesi eğitim öğretmenleri değer eğitimi sürecindeki etkinliklerde paylaşma, sorumluluk, adalet, iş birliği, saygı ve dürüstlük değerlerini önemsedikleri vurgulanmıştır. Yazar ve Erkuş'un (2013) çalışmasında ise, okul öncesi öğretmenleri ilk olarak saygı değerinin çocuklara kazandırılması gerektiğini belirtmişlerdir. Uzun ve Köse (2017) okul öncesi öğretmenleri ile yaptıkları araştırmada, değer eğitimi sürecinde en çok hoşgörü, dürüstlük, sevgi, saygı, yardımlaşma, paylaşma ve sorumluluk değerlerinin ilk ön sıralarda yer aldığı belirtilmiştir.

Thornberg ve Oğuz'un (2013) yaptıkları çalışmada, İsveçli ve Türk öğretmenleri, çocuklara saygı, sevgi, hoşgörü, adil olma ve merhamet değerlerinin kazandırılması gerektiğini belirtmişlerdir. Pekdoğan ve Korkmaz (2017) on beş okul öncesi öğretmeni ile yaptıkları çalışmada, öğretmenlerce çocuklara kazandırılması gereken en önemli değerlerin sevgi ve yardımlaşma değerleri olduğu belirlenmiştir. Erkuş (2012) yaptığı araştırmada, okul öncesi öğretmenlerinin değer kazanımları ile ilgili görüşleri incelenmiş, dürüstlük değerinin saygı, sevgi ve sorumluluk değerlerinden daha çok önemsendiği saptanmıştır. Şahin (2017)

çalışmasında öğretmen görüşlerine göre, beş-altı yaş çocuklarına kazandırılması gereken değerlerden en çok arkadaşlık-dostluk değeri olduğu belirlenmiştir. Ogelman ve Sarıkaya'nın (2015) araştırmalarında, okul öncesi eğitim öğretmenlerinin çocuklara hoşgörü, sorumluluk, yardımlaşma, sevgi, dürüstlük ve iş birliği değerlerinin aktarılması ve kazandırılmasının gerekliliği vurgulanmıştır. Yapılan bu çalışmalar, araştırmamızın bulguları ile benzerlik göstermektedir.

Karatekin, Gençtürk ve Kılıçoğlu'nun (2013) yaptıkları araştırmada, ilköğretim öğretmenlerinin çocuklara kazandırılmasının önemli olduğunu düşündükleri değerlerin saygı, vatanseverlik, sevgi, hoşgörü ve sorumluluk olduğu belirtilmiştir. Aktepe ve Yel'in (2009) yaptıkları araştırmada, ilköğretim öğretmenlerince en fazla "toplumsal adalet, eşitlik, aileye değer verme, sağlıklı olma, arkadaşlık, dürüst olma, güvenlik ve sorumluluk sahibi olma" gibi değerlerini önemsedikleri belirtilmiştir. En az ise, "zengin olma, hırslı olma, sosyal güç sahibi olma, itaatkâr olma, otorite sahibi olma, heyecanlı bir yaşam ve zevk" gibi değerlerin önemsendiği saptanmıştır. Ördek'in (2015) yürüttüğü çalışmada ise, "İnsancıl Değer Eğitimi Programı"nda bulunan merhamet, saygı ve sorumluluk değerlerinin kazandırılmasında olumlu sonuçlar gözlenmiştir. Sezgin'in (2006) yaptığı çalışmada da, öğretmenlerin saygı, dürüstlük ve güven değerini en fazla önemsedikleri belirtilmiştir. Türk'ün (2009) yaptığı araştırmada, öğretmenlerin öncelikli olarak saygı değerine ve eğitimine önem verdikleri görülmüştür. Bu konudaki çalışmalara bakıldığında, araştırmamızdaki katılımcı ailelerin ve öğretmenlerin görüşleri ile benzerlik göstermektedir.

5.4 Çalışmanın Dördüncü Alt Problemine İlişkin Bulguların Tartışması ve Yorumlanması

Araştırmanın dördüncü alt problemi olan “Anne-babaların Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği puanları, anne- babaların gelir düzeylerine göre farklılaşmakta mıdır?

Katılımcı anne-babaların Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği alt boyutlarından elde ettikleri puanlara bakıldığında, ailelerin gelir durumlarına göre puanlarda artış-azalışlar görülmüş ancak istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma bulunmamıştır. Uyma alt boyutunda ailelerin gelir düzeyleri yükseldikçe bu boyuttaki puanlarının düştüğü; öz-yönetim boyutunda ise tersine, ailelerin gelir düzeyleri yükseldikçe puanlarının da yükseldiği görülmüştür. Sosyal alt boyutta ise ortalamalar birbirine çok yakındır ve anlamlı bir farklılaşma bulunmamıştır.

Alan yazında benzer çalışmalar incelendiğinde, bu çalışmanın bulgularını destekleyici sonuçlar olduğu gibi farklı yönde sonuçlar olduğuna da rastlanılmıştır. Gömleksiz ve Cüro'nun (2011) yaptıkları araştırmada, ailelerin aylık gelir düzeyleri ile çevre, kültürel değerler, doğa ve bilimsellik alt boyutları arasında farklılaşma görülmemiştir. Belda'nın (2012) yaptığı çalışmada, 7. Sınıf öğretim programında evrensel değerlerin kazanımı ile ailelerin aylık gelir düzeyleri arasında farklılaşma olmadığı belirtilmiştir.

Keskin'in (2008) çalışmasında; ailelerin gelir düzeyi arttıkça, çocukların değer kazanım süreçlerinde ailelerin daha bilinçli olmaları yönünde sonuçlar ortaya konulmuştur. Baydar'ın (2009) yaptığı araştırmada, dayanışma değerinin ailelerin sosyo-ekonomik düzeyi açısından anlamlı farklılaşma yaratmadığı, fakat dayanışma değerinin kazanım sürecinde etken olduğu belirtilmiştir. Özensel'in (2003) yaptığı araştırmada da aynı yönde bulgular olup, değerlerin kazandırılma sürecinde ailenin

sosyo-ekonomik düzeyinin etkili olduğu görülmüştür. Ailelerin gelir durumu ile değer eğitime ilişkin yaklaşımları arasında olumlu yönde ilişkilerin olduğu yönünde bulguların yanı sıra tersi yönde bulgularda bulunmaktadır. Koç'un (2007) yaptığı çalışmada, ailelerin gelir durumlarının, çocukların değer eğitimi sürecinde değer kazanımlarını ve değer eğitime ilişkin tutumlarını etkilemediği ifade edilmiştir.

Alan yazın incelendiğinde, çocuklara değerlerin kazandırılmasında ailelerin gelir durumunun etkisi ile ilgili olarak bulguların aynı yönde olmadığı görülmektedir. Araştırmalarda kullanılan örneklemelerin özellikleri ve hedef alınan değerler açısından farklılıkların bu sonuçlarda etkili olduğu düşünülmektedir. Gelecekte yürütülecek çeşitli çalışmalarda ailenin gelir düzeyinin değerlere ilişkin anlayışlarında ne tür bir etki yarattığının anlaşılmasını sağlayıcı detaylı araştırmaların yürütülmesinin ve gelir düzeyi ile ilişkili farklı sosyo-ekonomik göstergelerin bir arada incelenmesinin bu konuya açıklık getireceği düşünülmektedir.

5.5 Çalışmanın Beşinci Alt Problemine İlişkin Bulguların Tartışması ve Yorumlanması

Araştırmanın beşinci alt problemi olan “Anne–babaların Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği puanları, anne-babaların eğitim durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?”

Katılımcı anne-babaların Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği alt boyutlarından elde ettikleri puanlara bakıldığında, ailelerin eğitim durumlarına göre puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma görülmüştür. Öz-yönetim alt boyutunda, anne-babaların eğitim durumlarının yükselmesi ile puanlarında yükseldiği belirtilmiştir. Uyma alt boyutunda anne-babaların eğitim durumları düştükçe, puanlarında yükseldiği görülmüştür. Sosyal alt boyutta, ortalamalar

birbirine çok yakın olduğu belirtilmiştir. Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği öz-yönetim ve uyma alt boyutunda anlamlı farklılaşma görülürken, sosyal alt boyutunda anlamlı herhangi farklılaşma görülmemiştir.

Baydar'ın (2009) yaptığı çalışmada, çocuklara değerlerin kazanım sürecinde yüksek öğrenim mezunu olan ailelerin, öğrenim düzeyi düşük olan ailelere göre daha bilinçli oldukları belirtilmiştir. Koç'un (2007) yaptığı çalışmada, annelerin öğrenim durumları ile çocukların evrensel değerlere ilişkin tutumları arasında bağımsızlık ve vatanseverlik değerlerinde anlamlı farklılaşma görülmemiştir, fakat misafirlik değerinde farklılaşma olduğu saptanmıştır. Annelerin öğrenim düzeyi arttıkça öğrencilerin bağımsızlık ve vatanseverlik değerlerinin kazanım seviyelerinin arttığı, fakat annenin öğrenim düzeyi arttıkça misafirlik değer kazanım seviyesinin azaldığı belirtilmiştir. Çalışmamızın bulgularına bakıldığında, anne-babaların değerler konusundaki görüşleri eğitim durumlarına göre farklılaştığı görülmüştür.

Aktaş (2010) ve Keskin'in (2008) yaptığı çalışmada, beşinci sınıfta okumakta olan çocuğun annesinin eğitim düzeyi ile vatansever olma değerinin kazandırılması arasında anlamlılık açısından herhangi bir ilişki görülmemiştir.

5.6 Çalışmanın Altıncı Alt Problemine İlişkin Bulguların Tartışması ve Yorumlanması

Araştırmanın altıncı alt problemi olan “Öğretmenlerin Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği puanları, kıdem yıllarına göre farklılaşmakta mıdır?”

Katılımcı öğretmenlerin Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği alt boyutlarından elde ettikleri puanlar incelendiğinde, öğretmenlerin kıdem yıllarına göre puanlarda istatistiksel olarak farklılaşma görülmüştür. Uyma alt boyutunda herhangi bir farklılaşma görülmemiştir. Öz-yönetim ve sosyal alt boyutunda öğretmenlerin kıdem yılları açısından puanlarda farklılaşma bulunmuştur. Öz-

yönetim alt boyutunda öğretmenlerin kıdem yılı yükseldikçe puanların düştüğü görülmüştür. Sosyal alt boyutunda, kıdem yılı yükseldikçe puanların da yükseldiği görülmüştür.

Sezer (2008) yaptığı araştırmada öğretmenlerin kıdem yıllarına göre sorumluluk değerinin öğrencilere kazandırılması açısından farklılaşma olmadığı görülmüştür. Çalışmada 5. Sınıf öğretmenlerinden 1-10 yıl arası kıdem yılı olan 11 ve üzeri kıdem yılı olan öğretmenlere göre değer kazanım sürecinde daha fazla zorlandıkları belirtilmiştir. Taçman'ın (2006) çalışmasında, otuz yıl ve üzeri kıdem yılına sahip öğretmenlerin demokratik tutum puanlarının yüksek çıktığı görülmüştür.

Öğretmenlerin mesleki kıdem yılları ile çocuklara kazandırılması gereken değerler ve bunların nasıl kazandırılması gerektiğine ilişkin görüşlerinde bazı değişiklikler olduğu anlaşılmaktadır. Bu konunun daha detaylı anlaşılabilmesi için daha kapsamlı çalışmalara gereksinim olduğu düşünülmektedir.

5.7 Çalışmanın Yedinci Alt Problemine İlişkin Bulguların Tartışması ve Yorumlanması

Araştırmanın yedinci alt problemi olan “Öğretmenlerin Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği puanları, çalıştıkları kurum çeşitlerine göre farklılaşmakta mıdır?”

Katılımcı öğretmenlerin Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği alt boyutlarından elde ettikleri puanlara bakıldığında, öğretmenlerin çalıştıkları kurum çeşitlerine göre artış ve azalışlar görülmüş olup, istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma görülmüştür. Uyma ve sosyal alt boyutunda devlet okulunda çalışan öğretmenlerin puanlarının düştüğü, öz-yönetimde alt boyutunda ise, devlet anaokulunda çalışan öğretmenlerin puanlarının yükseldiği ve farklılığın anlamlı olduğu görülmüştür.

KKTC'nin öğretmen atama mevzuatı gereğince devlet okullarında sadece Atatürk Öğretmen Akademisi mezunu öğretmen görevlendirilirken, özel okullarda farklı üniversitelerin okul öncesi programı mezunları görevlendirilmektedir. Bu açıdan değerlendirildiğinde devlet okullarında görev yapan olan okul öncesi eğitim öğretmenlerinin öz-yönetim boyutunda puanlarının daha yüksek olması anlamlıdır. Alan yazına bakıldığında, bu alt problemi destekleyecek verinin olmadığı görülmüştür. Gelecekte yürütülecek çalışmalarda farklı kökenlerden yetişen öğretmenlerin değerlere ilişkin yaklaşımları arasında ayrımın anlaşılması konusunda daha detaylı çalışmaların yapılmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

5.8 Çalışmanın Sekizinci Alt Problemine İlişkin Bulguların Tartışması ve Yorumlanması

Araştırmanın sekizinci problemi olan “Öğretmenlerin Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği puanları, mezun oldukları bölüme göre farklılaşmakta mıdır?” olarak ifade edilmiştir.

Katılımcı öğretmenlerin Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği alt boyutlarından elde ettikleri puanlar incelendiğinde, öğretmenlerin mezun oldukları bölüme göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma bulunmamıştır. Öz-yönetim ve sosyal alt boyutunda okul öncesi öğretmenliği mezunu olan öğretmenlerin puanlarının düştüğü; uyma alt boyutunda ise tersine, okul öncesi öğretmenliği mezunu olan öğretmenlerin puanlarının da yükseldiği görülmüştür.

Sezer'in (2008) yaptığı çalışmada öğretmenlerin altıncı sınıf öğrencilerine sorumluluk değerinin kazandırılmasında mezun oldukları bölüme göre herhangi farklılaşma olmadığı belirtilmiştir. Çalışmanın bulgularına bakıldığında da sonuçların aynı yönde olduğu görülmüştür.

Çalışmadan elde edilen bu bulgunun daha detaylı biçimde analiz edilmesine gerekmektedir. Aldıkları formasyon eğitimi gereği okul öncesi program mezunlarının öz-yönetime ilişkin değerleri daha öncelikli olarak ön plana çıkarabilecekleri görüşünün bu çalışmanın bulgusu ile desteklenmediği görülmektedir. Bunun bir nedeni, çalışmada sınırlı sayıda öğretmene ulaşılmış olması olabilir. Gelecekte daha fazla sayıda öğretmen üzerinden elde edilecek veriler ile bu savın tekrar sınanması yararlı olacaktır. Okul öncesi öğretmenleri ile hizmet öncesi ve öğretmenlik meslekleri süresince değerler eğitimine ilişkin algıları ve beklentilerinin anlaşılmasına yönelik daha fazla sayıda çalışmaya gereksinim bulunmaktadır.

5.9 Çalışmanın Dokuzuncu Alt Problemine İlişkin Bulguların Tartışması ve Yorumlanması

Araştırmanın dokuzuncu problemi olan “Anne-babaların ve öğretmenlerin Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği alt boyutlarında aldıkları puanlar farklılaşmakta mıdır?”

Anne-babaların ve öğretmenlerin Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği'nin alt boyutlarının puanları değerlendirildiğinde, uyma alt boyutunda öğretmenlerin anne-babalara göre daha yüksek puanlar aldıkları ve farklılığın anlamlı olduğu görülmüştür. Bunun tersine, anne-babaların öz-yönetim alt boyutun puanları öğretmenlerden daha yüksektir. Sosyal alt boyut açısından ise, her iki grubun puanları birbirine eşittir.

Bu sonuçlar, anne-babalar ile öğretmenlerin çocuklara kazandırılması gereken temel değerler açısından benzer bir yaklaşımda olduklarını, ancak uyma boyutunda öğretmenlerin bu yöndeki değerleri daha fazla önemsediklerini ortaya koymaktadır. Sosyal alt boyutunda ise, anne-babalar ile öğretmenlerin puan ortalamalarının eşit olduğu görülmektedir.

Çalışmanın öz-yönetim alt boyutlarını içeren değerler incelenecek olursa, çocuğun kendi düşünceleri doğrultusunda hareket etmesi, pek çok konuda meraklı olması, sorumluluk sahibi olması, hayal gücünü kullanması, olayların neden ve nasıl olduğuna ilgili olması ve kendine yeterli olmasını kapsamaktadır. Uyma alt boyutunda: kendini ve giyeceklerini temiz tutması, yetişkinlere karşı terbiyeli olması, ebeveynlerine ahlaklı ve iyi huylu olması, temiz ve düzenli olması, iyi bir öğrenci olması ve öğretmenlerine itaat etmesi değerlerini içermektedir. Sosyal alt boyutunda ise, diğer çocuklara karşı nazik olma, nazik ve saygılı olma ve insanlarla iyi geçinme değerlerini kapsamaktadır. Bu konuda yapılan çalışmalara bakıldığında Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği'nin içerdiği değerler birçok çalışmada vurgulanarak ele alınmıştır.

Çalışmamızın bulgularına bakıldığında sosyal alt boyutunda bulunan değerlerin aileler ve öğretmenler tarafından farklılık yaratmadığı görülmüştür. Uyma alt boyutunda bulunan değerlerin puanlarına bakıldığında öğretmenlerin uyma alt boyutunda bulunan değerlere daha fazla önem verdikleri görülmüştür. Öz-yönetim alt boyutunda bulunan değerlere ise tam tersi olarak öğretmenler daha az önem verir iken, ailelerin daha fazla önem verdikleri puanlamalar sonucunda saptanmıştır.

Araştırmadan elde edilen veriler genel olarak değerlendirildiğinde, anne-babaların değer eğitiminin kim/kimler tarafından verilmesi gerektiğine ilişkin görüşlerine bakıldığında, her iki grubun aile-öğretmen cevabını verdikleri görülmektedir. Anne-babaların değer eğitime yönelik bilgi düzeylerine ilişkin görüşleri incelendiğinde, annelerin yüksek babaların ise, orta düzeyde bilgiye sahip oldukları görülmektedir.

Öğretmenlerin değer eğitimi kim/kimler tarafından verilmesi gerektiğine ilişkin görüşlerine bakıldığında, katılımcı erkek ve kadın öğretmenlerin ağırlıklı olarak aile-öğretmen cevabını verdikleri görülmektedir. Öğretmenlerin değer eğitime yönelik bilgi düzeylerine ilişkin görüşleri incelendiğinde, kadın öğretmenlerin yüksek, erkek öğretmenlerin ise orta düzeyde bilgiye sahip oldukları belirlenmiştir.

Anne-babaların ve öğretmenlerin değer eğitimi kapsamında çocuklara kazandırılması gereken temel değerlere ilişkin görüşlerini incelendiğinde, anne-babalar; saygı, iş birliği, nezaket, empati, sevgi değerlerini belirtirken, öğretmenler saygı, dürüstlük, ahlaklı olma, sevgi, paylaşım, yardımlaşma değerlerinin daha öncelikli olduğunu savunmaktadır.

Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği Puanlarının ailelerin gelir düzeylerine göre, uyma alt boyutunda orta gelir düzeyi belirtilirken, öz-yönetim ve sosyal alt boyutunda yüksek gelir ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Anne ve babaların eğitim durumlarına göre bakıldığında, uyma alt boyutunda lise ve altı, öz-yönetim alt boyutunda lisans üstü ve sosyal alt boyutunda önlisans ve lisans olarak belirten ailelerin ortalamalarının yüksek olduğu görülmektedir.

Öğretmenlerin kıdem yılına göre, uyma ve sosyal alt boyutunda 8 ve üstü kıdem yılı, öz-yönetim alt boyutunda 1-3 yıl kıdem yılına sahip öğretmenlerin ortalamalarının yüksek olduğu saptanmıştır. Öğretmenlerin çalıştıkları kurum çeşitlerine göre uyma ve sosyal alt boyutunda özel anaokulunda çalıştıkları belirtilirken, öz-yönetim alt boyutunda devlet anaokulunda çalışan öğretmenlerin ortalamalarının yüksek olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin mezun oldukları bölüme göre ortalamalarına bakıldığında, uyma, öz-yönetim ve sosyal alt boyutunda okul öncesi öğretmenlerin çoğunlukta olduğu görülmektedir.

Anne-babaların ve öğretmenlerin Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği alt boyut puanları incelendiğinde,uyuma alt boyutunun puan ortalamaları öğretmen, öz-yönetim alt boyutunda ise anne-baba cevabı veren katılımcıların ortalamalarının yüksek olduğu, sosyal alt boyutunda ise ortalamaların eşit olduğu görülmektedir.

Bölüm 6

ÖNERİLER

Bu çalışmada 4-5 yaş çocuğuna sahip anne babaların ve öğretmenlerin değer eğitimine yönelik görüşleri incelenmiştir. Anne-babaların ve öğretmenlerin değer eğitimine yönelik görüşlerinin incelenmesi amaçlanarak yapılan araştırma KKTC’de yapılmış olan ilk çalışmadır. Bu araştırmanın gerçekleştirilmesi sonucunda değerlerin ve değer eğitiminin aile ve öğretmenler için önemsendiği ile birlikte aile-öğretmen iş birliğinin de bu süreçte çok büyük önemi olduğu belirtilmiştir. Değer eğitiminin erken dönemde ilk aile ile başladığı daha sonraki süreçte ise okul ve aile ile birlikte yürütülmesinin önemi savunulmuştur. Ailelerin ve öğretmenlerin öncelikli önem verdikleri değerlerin benzer olduğu ortaya konulmuştur. Bu bölümde, çalışmada elde edilen bulgulara bağlı sonuçlar doğrultusunda geliştirilen araştırmacılara ve uygulamaya yönelik önerilere yer verilmektedir.

6.1 Araştırmacılara Yönelik Öneriler

1. Araştırma 2019-2020 eğitim-öğretim yılında Kıbrıs’ın Gazimağusa ilçesinde gerçekleştirilmiştir. Kıbrıs adasında anne-babalar ile öğretmenlerin değerler eğitimine ilişkin yaklaşımlarını daha kapsamlı değerlendirmek amacıyla çalışmanın diğer bölgelerde ve daha geniş bir örneklem ile gerçekleştirilmesi önerilir. Diğer ilçelerde de uygulanması önerilebilir.
2. Bu çalışmada kullanılan ölçme aracı ile birlikte, ailelerin değerlere ilişkin anlayışları ve değer eğitiminde beklentilerini belirlemek amacıyla farklı ölçme araçları yoluyla verilerin toplanması önerilir. Eğitim kurumlarının

değer eğitimine program içerisinde yer vermeleri ve öğretmenlere değer eğitimi konuları ile ilgili hizmet içi eğitim verilmesi önerilir. Öğretmenlerin alacakları hizmet içi eğitimleri ile ailelere değer eğitiminin çocuğa kazandırılması sürecinde klavuzluk edebilirler. Böylelikle aileler ve öğretmenler birliktelik içerisinde olurlar.

3. Anne–babaların değer eğitimine ilişkin gereksinimleri belirlenerek, çocukların gelişim özellikleri doğrultusunda hazırlanacak eğitim programı ile anne-babalar bilgilendirilebilir.
4. Okulöncesi eğitim programlarında değer eğitiminin yeri ve önemi tekrardan güncellenerek çocuklara evrensel değerlerin kazandırılması sağlanabilir.
5. Çocukların ilk karşılaştıkları öğretmen okulöncesi öğretmenleridir. Okul öncesi eğitiminde çocuklar öğretmenlerini rol model olarak davranışları ve becerileri edinmektedir.
6. Çalışmanın veri toplama aracı olan ‘‘Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği’’ anasınıfına devam eden çocuklar ve anasınıfına devam etmeyen çocuklara uygulanarak gruplar karşılaştırılabilir.

6.2 Uygulamaya Yönelik Öneriler

1. Değer ve değer eğitimi konularına yönelik deneysel araştırmalar yapılabilir. Aileler ve çocuklara yada öğretmenlere ve çocuklara değer eğitimi konusu ile ilgili program uygulanarak, uygulamanın öncesinde ve sonrasında sonuçların incelenmesine yönelik ve buna benzer deneysel çalışmalar yapılabilir.
2. Okul öncesi eğitim sürecinde değer eğitimi konusuyla ilgili KKTC’de nitel ve nicel çalışmalar arttırılmalı ve yaygınlaştırılmalıdır. Okul öncesi öğretmenlerinin değer eğitimiyle ilgili program ve etkinlik açısından uygulayıp uygulayamadıkları, uygulayamıyorlarsa nedenleri araştırılabilir.

3. Bu araştırma okul öncesi 4-5 yaş öğrencilerinin anne-baba ve öğretmenlerinin görüşleri üzerine yapılmıştır. Farklı yaş gruplarına ve ya ilköğretimde öğrenim gören çocukların anne-babaları ve öğretmenleri üzerinde de benzer çalışmalar yapılabilir.
4. Okul öncesi eğitim programları, çocukların değer kazanım konusundaki gereksinimlerini göz önünde bulundurarak düzenlemekle birlikte, destekleyici çalışmalar ve etkinlikler ile zenginleştirilebilir.

KAYNAKLAR

- Altan, M. Z. (2011). Çoklu Zekâ Kuramı ve Değerler Eğitimi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 1(4), 54-57.
- Akbaş, O. (2004). *Türk Milli Eğitim Sisteminin Duyuşsal Amaçlarının İlköğretim Iı. Kademedeki Gerçekleşme Derecesinin Değerlendirilmesi. Doktora Tezi.* Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Akbaş, O. (2008). Değer Eğitimi Akımlarına Genel Bir Bakış. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6 (16), 19-27.
- Akdemir, S. (2012). *Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Programındaki Değerlerle İlgili Görüşleri ve Bunların Kazandırılmasına İlişkin Uygulamaları*, Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Akman, B. (2011). Okul Öncesi Dönem Değerler Eğitiminde Ailenin Rolü. *Okul Öncesi Dönemde Değerler Eğitimi*, 149-164.
- Aktaş, N. (2010). *İlköğretim Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Programında Verilen Değerlerin Edinme Düzeyleri (Erzincan Örneği)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

Aktepe, V. ve Yel, S. (2009). İlköğretim Öğretmenlerinin Değer Yargılarının Betimlenmesi: Kırşehir İli Örneği. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7 (3), 607-622.

Alıcı, A. (2012). *Yeni görgü kuralları. Geliştirilmiş Yeni Baskı*. İstanbul: Elma.

Alisinanoğlu, F. ve Özbey, S. (2009). Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği'nin Geçerlilik ve Güvenirlilik Çalışması. *Mesleki Eğitim Fakültesi Dergisi*. 4(1), 173-198.

Alpöge, G. (2011). *Okul Öncesinde Değerler Eğitimi*. Ankara: Bilgi Yayınevi

Altan, M. Z. (2011). Çoklu Zekâ Kuramı ve Değerler Eğitimi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 1(4), 53-57.

Aral, N. ve Kadan, G. (2018). 2013 Okul Öncesi Eğitim Programının Değerler Eğitimi Bağlamında İncelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 2(1), 113-131.

Arı, M. (2003). Türkiye'de Erken Çocukluk Eğitimi ve Kalitenin Önemi(Editör: M.Sevinç). *Erken Çocuklukta Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar* Ankara: Morpa Kültür Yayınları.

Arıkan, A. (2011). Değerler Eğitiminin Tanımı, Önemi ve Kapsamı. *Okulöncesi Dönemde Değerler Eğitimi*, 1-26.

Asan, T., Ekşi F., Doğan, A. ve Ekşi, H. (2008). Bireysel Değerler Envanteri'nin Dilsel Eşdeğerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 27(27), 15-38.

Aslan, M. (2011). *İlköğretimde Karakter Eğitimi ve Öğrencilere Kazandırılması Gereken Değerler*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Astill, B. R., Feather, N. T. and Keeves, J. P. (2002). A Multilevel Analysis of the Effects of Parents, Teachers and Schools on Student Values. *Social Psychology Education*, 5(4), 345-363.

Atay, M. (2011). *Erken Çocukluk Döneminde Gelişim 2*. Ankara: Kök.

Avcı, N. (2007). *Üniversite Gençliğinin Bireysel ve Toplumsal Değerlere İlgisi ve Bakışı: Süleyman Demirel Üniversitesi Örneği*, Değerler ve Eğitimi Uluslar Arası Sempozyumu, DEM Yayınları, 819-851.

Aydın, M. Z. (2003). Ailede Ahlak Eğitimi. *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 7 (2), 125-158.

Aydın, M. Z. (2010). Okulda Değerler Eğitimi. *Eğitime Bakış*, Ankara, 6(18), 16-19.

Aydın, M. Z. ve Akyol Gürler, Ş. (2012). *Okulda Değerler Eğitimi*. Ankara : Nobel Yayıncılık.

Aydın, M. Z ve Akyol Gürler, Ş. (2013). *Okulda Değerler Eğitimi: Yöntemler-Etkinlikler -Kaynaklar*. Ankara: Nobel.

Aydın, M. Z. ve Akyol Gürler, Ş. (2014). *Okulda Değerler Eğitimi: Yöntemler-Etkinlikler-Kaynaklar (4.Basım)*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Azizoğlu, Ç., Gökmenoğlu, T., ve Ünal Bozcan, E. (2018). Çocuk Kitaplarında Değerler: KKTC’de Örtük Program Bağlamında Bir Çalışma. *Başkent University Journal of Education*, 5(2),122-138.

Bacanlı, H. (2006). *Duyuşsal Davranış Eğitimi*. (3. basım). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Balcı, F. A. ve Yanpar Yelken, T. (2010). İlköğretim Öğretmenlerinin “Değer” Kavramına Yükladıkları Anlamlar. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39(39), 81-90.

Bardi, A. and Schwartz, S. H. (2003). Values and behavior: Strength and Structure of Relations. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 29(10), 1207-1220.

Bauer, D. (1994). *Valeurs Du Moment, Valeurs a Transmettre*. Paris: CREDOC , ISSN 0295-9976, N° 84 – 28 février 1994.

Baydar, P. (2009). *İlköğretim Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Programında Belirlenen Değerlerin Kazanım Düzeyleri ve Bu Süreçte Yaşanılan Sorunların*

Değerlendirilmesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Belda, A. (2012). *İlköğretim Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersindeki Değerlerin Kazanılma Düzeyinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

Belet, Ş. D. ve Deveci, H. (2008). *Türkçe Ders Kitaplarının Değerler Bakımından İncelenmesi*. VII. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumunda Sunuldu, Çanakkale.

Benazus, H. (2002). *Sevginin Gizemi Sevgi Tapınağı*. (Ç. Erendağ, Çev.). Birinci Basım. İstanbul: Sistem.

Berkowitz M.V. (2011). What Works in Values Education. *International Journal of Educational Research*, 50, 153–158.

Bilgin, M.; Yazgan İnanç, B. ve Kılıç Atıcı, M. (2007). *Gelişim Psikolojisi: Çocuk ve Ergenlerde Gelişim*. Ankara: Pegem A.

Bolay, S. H. (2007). Değerlerimiz ve Günlük Hayat. *Değerler Eğitimi Merkezi Dergisi*, 1(1), 12-19.

Bono, E. D. (2007). *6 Değer Madalyası: 21. Yüzyılda Başarının Anahtarı*. Çev. Selen Y. Kölay. İstanbul, Remzi Kitabevi.

- Bruno, L. F. ve Lay, E. G. (2006). Personal Values and Leadership Effectiveness. *Journal of Business Research*, 61(6), 678-683.
- Brannon, D. (2008). Character Education- A Joint Responsibility. *Condensed From Kappa Delta Pi Record*, 44(2), 62-65.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, K. E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F.,(2014). *Bilimsel Araştırmanın Temelleri: Bilimsel Araştırmanın Yöntemleri İçinde*. (9. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş. (2009). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. (10. Basım). Ankara: Pegem.
- Checkoway, B. (2001). *Young People as Competent Citizens*. Journal of Education. Vol. 72..
- Coşkun, D. (2011). *İlköğretim Birinci Kademe 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitimi Denizli İli Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi.
- Coşkun Ergin, D. ve Ekşi, H. (2012). Okul Öncesi Eğitimdeki Bir Grup Çocuğa Uygulanan Değerler Eğitimi Programının Sosyal Becerilere Etkisi. 21.Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildiri Özetleri Kitabı, 12-14 Eylül, İstanbul, Türkiye.

- Çalışkur, A. (2010). *Psikolojide Değerler ve Gençlik*. İstanbul: Papatya Yayıncılık Eğitim.
- Çağlar, A. (2005). Okul Öncesi Dönemde Değerler Eğitimi [Values In Early Childhood Period]. *Erken Çocuklukta Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar*. İstanbul: Morpa Kültür.
- Çengelci, T. (2010). *İlköğretim Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitiminin Gerçekleştirilmesine İlişkin Bir Durum Çalışması*. Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi.
- Çetingöz, D. (2015). Okul Öncesi Eğitimi Öğretmen Adaylarının Değerler Eğitimde Öğretmenin Rolüne İlişkin Görüşleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 19(3), 33-52.
- Çetin, Ş. (2015). Milli Değerlerin Öğretimine Yönelik Tutum Ölçeği (Mdötö) Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 10(11), 447-460.
- Çiftçi, N. (2003). Kohlberg'in Bilişsel Ahlak Gelişimi Teorisi: Ahlak ve Demokrasi Eğitimi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(1), 43-77.
- De Ruyter, DJ (2002). Anlamalı Eğitim Hakkı: Değerlerin ve İnançların Rolü. *İnançlar ve Değerler Dergisi*, 23 (1), 33-42.

Demirbaş, M. ve Yağbasan, R. (2005). Sosyal Öğrenme Teorisine Dayalı Öğretim Etkinliklerinin, Öğrencilerin Bilimsel Tutumlarının Kalıcılığına Olan Etkisinin İncelenmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 363-382.

Demirhaniscan, C. (2007). “İlköğretim Düzeyinde Değerler Eğitimi Programının Etkiliği”. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Dereli İman, E. (2014). Değerler Eğitimi Programının 5-6 Yaş Çocukların Sosyal Gelişimine Etkisi: Sosyal Beceri, Psiko-sosyal Gelişim ve Sosyal Problem Çözme Becerisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*. 14(1), 249-269.

Deveci, H. (2015). Value Education Through Distance Learning: Opinions of Students Who Already Completed Value Education. *Turkish Online Journal of Distance Education-TOJDE* 16(1), 112-126.

Dhall, D.C. (2008). *Role of Family Environment and Value Education for Student Development*. Kalpaz Publications.

Diaz, C. (2009). *Değerler Eğitiminde On Anahtar Sözcük*. (B.Yıldırım, Çev.).İstanbul: Gün yayıncılık.

Dilmaç, B. (2002). *İnsanca Değerler Eğitimi*. Ankara: Nobel Yayınları.

- Dilmaç, B., Deniz, M. ve Deniz, M. E. (2009). Üniversite Öğrencilerinin Öz-Anlayışları İle Değer Tercihlerinin İncelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7(18), 9-24.
- Dinç, B. (2011). “Okul Öncesi Dönemde Değerler Eğitimi” (Ünite 4) Açık Öğretim Fakültesi Okul Öncesi Öğretmenliği Lisans Programı T.C. Anadolu Üniversitesi Yayın no: 2301 Açık Öğretim Fakültesi Yayın No: 1298.
- Doğan, İ. (2004). *Sosyoloji Kavramlar ve Sorunlar*. Ankara: Pegem A Yayınları.
- Doğan, İ. (2007). Türk Eğitim Sisteminde Değer Sorunu. *Değerler ve Eğitimi*. Kaymakcan, R.,
- Doğanay, A. (2009). *Değerler Eğitimi, Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Peğem A Yayıncılık, Ankara.
- Doğanay, A. ve Sarı, A. G. M. (2004). İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerine Temel Demokratik Değerlerin Kazandırılma Düzeyi ve Bu Değerlerin Kazandırılması Sürecinde Açık Ve Örtük Programın Etkilerinin Karşılaştırılması (). *Kuram Ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 39(39), 356-383.
- Döring, A. K. (2008). *Assessment of Children’s Values: The Development of a Picturebased Instrument*. Dissertation Thesis, University of Munster, Munster.

- Döring, A. K, Blauensteiner, A., Aryus, K., Drögekamp, L. ve Bilsky, W. (2010). Değerlerin erken yaşta değerlendirilmesi: Çocuklar için resim tabanlı değer araştırması (PBVS-C). *Kişilik değerlendirme dergisi* , 92(5), 439-448.
- Durgel, E. (2011). *Parenting Beliefs and Practices of Turkish Immigrant Mothers in Western Europe. Dissertation Thesis*, University of Tillburg, Holland..
- Ekinci, Y. (2015). Sosyal ve Duygusal Öğrenme. “Ahilik ve Hoşgörü”. *Türkiye Özel Okullar Derneği Dergisi*. 8(34).
- Ekşi, H. (2003). “Temel İnsanî Değerlerin Kazandırılmasında Bir Yaklaşım: Karakter Eğitimi Programları” Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Değerler Eğitimi Dergisi, 1(1), 79-96.
- Ekşi, A. (2006). *Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 9. sınıf Ders Kitabı*. Ankara: MEB Yayınları.
- Elbir, B. ve Bağcı, C. (2013). “Değerler Eğitimi Üzerine Yapılmış Lisansüstü Düzeyindeki Çalışmaların Değerlendirilmesi”, *Turkish Studies*, 8(1), 1321-1333.
- El Hassan, K. ve Kahil, R. (2005). “Yaşayan Değerler: Bir Eğitim Programı” nın Lübnan'da Özel Bir Okuldaki İlkokul Öğrencilerinin Davranış ve Tutumları Üzerindeki Etkisi. *Erken Çocukluk Eğitimi Dergisi* , 33 (2), 81-90.

- Erikli, S. (2016). *Okul Öncesi Çocukları İçin Bir Değerler Eğitimi Programının Geliştirilmesi ve Uygulanması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Erkuş, S. (2012). *Okul Öncesi Öğretmenlerinin Okul Öncesi Eğitim Programındaki Değerler Eğitimine İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Diyarbakır: Dicle Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Fichter, J. (2009). *Sosyoloji Nedir*. (Çev. Nilgün Çelebi). Ankara, (Eserin Aslının Yayın Tarihi 1990).
- Fidan, N. K. (2009). Öğretmen Adaylarının Değer Öğretimine İlişkin Görüşleri. *Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi*, 2(20), 1-18.
- Galbraith, S. and Stephenson, H. B. (1993). Decision Rules Used By Male and Female Business Students in Making Ethical Value Judgments: Another Look. *Journal of Business Ethics*, 12(3), 227-233.
- Gökçek, S. (2007). “5-6 Yaş Çocukları İçin Hazırlanan Karakter Eğitimi Programının Etkisinin İncelenmesi” Yüksek Lisans Tezi Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı, İstanbul.
- Gömlüksiz, N. M. ve Cüro, E. (2011). Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Yer Alan Değerlere İlişkin Öğrenci Tutumlarının Değerlendirilmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(1), 95-134.

- Güngör, E. (2000). *Değerler Psikolojisi Üzerine Araştırmalar*. İstanbul: Ötüken yayınları.
- Gürşimşek, I. Anne Babaların Çocuk Yetiştirme ve Eğitimine İlişkin İnanç ve Değerleri. *Proceedings of International Conference on Educational Sciences-ICES 08*, Vol II, p. 916-926, 2009.
- Güven, S. (2010). *Vatandaşlık ve Vatandaşlık Eğitimi Üzerine Bir Durum Çalışması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Hall, D., Guo, Y. and Davis, R. A. (2003). Developing a Value-Based Decision-Making Model For Inquiring Organizations. *Proceedings of the 36th Hawaii International Conference on System Sciences– 2003*, Hawaii.
- Halstead, J. M. and Taylor, M. J. (2000). Learning and Teaching About Values: A Review of Recent Research. *Cambridge Journal of Education*. 30(2), 169-202.
- Hökelekli, H. (2011). *Ailede, Okulda ve Toplumda Değerler Psikolojisi ve Eğitimi*. İstanbul, Timaş Yayınları.
- Hökelekli, H. (2013). *Değerler Psikolojisi ve Eğitimi (Ailede, Okulda, Toplumda)*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Hökelekli, H. ve Gündüz, T. (2007). *Üstün Yetenekli Çocukların Değer Yönelimleri ve Eğitimleri Değerler ve Eğitimi*. İstanbul, Dem Yayınları.

- İşcan D, C. (2007). *İlköğretim Düzeyinde Değerler Eğitimi Programının Etkililiği*. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Johansson, E. (2002). “Morality in Preschool Interaction: Teachers’ Strategies for Working with Children’s Morality.” *Early Child Development and Care*, 172(2), 203-221.
- Joshi, P. L. (2007). *Enhancing Educational and Cultural Values (Value-Based Education) Among Students in Persian Gulf-Based Indian Schools: A Study*. University of Bahrain: Thesis
- Gow, J. I. and Wilson, W. S. (2014). “Speaking What Truth to Whom? The Uneasy Relationship Between Practitioner and Academic Knowledge in Public Administration”, *Canadian Public Administration* 57(1), 118-137.
- Kale, N. (2007). Nasıl Bir Değerler Eğitimi? *Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu*, 313– 322, İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları.
- Karalar, R. ve Kiracı, H. (2010). Bireysel Değerlerin Sürdürülebilir Tüketim Davranışı Üzerindeki Etkisini Belirlemeye Yönelik Öğretmenler Üzerinde Bir Araştırma. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 79-106.
- Karatekin, K., Gençtürk, E. ve Kılıçoğlu, G. (2013). Öğrenci, Sosyal Bilgiler Öğretmen Adayı ve Öğretmenlerin Değer Hiyerarşisi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(14), 411-459.

- Keskin, Y. (2008). *Türkiye’de Sosyal Bilgiler Öğretimi Programlarında Değerler Eğitimi: Tarihsel Gelişim, 1998 ve 2004 Programlarının Etkinliğinin Araştırılması* (Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kılıç, A. (2002). " Duyuşsal Alan Özellikleri ve Bireye Kazandırılması", *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 8, 153-164.
- Kirschenbaum, H. (2000). From Values Clarification to Character Education: A
- Kaymakcan, R. ve Meydan, H. (2011). *Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Programları ve Öğretmenlerine Göre Değerler Eğitimi*. Değerler Eğitimi Dergisi, 9(21), 27-51
- Knafo, A. (2003). *Authoritarians, the Next Generation: Values and Bullying Among Adolescent Children of Authoritarian Fathers*. *Analyses of Social Issues and Public Policy*. 3(1) 199-204.
- Koç, K. (2007), *İlköğretim 7. Sınıflarda Okutulan Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi Dersinde Öğrenciye Kazandırılması Amaçlanan Evrensel Değerlere İlişkin Tutumlar Üzerinde Öğretim Sürecinin Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Kohlberg, L. (1975). *Stages of Moral Development as a Basis for Moral Education*. Toronto: University of Toronto Press.
- Köknel, Ö. (2007). *Çatışan Değerlerimiz*, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi, 17

- Köylü, M. (2016). Aile Değerler Eğitimi. M. Köylü İçinde, *Teoriden Pratiğe Değerler Eğitimi* (S. 105-130). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık..
- Kurtoğlu, A. (2004). *Günlük Hayatımızda Nezaket ve Görgü*. 3.Baskı. İstanbul: Timaş.
- Kuşdil, E. ve Kağıtçıbaşı Ç. (2000). “Türk Öğretmenlerinin Değer Yönelimleri ve Schwartz Değer Kuramı [Value Orientations of Turkish Teachers and Schwartz’s Theory of Values],” *Türk Psikoloji Dergisi*, 15(45), 59-76.
- Lovat, T. (2011). Values Education and Holistic Learning: Updated Research Perspectives. *International Journal of Educational Research*, 50 (3), 148-152.
- May, H. (2010). *Aristotle's Ethics Moral Development and Human Nature*. London: Continuum.
- Meb. (2005a). *İlköğretim 1, 2 ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu*. Ankara: Meb Yayınları.
- MEB. (2005b). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 4.-5. Sınıf Öğretim Programı ve Kılavuzu*. Ankara: Meb Yayınları.
- MEB. (2006). *36-72 Aylık Çocuklar İçin Okul Öncesi Eğitim Programı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.

- Mehmedoğlu, Y. (2006b). Evrenselleşebilirlik ve Ahlak, Yurdağul Mehmedoğlu, Ali Ulvi Mehmedoğlu (Editörler). *Küreselleşme Ahlak ve Değerler*. İstanbul. Litera Yayıncılık, S.155-166.
- Meydan, H. (2014). Okulda Değerler Eğitiminin Yeri ve Değerler Eğitimi Yaklaşımları Üzerine Bir Değerlendirme, *Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1(1), 93-108
- Mısırlı, İ. (2011). *Görgü, Nezaket ve Protokol: Kurallar Uygulamalar*. 3. Baskı. İstanbul: Detay.
- Miller, M. B (2013). *Çevrimiçi Bir Kursa Katılım: Öğrencilerin Bakış Açısı* (Doktora Tezi, Nebraska Üniversitesi-Lincoln).
- Neslitürk, S. (2013). “*Anne Değerler Eğitimi Programının 5–6 Yaş Çocuklarının Sosyal Beceri Düzeyine Etkisi*”. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Neslitürk, S. ve Çeliköz, N. (2015). Okul Öncesi Değerler Ölçeği Aile ve Öğretmen Formunun Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24, 19-42.
- Ogelman, H. G. ve Sarıkaya, H. E. (2015). Okul Öncesi Eğitimi Öğretmenlerinin Değerler Eğitimi Konusundaki Görüşleri: Denizli İli Örneği. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29, 81-100.

Oktay, A. (2000). *Yaşamın Sihirli Yılları: Okul Öncesi Dönem*. (2. Baskı). İstanbul: Epsilon Yayıncılık.

Oktay, A. (2010). Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretimin Çocuğun Yaşamındaki Yeri ve Önemi. İçinde Ayla Oktay (Edt). *İlköğretime Hazırlık ve İlköğretim Programları*. Ankara: Pegem Yayıncılık.

Önder, M. (2011). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Aile Eğitimi. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 15(1), 377-386.

Özden, Y. (2002). *Eğitimde Dönüşüm Eğitimde Yeni Değerler*. Ankara: Pegem Yayıncılık.

Özensel, E. (2003). *Sosyolojik Bir Olgu Olarak Değer*. Değerler Eğitimi Dergisi, 1(3), 217-239.

Özkan, R. (2006). “*Türk Eğitim Sisteminde Himayeci Değerler İlköğretim Ders Kitapları Örneği*.” Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi. Ankara

Özkan, R. (2010). Türk Eğitim Sisteminde Himayeci Değerler. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(1), 1124-1141.

Özlem, D. (2002). *Kavramlar ve Tarihleri I*. İstanbul, İnkılap Kitapevi.

- Öztürk, E. (2009). Hayat Bilgisi Dersinde Değer Eğitimi ve Örnek Uygulamalar. Selahiddin Öğülmüş, (Ed.), *İlköğretim Hayat Bilgisi Öğretimi ve Öğretmen El Kitabı*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları
- Öztürk Samur, A. (2011). “*Ayrıntılı Değerler Eğitimi Programının 6 Yaş Çocuklarının Sosyal ve Duygusal Gelişimine Etkisi*”. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Rokeach, M. (1973). *The Nature of Human Values*. Newyork: The Free Press.
- Sarı, E. (2005). Öğretmen Adaylarının Değer Tercihleri: Giresun Eğitim Fakültesi Örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 3 (10), 73–88.
- Sapsağlam, Ö. (2017). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Değer Algılarının Çizdikleri Resimler ve Sözlü Anlatımlarına Göre İncelenmesi: Sorumluluk Değeri Örneği. *Eğitim ve Bilim*, 42 (189), 287-303.
- Sapsağlam, Ö. ve Ömeroğlu, E. (2015). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Eğitim Programlarında Değerler Eğitimine Yer Verme Düzeylerinin Belirlenmesi, *International Journal of Eurasia Social Sciences*, 6(21), 244-264.
- Senemoğlu, N. (2007). *Gelişim Öğrenme ve Öğretim*. Ankara: Gönül Yayıncılık.
- Senemoğlu, N. (2010). *Gelişim Öğrenme ve Öğretim: Kuramdan Uygulamaya*. Ankara: Gazi Kitabevi.

Schaefer, E. S. and Edgerton, M. (1985). Parent and Child Correlates of Parental Modernity. In I.E. Sigel (Ed.), *Parental Belief Systems*, 287-318. Hillsdale, NJ: Erlbaum.

Schwartz, S. H. (1992). *Universals in the Content Structure of Values: Theoretical Advances and Empirical Tests in 20 Countries*. In Zanna (Ed.). *Advances in Experimental Social Psychology* (Vol. 25, pp. 1-65). New York: Academic Pres.

Schwartz, S. H. (1994). Are There Universal Aspects in the Structure and Content of Human Values? *Journal of Social Issues*, 50 (4), 19-45. [Http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.15404560.1994.tb01196.x/full](http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.15404560.1994.tb01196.x/full) Sitesinden 19 Ağustos 2017 Tarihinde Alınmıştır.

Selvitopu, A., Bora, V. V ve Taş, A. (2015). Ortaöğretim Öğrencilerine Kazandırılması Gereken Değerlere İlişkin Velilerin Okuldan Beklentileri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 23 (3), 979-994.

Sezer, T. (2008). *İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Sorumluluk Değerinin Öğretimine İlişkin Öğretmen Görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Schwartz, S. H (1992). Değerlerin İçeriği ve Yapısındaki Evrenseller: 20 Ülkede Teorik Gelişmeler ve Ampirik Testler. *Deneysel Sosyal Psikolojideki Gelişmeler*, 25 (1), 1-65.

Schwartz, S. H. (1994). Are There Universal Aspects in the Structure and Contents of Human Values? *Journal of Social Issues*, 50(4), 19-45.

Silah, M. (2005). *Sosyal Psikoloji Davranış Bilimi* (2. baskı). Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Singh, M. and Lu, M. (2003). Exploring the Function of Heroes and Heroines in Children Literature From Around the World. (ERIC No. ED477609). [Www.Eric.Ed.Gov](http://www.eric.ed.gov) (08.07.2013).

Söylemez, S. (2007). *Çocuk ve Disiplin. "Çocuğumu Nasıl Yetiştirmeliyim"*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

Sridhar, Y. N. (2001). Value Development. A Parent Education Seminar on the Value Development of Children. *Journal Article*.

Stephenson, J., Ling, L., Burman, E. and Cooper, M. (2005). *Values in Education*. New York: Routledge.

Şahin, H. (2017). Resmi Anaokuluna Devam Eden Çocukların Öğretmen Görüşlerine Gören Sahip Oldukları Değer Düzeylerinin Belirlenmesi. *Turkish Studies Dergisi*, 12(28), 663-680.

- Şen, M. (2012). *Okul Öncesi Dönem Değerler Eğitiminde Öğretmenin ve Okulun Rolü*. İçinde A. Arıkan, *Okul Öncesi Dönemde Değerler Eğitimi*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Şen, Ü. (2007). *Millî Eğitim Bakanlığının 2005 Yılında Tavsiye Ettiği 100 Temel Eser Yoluyla Türkçe Eğitimde Değerler Öğretimi Üzerine Bir Araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Şişman, M. (2002). *Örgütler ve Kültürler*. Ankara: Pegem-A Yayıncılık.
- Taçman, M. (2006). İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin Demokratik Tutumları. *Cypriot Journal of Educational Sciences*, 1(1), 30-46.
- Tarçoçin, S., Berktaş, D. ve Uyanık Balat, G.(2013). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Sınıf İçi Etkinliklerde Çocuklarla Olan İletişimlerinde Kullandıkları Değerlerin İncelenmesi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 3(2), 37-49.
- Tatar, A. F. (2009). *Okul Öncesi Eğitiminde (5-6 Yaş) Hoşgörü Eğitimi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Tepecik, B. (2008). *Sosyal Bilgiler Dersinde Sorumluluk Değerinin Kazandırılmasına İlişkin Öğretmen Görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Programı, Eskişehir.

Terzis N. P. (Ed.),. (2007). Affective Development Education and Values: The Turkish Case. *Education and Values in the Balkan Countries*. Greece: PUBLISHING HOUSE KYRIAKIDIS BROTHERS S. A.

Turan, S. ve Aktan D. (2008). Okul Hayatında Var Olan ve Olması Düşünülen Sosyal Değerler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 227-259.

Türk, İ. (2009). *Değerler Eğitiminde Saygı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Tdk. (2014). Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük.

Tdk. (2017). Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük.

Thornber, R. and Oğuz, E. (2013). Teachers' Views on Values Education: A Qualitative Study in Sweden and Turkey. *International Journal of Educational Research*, 59, 49-56.

Tokdemir, M. A. (2007). *Tarih Öğretmenlerinin Değerler ve Değer Eğitimi Hakkındaki Görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.

Tozlu, N. ve Topsakal, C. (2007). Avrupa Birliği'ne Uyum Çerçevesinde Değerler Eğitimi. *Toplum ve Değerler*. Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu, İstanbul:Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları.

Ulusoy, A. (Editör). (2002). *Gelişim ve Öğrenme*, Ankara: Anı.

Ulusoy, K. ve Dilmaç, B. (2014). *Değerler Eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.

Unesco, (2002). *Framework For Action on Values Education in Early Childhood. Reports Descriptive ,Multilingual/Bilingual Materials.*

Uyanık Balat, G. (2005). Değerler Eğitimi ve Değerler Eğitimi Programları. A.Oktay, ve Ö. Polat. Unutkan. (Der.), *Okul Öncesi Dönemde Güncel Konular*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

Uyanık Balat, G. (2006). *Okul Öncesi Dönemde Değerler Eğitimi Etkinlikleri*. Ankara: Kök Yayıncılık.

Uyanık Balat, G. (2011). Okul Öncesinde Değerler Eğitimi Uygulamaları (Edt. Arzu Arıkan). *Okulöncesi Dönemde Değerler Eğitimi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.

Uyanık Balat, G. (2013) *Okul Öncesi Eğitime Giriş*. Ankara: Pegem Yayıncılık.

Uyanık Balat, G. ve Balaban Dağal, A. (2006). *Okul Öncesi Dönemde Değerler Eğitimi Etkinlikleri*, Ankara: Kök Yayıncılık

Uyanık Balat, G. ve Balaban Dağal, A. (2009). *Okulöncesi Dönemde Değerler Eğitimi Etkinlikleri*. Ankara: Kök Yayıncılık.

- Uyanık Balat, G ve Balaban Dağal, A. (2011). *Okul Öncesi Dönemde Değerler Eğitimi Etkinlikleri*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Uyanık, Balat. G., Beceren, B. Ö. ve Özdemir, A. A (2011). Okul Öncesi Çocuklarının Bazı Evrensel Değerleri Kazanmalarına Yardımcı Olmaya İlişkin Ebeveyn Görüşlerinin Değerlendirilmesi. *Usul-Sosyal ve Davranış Bilimleri* , 15 , 908-912.
- Uzun, M. ve Köse, A. (2017). Okul Öncesi Eğitimde Değerler Eğitiminin Uygulanmasına Yönelik Öğretmen Görüşleri. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(23), 305-338.
- Watson, J. (2001). Social Constructivism in the Classroom. *Support for Learning*, 16(3), 140-147.
- Yapıcı, H. (2015). Sosyal Bilgiler Öğretimi Üzerine Bir Bibliyografya Denemesi. *Uluslar Arası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4, 346- 364.
- Yazar, T. ve Erkuş, S. (2013), “Okul Öncesi Öğretmenlerinin Okul Öncesi Eğitim Programındaki Değerler Eğitimine İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi”, *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20,196-211
- Yazıcı, K. (2006). Değerler Eğitimine Genel Bir Bakış. *Türklük Dergisi*.
- Yel, S. ve Aladağ, S. (2009). *Sosyal Bilgilerde Değerlerin Öğretimi. Sosyal Bilgiler Öğretimi*. (Ed. Safran, M.) Pegem Akademi Yayınları, Ankara.

Yeşil, R. ve Aydın, D. (2007). Demokratik Değerlerin Eğitiminde Yöntem ve Zamanlama. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(2), 65-84.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. (9. Baskı). Ankara: Seçkin.

Yıldırım, K. (2009). Values Education Experiences of Turkish Class Teachers: A Phenomonological Approach. *Eurasian Journal of Educational Research*, 35, 165-184.

Yılmaz, E. (2009). Öğretmenlerin Değer Tercihlerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7(17), 109-128.

Yiğittir, S. ve Keleş, H. (2011). “Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitimine İlişkin Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri”, *Milli Eğitim Dergisi*, 40(189), 144-154.

Yiğittir, S. ve Öcal, A. (2010). İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin Değer Yönelimleri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (24), 407-416.

Yörükoğlu, A. (2003). Çocuk Ruh Sağlığı. Özgür Yayınları, İstanbul.

EKLER

**Ek 1: KKTC, Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı İlköğretim Dairesi
Müdürlüğü Ölçek Uygulama İzin Yazısı**

KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ
MİLLİ EĞİTİM VE KÜLTÜR BAKANLIĞI
İLKÖĞRETİM DAİRESİ MÜDÜRLÜĞÜ

Sayı : İÖD.0.00-006-19-E.1870

28 Mart 2019

Konu : Anket çalışma izni hk.

Sayın Burcu KUBAT

Müdürlüğümüze bağlı Gazimağusa bölgesi Okul Öncesi okullarındaki Öğretmen ve ailelere uygulamak istediğiniz "*Aile ve Öğretmenlerin Okul Öncesi Dönemde Değer Eğitime İlişkin Görüşler*" konulu çalışması, Talim ve Terbiye Dairesi Müdürlüğü tarafından incelenmiş yapılan inceleme sonucunda çalışmanın, araştırma etiği ilkeleri, katılımcıların gizlilik ve gönüllülük esaslarına bağlı olarak gerçekleştirilmesi **uygun görülmüştür**.

Çalışma uygulanmadan önce okul müdürlükleri ile temas kurulması ve tamamlandıktan sonra da sonuçların Talim ve Terbiye Dairesi Müdürlüğü'ne iletilmesinin yasa gereği olduğunu bildirir, gereğini saygı ile rica ederim.

 e-imzalıdır

İlksen VAROĞLU ATİK
Müdür

Not: 93/2007 sayılı Elektronik İmza Yasası'nın 6.maddesi gereği bu belge elektronik imza ile imzalanmıştır.

Evrak Doğrulama Kodu : IKELXAUHSWEHXMHEMXWD Evrak Takip Adresi: <http://dogrulama-cbys.gov.ct.tr>
Şht. Mehmet Hasan Tuna Sokak. No.5 Yenişehir 99010 LEFKOŞA
Tel: 2286893
Faks: 2287158

Bilgi için:Funda BİSTAN
Sekreter

**Ek 2: DAÜ, Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Ölçek
Uygulama Onay Yazısı**

 <p>Doğu Akdeniz Üniversitesi "Erdem, Bilgi, Gelişim"</p>	<p>Eastern Mediterranean University "Virtue, Knowledge, Advancement"</p>	<p>99628, Gazimağusa, KUZNEY KIBRIS / Famagusta, North Cyprus, via Mersin-10 TURKEY Tel: (+90) 392 630 1995 Faks/Fax: (+90) 392 630 2919 E-mail: bayek@emu.edu.tr</p>
<p>Etik Kurulu / Ethics Committee</p>		
<p>Sayı: ETK00-2019-0108</p>	<p>26.04.2019</p>	
<p>Konu: Etik Kurulu'na Başvurunuz Hk.</p>		
<p>Sayın Burcu Kubat</p>		
<p>Temel Eğitim Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi</p>		
<p>Doğu Akdeniz Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'nun 26.04.2019 tarih ve 2019/13-14 sayılı kararı doğrultusunda "Ailelerin ve Öğretmenlerin Okul Öncesi Dönemde Değer Eğitimine İlişkin Görüşleri" adlı çalışmanızı, Prof. Dr. Ayşe Işık Gürşimşek'in danışmanlığında araştırmanız, Bilimsel ve Araştırma Etiği açısından uygun bulunmuştur.</p>		
<p>Bilgilerinize rica ederim.</p>		
<p> Prof. Dr. Fatma Güven Lisaniler Etik Kurulu Başkanı</p>		
<p>FGL/ns.</p>		

Ek 3: Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu

DOĞU AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ AİLE BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ ONAM FORMU

Değerli anne-babalar,

“Ailelerin ve Öğretmenlerin Okul Öncesi Dönemde Değer Eğitimi İlişkin Görüşleri” isimli bu çalışma yoluyla okul öncesi dönemde değer eğitimi ilişkin görüşlerinizin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Yanıtlamamızı beklediğimiz veri toplama aracı üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde sizin çeşitli özelliklerinizi belirlemeye yönelik sorulardan oluşan “Aile Demografik Bilgi Formu” yer almaktadır. İkinci bölümde “Kohl Değerler Skalası” içerisinde farklı değerlere ilişkin görüşlerinizi belirlenmesine yönelik sorular bulunmaktadır. Üçüncü bölümde yer alan, “Okul Öncesi Değerler Ölçeği Aile Formu” ‘nda bulunan 30 ifade ile çocukların sahip oldukları bazı yeterliklere ilişkin değerlendirmenizin alınması amaçlanmaktadır. Doldurmanız istenilen ölçme aracına **kimliğinizi belirten bilgiler yazmanız gerekmektedir**. İfadelere vermiş olduğunuz yanıtlar gizli tutulup araştırmacı tarafından yürütülen tez kapsamında değerlendirilecek olup, **yanıtlarını başka bir yerde kullanılmayacaktır**. Sizlerden beklenen aşağıda yer alan ifadeleri dikkatli bir şekilde okumanız, hiçbir soruyu atlamadan yanıtlamanız ve sorulara gerçek görüşlerinizi yansıtmanızdır.

Bu araştırmaya katılmak tamamen **gönüllülük** esasına dayanmaktadır. Araştırmaya katılıp katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmayı bırakmaya hakkına sahiptir. Çalışma hakkında detaylı bilgi edinmek istediğiniz takdirde araştırmacının iletişim bilgileri aşağıda yer almaktadır.

Çalışmaya katkı sağladığınız için teşekkür ederiz.

BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

Katılımcı bilgi formunu okudum, anladım. Çalışma hakkında detaylı bilgiye, araştırma veya danışmanından ulaşabileceğim konusunda bilgilendirildim. Bu araştırmaya katılmayı gönüllü olarak kabul ediyorum.

Katılımcı Adı-Soyadı:.....

İmzası:.....

Tarih:.....

Araştırmayı Yürüten

Burcu KUBAT

DAÜ Eğitim Fakültesi

Temel Eğitim Bölümü

burcukubat01@gmail.com

Tel: 0533 871 9256

Araştırma Danışmanı

Prof. Dr. Ayşe Işık

GÜRŞİMŞEK

DAÜ Eğitim Fakültesi

Temel Eğitim Bölümü

isik.gursimsek@emu.edu.tr

Tel: 0392 630 2951

Araştırmanın Amacı:

Değerler, aynı toplumda yaşayan bireylerin tutumlarını, davranışlarını ve birlik olarak yaşamalarını sağlayan önemli etkenlerdir. Değerler, yaşam biçimimizi belirlememizi sağlayan unsurlardan biri olarak yer almaktadır. Değerler, bireysel toplumsal davranışları yönlendirmede etkili olan, bireylerin görüş ve tutumlarını yönlendiren ve bir toplumun kültürünü yansıtan olgular olarak tanımlanabilmektedir. Değerler toplumdan topluma farklılık gösterebilmekle birlikte, zaman ve mekana göre de öncelik sıraları değişmeye uğrayabilmektedir. Değerlerin var olan nesilde ve gelecek nesillerde de benimsenmesi için değerlerin aktarılması büyük önem taşımaktadır. Bir davranış ilkesi olarak değerler, kalıtsal olmayıp, yaşantılar sonucunda oluşmaktadır. Dolayısıyla değerler öğrenilebilir ve öğretilbilir olgular olarak düşünülmektedir.

Bu görüşten hareketle bu çalışmada ; okul öncesi dönemde, 4-5 yaş çocuklarına kazandırılması gereken temel değerlerin neler olduğu, bu değerlerin kazandırılmasında aile ve okulun sorumlulukları konusunda öğretmenlerin ve anne – babaların görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

İzlenecek Olan Yöntem ve Yapılacak İşlemler:

Bu araştırmada kullanılacak olan veri toplama araçları Neslitürk ve eliköz (2015) tarafından geliştirilen ‘‘Okulöncesi Değerler Ölçeği Öğretmen ve Aile Formu’’ ölçeklerinden yararlanılarak oluşturulmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak Öğretmen Kişisel Bilgi Formu, Okul Öncesi Değerler Ölçeği Öğretmen Formu, Aileler İçin Kişisel Bilgi Formu ve Okul Öncesi Değerler Ölçeği Aile Formu kullanılacaktır.

Uygulama konusunda izin alınmasını izleyerek, belirlenen okullara ölçek dağıtılarak öğretmenlere ve anne-babalara gönüllülük esasına göre uygulanacaktır.

Araştırma Süreci:

Bu araştırmanın veri toplama süreci Nisan-Mayıs 2019 tarihleri arasında yaklaşık 6 hafta olarak belirlenmiştir.

Katılması Beklenen Gönüllü Sayısı:

2018-2019 Eğitim Öğretim yılı içerisinde KKTC’nin Gazimağusa ilçesinde Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı ve Özel Okul Öncesi Eğitimi kurumlarında öğrenimine devam eden 4-5 yaş öğrenci sayısı 879, bu kurumlarda görev yapan okul öncesi öğretmenlerinin sayısı ise 99 dur. Buna bağlı olarak bu çalışmada 150 okul öncesi dönem çocuğunun ebeveynlerine ve 50 okul öncesi öğretmenlerine ulaşılması planlanmaktadır. Uygulama için; KKTC’nin Gazimağusa bölgesinde mevcut öğrenci sayıları dikkate alınarak okul dağılımları hesaplanmış ve kolay ulaşılabilirlik ilkesi doğrultusunda uygulamaya alınacak okullar belirlenmiştir. Bu okullardan tesadüfi örnekleme yoluyla katılımcı öğretmen ve ebeveynler belirlenecektir.

Araştırmanın Yapılacağı Yer

Araştırmanın verileri Gazimağusa ilçesinden toplanacaktır.

Araştırmaya Katılan Araştırmacılar:

Prof. Dr. Ayşe Işık Gürşimşek (Tez Danışmanı)

Burcu KUBAT

Araştırmanın Adı: Aile ve Öğretmenlerin Okul Öncesi Dönemde Değer Eğitime İlişkin Görüşleri

Tarih:

Ek 4: Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu

DOĞU AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETMEN BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ OLUR FORMU

Lütfen Bu Dokümanı Okumak İçin Zaman Ayırınız

Değerli Öğretmenler;

Sizleri, Burcu Kubat tarafından tez çalışması olarak yürütülen “Aile ve Öğretmenlerin Okul Öncesi Dönemde Değer Eğitimine İlişkin Görüşleri” başlıklı araştırmaya katılmaya davet ediyoruz. Anketi yanıtlamaya başlamadan önce araştırmanın nasıl ve neden yapılacağını bilmeniz önemlidir. Bu nedenle bu formda yer alan bilgilerin tarafınızdan okunup anlaşılması büyük önem taşımaktadır. İsterseniz bu bilgileri aileniz, çalışma arkadaşlarınız ve/veya yakınlarınız ile tartışınız. Eğer anlayamadığınız ve sizin için açık olmayan bilgiler varsa ya da daha fazla bilgi isterseniz bizimle iletişim kurabilirsiniz.

Bu araştırmaya katılmak tamamen **gönüllülük** esasına dayanmaktadır. Bu araştırmaya katılmayı istememe hakkına sahipsiniz. Araştırmanın sonuçları yalnızca bilimsel amaçlarla kullanılacak, bilgileriniz gizli tutulacak ve **cocuk, okul ve öğretmen isimleri araştırma raporunda yer almayacaktır.**

Araştırmayı Yürüten

Burcu KUBAT

DAÜ Eğitim Fakültesi

Temel Eğitim Bölümü

burcukubat01@gmail.com

Tel: 0533 871 9256

Araştırma Danışmanı

Prof. Dr. Ayşe Işık GÜRŞİMŞEK

DAÜ Eğitim Fakültesi

Temel Eğitim Bölümü

isik.gursimsek@emu.edu.tr

Tel:0392 630 2951

Araştırmanın Amacı:

Değerler, aynı toplumda yaşayan bireylerin tutumlarını, davranışlarını ve birlik olarak yaşamalarını sağlayan önemli etkenlerdir. Değerler, yaşam biçimimizi belirlememizi sağlayan unsurlardan biri olarak yer almaktadır. Değerler, bireysel toplumsal davranışları yönlendirmede etkili olan, bireylerin görüş ve tutumlarını yönlendiren ve bir toplumun kültürünü yansıtan olgular olarak tanımlanabilmektedir. Değerler toplumdan topluma farklılık gösterebilmekle birlikte, zaman ve mekana göre de öncelik sıraları değişmeye uğrayabilmektedir. Değerlerin var olan nesilde ve gelecek nesillerde de benimsenmesi için değerlerin aktarılması büyük önem taşımaktadır. Bir davranış ilkesi olarak değerler, kalıtsal olmayıp, yaşantılar sonucunda oluşmaktadır. Dolayısıyla değerler öğrenilebilir ve öğretilebilir olgular olarak düşünülmektedir.

Bu görüşten hareketle bu çalışmada ; okul öncesi dönemde , 4-5 yaş çocuklarına kazandırılması gereken temel değerlerin neler olduğu ve çocukların sahip oldukları değerlerin neler olduğu konusunda öğretmenlerin ve anne-babaların görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

İzlenecek Olan Yöntem ve Yapılacak İşlemler:

Bu araştırmada, kullanılacak olan veri toplama araçları Neslitürk ve Çeliköz (2015) tarafından geliştirilen ‘‘Okulöncesi Değerler Ölçeği Öğretmen ve Aile Formu’’ Ölçeklerinden yararlanılarak oluşturulmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak Öğretmen Kişisel Bilgi Formu, Okul Öncesi Değerler Ölçeği Öğretmen Formu, Aileler İçin Kişisel Bilgi Formu ve Okul Öncesi Değerler Ölçeği Aile Formu kullanılacaktır.

Uygulama konusunda izin alınmasını izleyerek, belirlenen okullara ölçek dağıtılarak öğretmenlere ve anne-babalara gönüllülük esasına göre uygulanacaktır.

Araştırma Süreci:

Bu araştırmanın veri toplama süreci Nisan-Mayıs 2019 tarihleri arasında yaklaşık 6 hafta olarak belirlenmiştir.

Katılması Beklenen Gönüllü Sayısı:

2018-2019 Eğitim Öğretim yılı içerisinde KKTC'nin Gazimağusa ilçesinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ve Özel Okul Öncesi Eğitimi kurumlarında öğrenimine devam eden 4-5 yaş öğrenci sayısı 879, bu kurumlarda görev yapan okul öncesi öğretmenlerinin sayısı ise 99 dur. Buna bağlı olarak bu çalışmada 150 okul öncesi dönem çocuğunun ebeveynlerine ve 50 okul öncesi öğretmenlerine ulaşılması planlanmaktadır. Uygulama için; KKTC'nin Gazimağusa bölgesinde mevcut öğrenci sayıları dikkate alınarak okul dağılımları hesaplanmış ve kolay ulaşılabilirlik ilkesi doğrultusunda uygulamaya alınacak okullar belirlenmiştir. Bu okullardan tesadüfi örnekleme yoluyla katılımcı öğretmen ve ebeveynler belirlenecektir.

Araştırmanın Yapılacağı Yer

Araştırmanın verileri Gazimağusa ilçesinden toplanacaktır.

Araştırmaya Katılan Araştırmacılar:

Prof. Dr. Ayşe Işık Gürşimşek (Tez Danışmanı)

Burcu KUBAT

Araştırmanın Adı: Aile ve Öğretmenlerin Okul Öncesi Dönemde Değer Eğitimine İlişkin Görüşleri

Tarih:

Ek 5: Turnitin Raporu

BURCU KUBAT(TEZ)			
ORIGINALITY REPORT			
6%	6%	2%	%
SIMILARITY INDEX	INTERNET SOURCES	PUBLICATIONS	STUDENT PAPERS
PRIMARY SOURCES			
1	i-rap.emu.edu.tr:8080 Internet Source		3%
2	www.ices-uebk.org Internet Source		<1%
3	tekedergisi.com Internet Source		<1%
4	docs.neu.edu.tr Internet Source		<1%
5	ATABEY, Derya and ÖMEROĞLU, Esra. "OKUL ÖNCESİ SOSYAL DEĞERLER KAZANIMI ÖLÇEĞİNİN GELİŞTİRİLMESİ1", Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016. Publication		<1%
6	www.atam.gov.tr Internet Source		<1%
7	www.researchgate.net Internet Source		<1%
	toad.halileksi.net		

8	Internet Source	<1%
9	www.iet-c.net Internet Source	<1%
10	paperzz.com Internet Source	<1%
11	adudspace.adu.edu.tr:8080 Internet Source	<1%
12	icci-epok.org Internet Source	<1%
13	dergipark.gov.tr Internet Source	<1%
14	www.phdernegi.org Internet Source	<1%
15	jret.org Internet Source	<1%
16	toad.edam.com.tr Internet Source	<1%
17	www.eyuder.org Internet Source	<1%
18	hdl.handle.net Internet Source	<1%
19	pt.scribd.com Internet Source	<1%

20	www.dbhadergisi.com Internet Source	<1%
21	kuhead.org Internet Source	<1%
22	TÖSTEN, Rasim and ÖZGAN, Habib. "ÖĞRETMENLERİN POZİTİF PSİKOLOJİK SERMAYELERİNE İLİŞKİN ALGILARININ İNCELENMESİ", Dicle Üniversitesi, 2017. Publication	<1%
23	www.tk.gov.tr Internet Source	<1%
24	www.jisikworld.com Internet Source	<1%
25	personel.meb.gov.tr Internet Source	<1%
26	acikerisim.aku.edu.tr Internet Source	<1%
27	www.scribd.com Internet Source	<1%
28	www.agumuseli.com Internet Source	<1%
29	www.dogumahazirlikegitimi2018.com Internet Source	<1%
	dergipark.org.tr	

30	Internet Source	<1%
31	www.yumpu.com Internet Source	<1%
32	acikerisim.selcuk.edu.tr:8080 Internet Source	<1%
33	ijoess.com Internet Source	<1%
34	www.diamed98.com Internet Source	<1%
35	Dilek Demir, Murat Bektaş, İlkur Bektaş, Şenay Demir, Eleanor J Bryant. "Psychometric properties of the Turkish version of the Child Three-Factor Eating Questionnaire for primary and secondary school students", Public Health Nutrition, 2020 Publication	<1%
36	TORAN, Mehmet and AKKUŞ, Handan GENÇGEL. "Okul Öncesi Öğretmenlerinin Sınıf Yönetimi Becerilerinin Değerlendirilmesi: KKTC Örneği", Kastamonu Üniversitesi, 2016. Publication	<1%